

असार - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष २६, अङ्क ५

२०७४, असार १-१५

पूर्णाङ्क ५९९

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२५०७४२, ४२६२३९७, ४२६२३९८, ४२६२८०१, ४२५८१२२ Ext.२५११ (सम्पादन), २५१४ (छापाखाना), २१३१ (बिक्री)

फ्याक्स: ४२६२८७८, पो.व.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, Web: www.supremecourt.gov.np

प्रकाशन, सञ्चार तथा सम्पादन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
माननीय न्यायाधीश श्री अनिलकुमार सिन्हा, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायव महान्यायाधिवक्ता श्री किरण पौडेल, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
अधिवक्ता श्री खम्मबहादुर खाती, महासचिव, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
अधिवक्ता श्री शैलेन्द्रकुमार दाहाल, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
सहरजिस्ट्रार श्री भद्रकाली पोखरेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री ठगिन्द्र कट्टेल

प्रकाशन, सञ्चार तथा सम्पादन शाखामा कार्यरत् कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री निलकण्ठ बराल
शाखा अधिकृत श्री मिनबहादुर कुँवर
कम्प्युटर अधिकृत श्री विक्रम प्रधान
ना.सु. श्री विनोदकुमार यादव
ना.सु. श्री पुष्पराज शर्मा
ना.सु. श्री अर्जुनबाबु सापकोटा
सि.क. श्री ध्रुव सापकोटा
कम्प्युटर अपरेटर श्री विजय खड्का
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री राजेश तिमल्सिना

भाषाविद् : सहप्रा. श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखामा कार्यरत् कर्मचारी
डि.श्री नरबहादुर खत्री

मुद्रण शाखामा कार्यरत् कर्मचारीहरू

सुपरभाइजर श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
सिनियर प्रेसम्यान श्री नरेन्द्रमुनि बज्राचार्य
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सहायक डिजायनर श्री रसना बज्राचार्य
बुकबाइन्डर श्री यमनारायण भडेल
बुकबाइन्डर श्री मीरा वार्ले
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री मोति चौधरी
कार्यालय सहयोगी श्री रामचन्द्र खड्का

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

संयुक्त इजलास	११	इजलास नं. ११	४
इजलास नं. १	३	इजलास नं. १२	८
इजलास नं. २	५	इजलास नं. १३	१
इजलास नं. ३	४	इजलास नं. १४	१
इजलास नं. ४	७	इजलास नं. १५	१
इजलास नं. ५	७	इजलास नं. १६	२
इजलास नं. ६	१२	इजलास नं. १७	२
इजलास नं. ७	८	इजलास नं. १८	१
इजलास नं. ८	३	एकल इजलास	१
इजलास नं. ९	३	पूर्ण इजलासमा पेस हुने	१
इजलास नं. १०	२	जम्मा	
जम्मा			

कूल जम्मा

६५ + २२ = ८७

नेपाल कानून पत्रिकामा
२०१५ सालदेखि २०६९ साल असोजसम्म
प्रकाशित

निर्णयहरूको सारसङ्ग्रह

विषयगत आधारमा

वर्गीकृत

एघार खण्ड पुस्तकहरू बिक्रीमा छन् ।

मूल्य रु.५,५००।-

पाइने ठाउँ

- नेपाल कानून पत्रिका बिक्री कक्ष, सर्वोच्च अदालत
- न्यायाधीश समाज नेपाल, बबरमहल
- सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन, नेबाए भवन

यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछः

सअ बुलेटिन २०७... .. १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थः सअ बुलेटिन २०७४, असार – १, पृष्ठ १

सर्वोच्च अदालतलगायत मातहतका अदालतहरू एवम् अन्य न्यायिक निकायहरूका कामकारवाहीसँग सेवाग्राहीहरूको कुनै गुनासो, उजुरी र सुझाव भए सर्वोच्च अदालत, प्रधानन्यायाधीशको निजी सचिवालयमा रहेको

Toll Free Number

१६६०-०१-३३३-५५

वा

इमेल ठेगाना

cjs@supremecourt.gov.np

मा सम्पर्क गर्न सकिने छ ।

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
संयुक्त इजलास			१ - ९
१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. दुर्गा मुखिया सुनुवार	
२.	लागु औषध (सेतो हेरोइन)	नेपाल सरकार वि. Hyback Zambian MWanza समेत	
३.	लागु औषध खैरो हेरोइन	अनिता सुब्बा वि. नेपाल सरकार	
४.	कर्तव्य ज्यान	विनोद चौधरीसमेत वि. नेपाल सरकार	
५.	लागु औषध खैरो हेरोइन	देवेन्द्र कार्की वि. नेपाल सरकार	
६.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. बालकृष्ण दर्जी	
७.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. प्रकाश चौधरी	
८.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. रनलाल वि.क.समेत	
९.	कर्तव्य ज्यान	कृष्णप्रसाद दाहाल जैसीसमेत वि. नेपाल सरकार	
१०.	कर्तव्य ज्यान	हर्कमान राईसमेत वि. नेपाल सरकार	
इजलास नं. १			९ - ११
११.	निर्णय दर्ता दा.खा. लिखत बदर, हक कायम दा.खा. समेत	श्रीमती मानकुमारी कुँवर वि. मीनबहादुर कुँवरसमेत	
१२.	कर्तव्य ज्यान	प्रभन्स केवट वि. नेपाल सरकार	
१३.	कर्तव्य ज्यान	साङ्गे लामा वि. नेपाल सरकार	
इजलास नं. २			११ - १५
१४.	गैडा मारी खाग बिक्री वितरण गरेको	वीरबहादुर प्रज्ञा वि. नेपाल सरकार	
१५.	जबरजस्ती करणी उद्योग	नेपाल सरकार वि. चन्द्र नारायण यादव	
१६.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. लक्ष्मण सिंह साउद	
१७.	मानव ओसारपसार तथा मानव बेचबिखन र जबरजस्ती करणी	मधु बोहरासमेत वि. नेपाल सरकार	
१८.	ठगी	नेपाल सरकार वि. रामेश्वर भट्टराईसमेत	
इजलास नं. ३			१५ - १८
१९.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. सुरेन्द्र साह	
२०.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. रामबाबु ठाकुर	
२१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. कुमार माझी	

२२.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. राजेश राय
इजलास नं. ४		१८ - २०
२३.	निषेधाज्ञा / परमादेश	विश्वविक्रम जोशी वि. रिनाउन मल्टपल को-अपरेटिभ लिमिटेड
२४.	उत्प्रेषण / परमादेश	बलराम श्रेष्ठ वि. श्रीमान् कार्कीसमेत
२५.	टहरा भत्काउने निर्णय बदर	चिनिया पाण्डे वि. प्रमुख, काठमाडौं महानगरपालिका सुन्धारा, काठमाडौंसमेत
२६.	अ.आ. सहितको निषेधाज्ञा	मोहनमाया महर्जन वि. मिरा चित्रकारसमेत
इजलास नं. ५		२० - २५
२७.	कर्तव्य ज्यान	टिकाराम वि.क. वि. नेपाल सरकार
२८.	लागु औषध खैरो हेरोइन	राजदेवराम चमार वि. नेपाल सरकार
२९.	कर्तव्य ज्यान	भविन्द्र राई वि. नेपाल सरकार
३०.	लेनदेन	मौजीदास तत्मा वि. वदरदास तत्मा
३१.	कर्तव्य ज्यान	भक्तबहादुर सुनार वि. नेपाल सरकार
३२.	कर्तव्य ज्यान	राम दमाई वि. नेपाल सरकार
३३.	कर्तव्य ज्यान	तपसी महतो कहार वि. नेपाल सरकार

इजलास नं. ६		२५ - ३१
३४.	निषेधाज्ञा	हिरा धामी वि. भानी चन्द
३५.	निषेधाज्ञा	सरो देवी चौधरी वि. रक्सु चौधरी थारू
३६.	निषेधाज्ञा	खटर यादवसमेत वि. मुनुरकुमारी साह
३७.	वैदेशिक रोगजार कसुर	नेपाल सरकार वि. गंगाप्रसाद सेढाई
३८.	वैदेशिक रोगजार कसुर	नेपाल सरकार वि. छुलिडम लामासमेत
३९.	वैदेशिक रोगजार ठगी	नेपाल सरकार वि. पुरुषोत्तम लामा
४०.	दूषित नामसारी दर्ता बदर हक कायमसमेत	कान्छा महर्जन वि. तरी भई महर्जनसमेत
४१.	लिखत बदर	कान्छा महर्जन वि. तरीमै महर्जनसमेत
४२.	अंश चलन	जमिल जटमियाँ वि. रसुल जटमियाँसमेत
इजलास नं. ७		३१ - ३७
४३.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. रिन्जी शेर्पा
४४.	संरक्षित वन्यजन्तु गैंडा मारी खाग बिक्री व्यवसाय	सुकराम कुमाल वि. नेपाल सरकार

४५.	जबरजस्ती करणी	टेकबहादुर वि.क. वि. नेपाल सरकार	५६.	कर्तव्य ज्यान	खड्गबहादुर तामाङ वि. नेपाल सरकार
४६.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. भेषबहादुर राना	इजलास नं. १०		४३ - ४४
४७.	निषेधाज्ञा / परमादेश	जमुना देवी गौतम वि. ज्ञानु श्रेष्ठसमेत	५७.	हातहतियार खरखजाना	नेपाल सरकार वि. शशि पंजियार
४८.	अंश चलन	नारायणप्रसाद आडदेम्बेसमेत वि. सन्तमाया लिम्बू (आडदेम्बे)	५८.	उत्प्रेषण	सदिकमिया अन्सारी वि. जहिर मिया अन्सारीसमेत
४९.	उत्प्रेषण / परमादेश	राजदेवप्रसाद यादव वि. जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति, पर्सा वीरगञ्जसमेत	इजलास नं. ११		४४ - ४७
५०.	जबरजस्ती करणी	पण्डित कुम्हार वि. नेपाल सरकार	५९.	जग्गा खिचोला मेटाई चलन चलाई पाउँ	शेरबहादुर परियार वि. मोतीबहादुर थापा
इजलास नं. ८		३७ - ४०	६०.	मूल्य अभिवृद्धि कर	सुरेश प्रधान वि. श्रीकृष्ण आयल रिफाइनरी एण्ड भेजिटेबल घि इन्डस्ट्रिज प्रा.लि., काठमाडौं
५१.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	हदिशा कुजर्नीसमेत वि. रोशन खातुन	६१.	आयकर	सुरेश प्रधान वि. श्रीकृष्ण आयल रिफाइनरी एण्ड भेजिटेबल घि इन्डस्ट्रिज प्रा.लि., ताहाचल, काठमाडौं
५२.	उत्प्रेषण / परमादेश	सिकन्द्र गिरी वि. पर्सा जिल्ला अदालत, पर्सासमेत	इजलास नं. १२		४७ - ५१
५३.	ठगी	नेपाल सरकार वि. अर्जुनकुमार लम्सालसमेत	६२.	उत्प्रेषण	पदम गुरुङ वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत
इजलास नं. ९		४० - ४३	६३.	बैनाबापतको रकम दिलाई पाउँ	राजन श्रेष्ठ वि. प्रमिला राजभण्डारी
५४.	कर्तव्य ज्यान	रामानन्द पटेल वि. नेपाल सरकार			
५५.	ज्यान मार्ने उद्योग	कृष्णबहादुर अधिकारीसमेत वि. नेपाल सरकार			

६४.	करारबमोजिम मार्जिन कमिसन लगायतको रकम दिलाई भराई पाउँ	विपिन हाडा वि. कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड प्रधान कार्यालय, टेकु
६५.	सम्पत्ति शुद्धीकरण	धर्मवीर पासवान वि. नेपाल सरकार
इजलास नं. १३		५१ - ५३
६६.	जबरजस्ती करणी	दावा लामा शेर्पा वि. नेपाल सरकार
इजलास नं. १४		५३ - ५४
६७.	उत्प्रेषण / परमादेश	विनोद चौधरी कलवार वि. सतो चौधरी कलवारसमेत
इजलास नं. १५		५४
६८.	अंश चलन	तिलकमान सिं प्रधानसमेत वि. रत्नकुमारी श्रेष्ठ प्रधान
इजलास नं. १६		५५ - ५६
६९.	राहत वितरणमा अनियमितता गरी सरकारी रकम हानि नोक्सानी पुर्याई भ्रष्टाचार गरेको	नेपाल सरकार वि. देवेन्द्रप्रसाद सिंहसमेत

७०.	भ्रष्टाचार (रिसवत)	लक्ष्मण अर्याल वि. नेपाल सरकार
इजलास नं. १७		५६ - ५७
७१.	उत्प्रेषण	नरेशजंग थापा वि. त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमेत
७२.	उत्प्रेषण	दामोदर पाठक वि. रामसिंहाशन राय यादवसमेत
इजलास नं. १८		५७ - ५८
७३.	कर्तव्य ज्यान	टिकामाया राई वि. नेपाल सरकार
एकल इजलास		५८ - ५९
७४.	उत्प्रेषण / परमादेश	गगनदेव महतो वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत
पूर्ण इजलासमा पेस हुने		५९ - ६०
७५.	उत्प्रेषण	शरद गोयल वि. जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सिन्धुलीसमेत

संयुक्त इजलास

१

स.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी, ०६८-CR-१४२० र ०६९-CR-०३३०, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. दुर्गा मुखिया सुनुवार, दुर्गा मुखिया सुनुवार वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. बमोजिम सजायको माग दाबी गरिएकोमा सोबमोजिम सजाय नगरी सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सजाय गरेको नमिलेको भन्ने नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादीले मृतकलाई प्रहार गरेको भाला काठको बिँड भएको १ फिट लामो रहेको भन्ने बरामदी मुचुल्काबाट देखिन्छ। मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. बमोजिम धार भएको वा नभएको जोखिमी हतियारले रोपी घोची मारेमा भन्ने उल्लेख भएको तथा ऐ.१३(३) नं. मा लाठा ढुङ्गा र साधारण सानातिना हतियारले कुटी हानी रोपी घोची ज्यान मारेमा भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। यी दुवै नं. मा भएको सजायसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था हेर्दा दुवैमा सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजायको व्यवस्था भएको पनि देखिन्छ। प्रतिवादीले मृतकलाई प्रहार गरेको हतियार घरमा प्रयोग हुने हतियार भएकाले यसलाई सानातिना हतियारको रूपमा लिन सकिने र ऐ.१३(३) नं. बमोजिम सजाय गर्दासमेत सजायमा खासै फरक नपर्ने देखिनुका साथै पुनरावेदक/वादी नेपाल सरकारले समेत सजायमा फरक परेको भन्ने जिकिर लिन सकेको नदेखिँदा प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. को कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने गरी सुरु अदालतले गरेको फैसला सदर हुने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, इलामबाट भएको फैसलालाई

अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने।

पुनरावेदक / प्रतिवादी गोरु ब्याउँदैन भन्ने दुर्गा मुखिया सुनुवारको पुनरावेदनतर्फ विचार गर्दा मृतक मनकुमार राईले आफूलाई पहिलादेखि नै जिस्क्याइ रहने गरेको भनी प्रतिवादीले नै स्वीकार गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी वारदात भएको दिन मृतकले यी प्रतिवादीलाई एक झापड हानेको रिसको आवेगमा प्रतिवादीले आफ्नो घरमा गई सुँगुर मार्न प्रयोग गरिने फलामको भाला ल्याई मृतकलाई प्रहार गरेको र सोही चोटका कारणले निजको मृत्यु भएको भन्ने देखिन्छ। मृतकले यी प्रतिवादीलाई हानेको झापडको रिसमा सोही ठाउँमा रहेको केही हतियार प्रहार गर्दा ज्यान मर्न गएको अवस्था पनि छैन। आफूलाई झापड हानेको रिसको आवेगमा आफ्नो घरमा गई सुँगुर मार्न प्रयोग गरिने फलामको हतियार ल्याई त्यसले प्रहार गर्दा मानिस मर्नसक्छ भन्ने थाहा हुँदाहुँदै प्रहार गरेको देखिएकाले सो अपराधमा मनसाय तत्त्व थिएन भन्न सकिने अवस्था रहँदैन। यसरी मृतकले हानेको झापडका कारण रिस उठी मृतकलाई मार्नेसम्मको योजना बनाई अर्थात् यसरी प्रहार गर्दा मानिस मर्नसक्छ भन्ने थाहा हुँदाहुँदै आफ्नो घरमा रहेको फलामको भाला ल्याई छाती तथा कोख जस्तो संवेदनशील अङ्गमा प्रहार गरी मृतकलाई सख्त घाइते बनाएको र सोही चोटका कारण निजको मृत्यु भएको देखिएको अवस्थामा त्यस्तो हत्यालाई आवेशप्रेरित हत्या मान्न सकिने तथा सजाय कम गर्न सकिने अवस्था विद्यमान रहेको नदेखिने।

इजलास अधिकृत:- दुर्गाप्रसाद खनाल

कम्प्युटर: रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७३ साल असार २९ गते रोज ४ शुभम्।

२

स.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी, ०६९-CR-०१५७, ०३९९, ०३९३, ०४८२, लागु औषध (सेतो हेरोइन), नेपाल सरकार वि. Hyback Zambian MWanza समेत, Hyback

Zambian MWanza वि. नेपाल सरकार, Mary Ann Arnaldo Figue Ras वि. नेपाल सरकार, Annie Zambian Nondo वि. नेपाल सरकार

लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १६ मा भएको कानूनी व्यवस्था हेर्दा बारम्बार अपराध गर्नेलाई थप सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ । सो दफामा “यस ऐनअन्तर्गत एकपटक सजाय पाइसकेको व्यक्तिले पुनः यसै ऐनअन्तर्गत अपराध गरेमा निजलाई त्यस्तो पछिल्लो प्रत्येक पटकको निमित्त सजायमा थप पाँच वर्ष कैद र एकलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको छ । उक्त कानूनी व्यवस्था हेर्दा कुनै कसुरदारले पहिला पनि लागु औषधको कसुरमा सजाय पाइसकेको हुनुपर्ने अनिवार्य रहेको देखिन्छ । यी पुनरावेदक / प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza ले यस अघि लागु औषधको कसुर गरी सजाय पाइसकेको अवस्था नभई एकै समयमा अलगअलग २ मुद्दा चली दुवै मुद्दामा सजाय पाएको अवस्था देखियो । यसरी पहिला नै सजाय पाइसकेको अवस्थामा थप सजाय हुने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा एकैसाथ चलेका मुद्दामा थप सजाय हुन सक्ने अवस्था नदेखिने ।

पुनरावेदक / प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza को सँगसाथमा एकै साथ पक्राउ परेका अन्य प्रतिवादीहरू Mary Ann Arnaldo Figueras र Annie Zambian Nondo को साथबाट लागु औषध बरामद भएको देखिँदैन । निजहरू एकै फल्याटमा भाडामा बसेको भएपनि अलग कोठामा बसेको देखिएको र प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza बाट मात्र लागु औषध बरामद भएको देखिन्छ । त्यसैगरी सामाखुशीबाट बरामद भएको लागु औषधसमेत यी प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza ले भाडामा लिएको कोठाबाट बरामद भएको देखिँदा मुख्य कारोबारी निज पुनरावेदक / प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza भएको भन्ने पुष्टि

हुन्छ । पुनरावेदन अदालतको फैसलाअनुसार निजलाई मुख्य अभियुक्त मानी सजाय भएकै देखियो । यसर्थ प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza लाई थप सजाय गरिपाउँ भन्ने र अन्य प्रतिवादीहरूलाई मुख्य अभियुक्त मानी सजाय होस् भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अन्य पुनरावेदक / प्रतिवादीहरू Mary Ann Arnaldo Figueras र Annie Zambian Nondo को पुनरावेदन जिकिर हेर्दा, यी पुनरावेदक / प्रतिवादीहरूसमेत तीनैजना प्रतिवादीहरू एउटै कोठामा बसी कुराकानी गरिरहेको अवस्थामा Hyback Zambian Mwanza को साथबाट ५४ थान क्याप्सुल ६४८ ग्राम लागु औषध बरामद भएको अवस्था छ । प्रतिवादीहरू तीनैजना विदेशी रहेको र एउटै घरको फ्ल्याट भाडामा लिएर सँगै बसिआएको देखिन्छ । पुनरावेदक / प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza ले अनुसन्धानको क्रममा प्रतिवादीहरू Mary Ann Arnaldo Figueras र Annie Zambian Nondo आफ्नो केटी साथी रहेको र निजहरू आफूसँग बसीआएका भन्ने तथ्य उल्लेख गरेको अवस्था देखिँदा यी पुनरावेदक / प्रतिवादीहरूको अर्का प्रतिवादी Hyback Zambian Mwanza सँग कुनै सम्बन्ध नै छैन भनी अर्थ गर्न सकिनेसमेत नदेखिने ।

प्रतिवादीमध्येकै Mary Ann Arnaldo Figueras ले अनुसन्धानको क्रममा बयान गर्दा आफूहरू तीनैजना प्रतिवादीहरू सँगसाथमा बसिरहेको अवस्थामा Hyback Zambian Mwanza बाट बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएबमोजिमको लागु औषध बरामद भएको हो भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी प्रतिवादी Annie Zambian Nondo ले समेत अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष तीनैजना सँगसाथमा बसिरहेको अवस्थामा निज

Hyback Zambian Mwanza को साथबाट लागु औषध बरामद भएको कुरामा साबित भइ बयान गरेको देखिन्छ । घटनास्थल विवरण हेर्दा प्रतिवादीहरूले घरको फल्याट भाडामा लिएको, उक्त फल्याटमा दुईवटा कोठा रहेको देखिएको र एउटामात्र किचेन रहेको देखिएबाट समेत प्रतिवादीहरू एउटै फल्याटमा बस्ने र सँगै खाने गरेको भन्ने देखिन्छ । यसरी सँगै बसेको अवस्थामा कुनै एकजनाको साथबाट अवैध वस्तु लागु औषध बरामद हुन्छ भने अन्य परिस्थितिजन्य एवं वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि नभएसम्म उक्त लागु औषधको कारोबारमा यी प्रतिवादीहरूको संलग्नता रहेको छैन भनी मान्न सकिने अवस्था नहुँदा आफ्नो साथबाट लागु औषध बरामद नभएको आधारमा आफूहरू निर्दोष रहेको भन्ने यी पुनरावेदक / प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर तथा निजहरूको तर्फबाट भएको कानून व्यवसायीको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, उल्लिखित तथ्य, आधार र कारणबाट प्रतिवादीमध्येका Hyback Zambian Mwanza लाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ)(३) बमोजिम १७ (सत्र) वर्ष कैद तथा रु.९,००,०००।- (नौ लाख) जरिवाना र प्रतिवादीहरू Mary Ann Arnaldo Figueras र Annie Zambian Nondo लाई सोही ऐनको दफा १७ बमोजिम सोको आधा ८ वर्ष ६ महिना कैद र जनही रु.४,५०,०००।- (चारलाख पचास हजार) जरिवाना हुने ठहर्याई सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतले गरेको फैसला सदर हुने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०६८/१२/२८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद खनाल

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७३ साल असार २९ गते रोज ४ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०६९-CR-०३९२, Hyback

Zambian MWanza वि. नेपाल सरकार
भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार फैसला
भएको छ ।

३

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री
गोपाल पराजुली, ०७१-CR-०५३२, लागु औषध
खैरो हेरोइन, अनिता सुब्बा वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीले मौकामा बयान गर्दा उल्लिखित व्यवस्थाअनुसार निज अचेत अवस्थामा रहेको वा निजलाई उक्त बयान गर्न बाध्य पारिएको अवस्था रहेको भन्न र सो पुष्टि गर्न सकेको देखिएन । अदालतमा आई मौकाको बयान आफूले भनेबमोजिम लेखिएको होइन भनी इन्कार गर्दैमा कुनै प्रमाणबाट पुष्टि नभएको अवस्थामा त्यस्तो दाबीकै आधारमा मौकाको बयानलाई प्रमाणमा लिन नमिल्ने भनी व्याख्या गर्न मिल्दैन । प्रतिवादीको मौकाको बयानलाई बरामदी मुचुल्का, बरामदी मुचुल्काका मानिसहरूले गरेको बकपत्र, बरामदी वस्तु लागु औषध खैरो हेरोइन देखियो भन्ने परीक्षण प्रतिवेदनसमेत तथा बरामदी मुचुल्कामा पुनरावेदक प्रतिवादीले रोहवरमा गरेको सहिष्ठापसमेतबाट पुष्टि गरिरहेको अवस्था रहेको देखिने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार फौजदारी मुद्दामा दाबी प्रमाणित गर्ने भार वादीमा हुने भन्ने व्यवस्था भए पनि लागु औषधसम्बन्धी मुद्दामा प्रमाणको भार सम्बन्धमा लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १२ ले गरेको व्यवस्था आकर्षित हुने हुन्छ । उक्त दफामा “कुनै व्यक्तिको साथमा कुनै लागु औषध भएको फेला परेमा त्यस्तो पदार्थ निजले यो ऐन र यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम वा जारी गरिएको आदेशबमोजिम प्राप्त गरेको वा राखेको हो भन्ने कुराको प्रमाण निजले नै पेश गर्नुपर्ने छ । त्यस्तो प्रमाण पेश गर्न नसकेमा र अन्यथा प्रमाणित भएमा बाहेक निजले यस ऐनअन्तर्गत सजाय हुने अपराध

गरेको मानिनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको छ। उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाअनुसार पुनरावेदक प्रतिवादीले उक्त लागु औषध आफ्नो होइन भनी अदालतको बयानमा जिकिर लिए तापनि सो जिकिरलाई पुष्टि गर्ने तथ्ययुक्त प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिन नआउने।

तसर्थ उल्लिखित तथ्य, कानूनी व्यवस्था एवम् आधार प्रमाणबाट समेत प्रतिवादी अनिता सुब्बाले आरोपित कसुर गरेको देखिँदा निजलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ को (घ) (ङ)(च) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम १२(बाह्र) वर्ष कैद र रू.८७,०००/- (सतासी हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने ठहर्याई सुरु अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०७०।११।६ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने।

इजलास अधिकृत: इन्दिरा शर्मा

इति संवत् २०७३ साल जेठ ३ गते रोज २ शुभम्।

४

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री गोपाल पराजुली, ०६९-CR-०९४४, ०७१-RC-००७१, कर्तव्य ज्यान, विनोद चौधरीसमेत वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. कर्णबहादुर कुमाल

जाहेरवालाको किटानी जाहेरी, मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरूको मौकाको कागज तथा अदालतसमक्षको बकपत्रबाट प्रतिवादीहरू र पुजारीबीच जेठ महिनाको पहिलो हप्ता मन्दिर परिसरका लिचीको सम्बन्धमा झगडा परेको भन्ने खुल्न आएको र प्रतिवादीहरूले अदालतमा बयान गर्दासमेत सो कुरालाई स्वीकार गरी घटनाको सिलसिलेवार रूपमा उल्लेख गरी लेखाएका प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरूको पुजारीलाई मार्ने मनसाय थिएन भनी लिएको जिकिर आफैँमा खण्डित भएको पाइने।

मृतकको मृत्युको कारण दिमागमा

अत्यधिक रक्तश्राव भएर भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदन, मृतकको टाउको एवम् निधारलगायतका विभिन्न ठाउँमा चोटपटक रहेको भन्ने लासजाँच प्रकृति मुचुल्का, मृतकको हत्या १५ दिन अगाडि चारैजना प्रतिवादीहरूलाई उक्त मन्दिरका पुजारीले मन्दिरभित्र प्रवेश गरी लिची खान नदिएका भनी रिसइवी लिई प्रतिवादीहरू चारै जना भई गरेका भन्ने चेतनाथ गौडेलसमेतका व्यक्तिको घटना विवरण कागज र अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र, प्रतिवादीहरूको मौकाको बयान तथा प्रतिवादीहरू विनोद चौधरी, अर्जुन नेपाली तथा जोतेन्द्रप्रसाद सापकोटाको अदालतसमक्षको बयानसमेतका प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरूले मृतकसँग सामान्य विषयमा भएको वादविवादको कारण रिसइवी लिई मार्ने मनसायले ढोका फोडी मृतकको कोठामा प्रवेश गरी लात, ढुङ्गा मुक्का प्रहार गरी मारी फालेको प्रमाणित हुन आएकाले यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिरबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको ५ नं. आकर्षित हुन सक्ने देखिएन। तसर्थ पुनरावेदन अदालत, बुटवलबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतः माथि विवेचित तथ्य, कानूनी व्यवस्था तथा आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीहरू विनोद चौधरी, अर्जुन नेपाली, जोतेन्द्रप्रसाद सापकोटा र कर्णबहादुर कुमाललाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर गरी वारदात हुँदाका बखत प्रतिवादीहरू मध्ये कर्णबहादुर कुमाल र अर्जुन नेपालीको उमेर १६ वर्ष नपुगी १४ वर्ष नाघेको अवस्था देखिँदा बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम आधा अर्थात् दश (१०) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर गरी प्रतिवादीहरूको उमेर, प्रतिवादीहरूले मृतकलाई धारिलो हतियार प्रहार गरी हत्या गरेको नभई लात मुक्का प्रहार गर्दा मृत्यु हुन गएको भन्ने एवम् प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान तथा अदालतलाई सत्यतथ्य बताई गरेको सहयोगसमेतका

आधारमा प्रतिवादीहरू विनोद चौधरी, अर्जुन नेपाली, जोतेन्द्रप्रसाद सापकोटा र कर्णबहादुर कुमाललाई ६ (छ) वर्ष कैद सजाय गर्न राय व्यक्त गरी भएको सुरुको फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत, बुटवलबाट मिति २०६९।३।७ मा भएको फैसला रायसहित सदर हुने ठहर्छ । साधकसमेत सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: इन्दिरा शर्मा

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७३ साल जेठ ३ गते रोज २ शुभम् ।

५

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री गोपाल पराजुली, ०६८-CR-०३६८, लागु औषध खैरो हेरोइन, देवेन्द्र कार्की वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको बयान आफ्नो स्वेच्छाले गरेको होइन भन्ने जिकिर लिए पनि निजले माथि उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाअनुसार निजलाई सो बयान दिन बाध्य गराइएको वा निज वा अरु कसैलाई यातना दिएको वा यातना दिन धम्की दिई बयान गराइएको थियो भनी खुलाउन सकेको पाइँदैन । त्यस्तै निजले सो बयान दिँदाको अवस्थामा आफूले भनेको कुरा बुझ्न नसक्ने अवस्थामा रहेको थिएँ भनी जिकिर लिनसमेत सकेको पनि पाइँदैन । आफूले भनेको कुरा बुझ्न सक्ने अवस्थाका व्यक्तिले कसैको दबाब वा प्रभावमा नपरी आफ्नो विरुद्धमा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान दिएको अवस्थामा त्यस्तो बयान मेरो इच्छा विरुद्धको थियो भनी अदालतसमक्ष जिकिर लिएकै आधारमा त्यस्तो बयानको कुनै प्रमाणिकता नै नहुने भन्न मिल्ने नदेखिने ।

अतः माथि विवेचित तथ्य, कानूनी व्यवस्था एवम् आधार र कारणबाट प्रतिवादीहरू देवेन्द्र कार्की र कर्णकुमार कार्कीलाई अभियोग दाबीबमोजिम लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४ को (१)

(छ)(२) अनुसार जनही दश वर्ष कैद र जनही पचहत्तर हजार रुपैयाँ (रु.७५०००।-) जरिवाना हुने ठहर गरी सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०६७।१०।१८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादी देवेन्द्र कार्कीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: इन्दिरा शर्मा

इति संवत् २०७३ साल जेठ ३ गते रोज २ शुभम् ।

६

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी, ०७२-RC-०१६७, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. बालकृष्ण दर्जी

मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) मा “लाठा ढुंगा र साधारण सानातिना हातहतियारले कुटी हानी रोपी घोची वा अरु ज्यान मार्ने गैह कुरा गरी ज्यान मरेमा... सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्नुपर्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम यी प्रतिवादी झलक भन्ने बालकृष्ण दर्जीले आराले चिरेको सेफटी काठ (दाउरा) ले शेरबहादुर परियारलाई रक्सीको नसामा पटकपटक टाउकोजस्तो संवेदनशील भागमा हिकाई सोही चोटको कारणबाट शेरबहादुर परियारको मृत्यु भएको पुष्टि भएको हुँदा प्रतिवादी झलक भन्ने बालकृष्ण दर्जीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको सुरु अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, बुटवलको मिति २०७१।१२।९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

प्रतिवादीले शेरबहादुर परियारलाई मार्ने मनसायले यसैलाई मार्छु भनी हिकाएको भन्ने पनि मिसिलबाट देखिँदैन । प्रतिवादीले अनुसन्धान अधिकारी र अदालतमा बयान गर्दा सत्यतथ्य साँचो कुरा भनी अनुसन्धान एवम् न्यायिक प्रक्रियालाई

सहयोग पुर्याएको समेत देखिँदा वारदातको प्रकृति र परिस्थितिबाट ऐनबमोजिम सर्वस्वसहितको जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पने देखिएकोले निज प्रतिवादी झलक भन्ने बालकृष्ण दर्जीलाई मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १२ वर्ष मात्र कैदको सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: महेन्द्रप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७३ साल जेठ १० गते रोज २ शुभम् ।

७

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी, ०७०-CR-०३५५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. प्रकाश चौधरी

मृतक र प्रतिवादी साथै बसी रक्सी खाइरहेको बेलामा मृतकले प्रतिवादीको आमा हो भन्ने थाहा नपाइकन आफू बस्ने घरमा राति राति आउने महिलासँग आफूले एक महिनादेखि यौन सम्पर्क राख्दै आएको छु भनी भन्दा आफ्नो अगाडि आफ्नै आमासँग यौन सम्पर्क राख्दै आएको भन्ने मृतकको कुराबाट प्रतिवादीले त्यसो गर्नु हुँदैन भन्दा मृतकले हातपात गरेपछि यी प्रतिवादी तत्काल आवेशमा आई मृतकलाई लात मुक्काले कुटपिट गरेको, घर पुर्याई फर्केको र सोही कुटपिटका कारणबाट मृतकको मृत्यु भएको घटनाक्रमबाट देखिन्छ । मिसिल संलग्न कागजातबाट यी प्रतिवादीको मृतकलाई कुटपिट गरी मारुपर्नेसम्मको पूर्व रिसइवी रहेको, वारदात घटाउन योजना बनाएको भन्ने पुष्टि हुन सकेको नदेखिने ।

उपरोक्तानुसारको तथ्य र कानूनबाट प्रतिवादीको कार्य मनसायप्रेरित नभई तत्काल उठेको रिसबाट आवेशप्रेरित प्रकृतिको र प्रतिवादीले जोखिमी हतियार प्रयोग गरेकोसमेत नदेखिँदा प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. अनुसार १० वर्ष कैद गर्ने गरेको सुरुको फैसलालाई सदर गर्ने गरी भएको पुनरावेदन

अदालत, दिपायलको फैसला मनासिब देखिन आयो । प्रतिवादीलाई ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम कसुर कायम गरी सजाय हुनुपर्दछ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर तथा विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने हुँदा कानूनी व्यवस्था एवम् विवेचनासमेतको आधारमा प्रतिवादी प्रकाश चौधरीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. बमोजिम १० (दश) वर्ष कैद हुने ठहर्याई कैलाली जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, दिपायलबाट मिति २०६९।१२।१८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादीलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७३ साल वैशाख २ गते रोज ५ शुभम् ।

८

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी, ०७०-CR-१३५४, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. रनलाल वि.क.समेत

जाहेरवालाले आफ्ना बुबाआमाबीच आफ्नै घर आँगनमा झगडा भई बुबाले आमालाई चुल्ठोमा समाई लात्ताले हान्दा आमाको मुखबाट रगतसमेत आएको, सो देखेर सोही घरमै टि.भी. हेरी बसेका रनलाल वि.क. र मनराज वि.क. तथा पछि आएका विर्तमान वि.क. समेत भई छुट्याउन खोज्दा बुबाले निजहरूलाई २/४ मुक्का हानेपछि दोहोरो कुटपिट भई बुबालाई छुट्याई घरभित्र ओछ्यानमा सुताई आ-आफ्ना घरतर्फ गएका र सोही कुटाईबाट भोलिपल्ट राति बुबाको मृत्यु भएछ भन्ने मृतकका छोरा थलबहादुर वि.क. को जाहेरी दरखास्त व्यहोरालाई प्रतिवादीहरूको मौकाको बयानबाट समर्थित भएको देखिन्छ । मृतकलाई

मार्ने कुनै योजना नभएको, श्रीमान् श्रीमतीबीच भएको झगडा छुट्याउनसम्म गएकोमा मृतकले उल्टै आफूहरूलाई मुक्का प्रहार गर्न थालेकोले २/४ थप्पड हानेका हौं भनी गरेको बयानबाट प्रतिवादीहरूको मृतकलाई मार्ने योजना रहेको नभई झगडा छुट्याउन गएकोसम्म देखिन्छ । मृतकका छोराको जाहेरी दरखास्त, मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरूको भनाइ तथा अदालतमा भएको बकपत्र, मृतककी श्रीमती सुकमाया वि.क. को मौकाको कागज तथा अदालतमा गरेको बकपत्र र प्रतिवादीहरूको मौकामा र अदालतमा भएको बयानसमेतबाट प्रतिवादीहरूको आपराधिक योजना, मनसाय वा कार्य भएको थियो भन्ने तथ्य स्थापित हुन सकेको नदेखिने ।

प्रतिवादीहरू रनलाल वि.क., मनराज वि.क. र विर्तमान वि.क. लाई ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. अन्तर्गतको कसुर ठहर गरी १० (दश) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर गरेको सुरु लमजुङ जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पोखराबाट मिति २०७०।१।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादीहरूलाई ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम कसुर कायम गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७३ साल वैशाख २ गते रोज ५ शुभम् ।

९

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०६९-CR-०१९७ र ०६९-CR-०१९८, कर्तव्य ज्यान, कृष्णप्रसाद दाहाल जैसी वि. नेपाल सरकार र प्रयागराज दाहाल वि. नेपाल सरकार

निज प्रतिवादीहरू प्रयागराज दाहाल र कृष्णप्रसाद दाहाल (जैसी) का विरुद्ध मृतकका दाजु अनेन्द्र गौतमको किटानी जाहेरी, परशुराम सुवेदीको

तोरी रहेको खेतमा बरामद भएको धारको भाग ९.५ से.मी., तल्लो समाल्ने भाग १२.५ से.मि. गरी जम्मा २२ से.मी. नाप भएको धारको माथिल्लो भागमा USA Super Knife लेखेको धारको भागमा रगतजस्तो रातो पदार्थ र धुलो माटो लागेको वटनवाला चक्कु, घटनास्थल मुचुल्का अनुसन्धानको क्रममा तयार गरिएको लास प्रकृति मुचुल्कामा मृतकको शरीरको ४ स्थानमा काटिएका घाउहरू रहेको भनी उल्लेख हुनुका साथै Autopsy Report को External Examination महलमा काटिएका घाउहरू रहेको भनी उल्लेख भएको हुनुका साथै मृत्युको कारण: MULTIPLE STAB WOUND INJURIES भन्ने मध्यपश्चिम क्षेत्रीय अस्पताल, सुर्खेतबाट प्राप्त Autopsy Report समेतबाट मृतक कमल गौतमको मृत्यु यिनै प्रतिवादी प्रयागराज दाहाल तथा कृष्णप्रसाद दाहाल जैसीको कर्तव्यबाट भएको पुष्टि हुन आउने ।

प्रतिवादीकै बयानअनुरूप परशुराम सुवेदीको तोरी बारीबाट मृतकलाई मार्न प्रयोग भएको चक्कु बरामद भएको तथ्य पनि स्थापित भइरहेको अवस्था मृतक कमल गौतमलाई प्रतिवादी प्रयागराज दाहालले चक्कुले ढाडमा प्रहार गरेको प्रत्यक्ष देखेको भनी प्रत्यक्ष दर्शीसाक्षीको रूपमा रहेका कल्पना शर्मा, सन्तोष वि.क., राजेन्द्र हमाल, परशुराम कँडेल, हरिलाल कँडेलले अदालतमा उपस्थित भई गरेको बकपत्रसमेतबाट मृतक कमल गौतमलाई यी प्रतिवादीले चक्कु प्रहार गरेको कर्तव्य गरी मारेको पुष्टि भएको देखिन्छ भने वारदातमा आफू उपस्थित भई मृतक कमल गौतमलाई प्रहार गरेको होइन भनी आरोपित कसुरमा इन्कार रहेको देखिए पनि वारदातको अवस्थामा कृष्णप्रसाद दाहालले कमल गौतमलाई पछाडिबाट लाठी प्रहार गरेपछि कमल गौतम भुइँमा पल्टिए र निज कमल गौतमका अन्य साथीहरू मोटर साइकल स्टार्ट गरी गइहाले सोही अवस्थामा प्रयागराज दाहालले कमल गौतमको पेटमा ढाडको भागमा पटकपटक छुरी हानेको

र त्यसपछि पनि मृतक कमल गौतम ढलेकै अवस्थामा पुनः कृष्णप्रसाद जैसी (दाहाल) ले मृतकलाई लाठीले पटकपटक हानेको देखेको हुँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रत्यक्षदर्शी कल्पना शर्माले गरेको कागज र सोही व्यहोरासँग मिलान हुने गरी परशुराम सुवेदी, हरिलाल कँडेलले गरेको कागज तथा उक्त वारदातमा कृष्णप्रसाद जैसीले कमल गौतमलाई लाठीले हानी लडाएपछि प्रतिवादी प्रयागराज दाहालले चक्कुले हानेको भन्ने कुरा सुनी थाहा पाएको हुँ भन्नेसमेत व्यहोराको महेश सापकोटा तथा तुले भन्ने तुलबहादुर शाहीले गरेको कागज व्यहोरा तथा सोही मिलानको अदालतसमक्ष भएको बकपत्रसमेतबाट वारदातमा कृष्णप्रसाद दाहाल (जैसी) समेतको संलग्नता पुष्टि हुन आएकोले पुनरावेदन अदालत, सुर्खेतले यी प्रतिवादीहरू मध्ये प्रयागराज दाहाललाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. बमोजिम र प्रतिवादी कृष्णप्रसाद दाहाल जैसीलाई ऐ.ऐ. को १३(४) नं. १३(४) नं. बमोजिम सजाय हुने ठहर्याएको फैसला मिलेकै देखिँदा उक्त मिति २०६९।३।१० को पुनरावेदन अदालत, सुर्खेतको फैसला मनासिब देखिने।

माथि विवेचना गरिएका आधार कारण र प्रमाणहरूसमेतबाट सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतले प्रतिवादी प्रयागराज दाहाल र प्रतिवादी कृष्णप्रसाद दाहाल जैसीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्याएको फैसला पुनरावेदन अदालत, सुर्खेतबाट केही उल्टी भई प्रतिवादी प्रयागराज दाहालको हकमा सुरु सुर्खेत जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने र प्रतिवादी कृष्णप्रसाद दाहाल जैसीको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, सुर्खेतको मिति २०६९।३।१० को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। तर निज प्रतिवादीहरूलाई ठहरेबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्ने देखिँदा न्यायको रोहमा निजहरूलाई १०

(दश) वर्ष कैद गर्दा न्यायको उद्देश्य पूरा हुने देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम प्रतिवादीहरू प्रयागराज दाहाल र कृष्णप्रसाद दाहाल (जैसी) लाई जनही १० (दश) वर्षको कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: रामप्रसाद बस्याल

कम्प्युटर: रामशरण तिमल्सिना

इति संवत् २०७३ साल वैशाख ३० गते रोज ५ शुभम्।

१०

स.का.मु.प्र.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या. श्री जगदीश शर्मा पौडेल, ०६७०-CR-०४३५ र ०६७०-CR-०५९३, कर्तव्य ज्यान, हर्कमान राई वि. नेपाल सरकार र नेपाल सरकार वि. मङ्गलसिंह राई

छानबिन टोलीमा बसेको विषयमा प्रतिवादीले रत्नबहादुर राईलाई मार्ने धम्की दिएको भनी रत्नबहादुर राईले अदालतमा आई बकपत्र गरेको एवम् छानबिन टोलीमा रहेर काम गर्ने श्रीहर्क राई र सुवाष राईले अदालतसमक्ष बकपत्र गर्दा पुनरावेदक प्रतिवादी हर्कमान राईले नै कर्तव्य गरी मारेको भनी खुलाएको समेतका प्रमाणहरूबाट पुनरावेदक प्रतिवादीले निर्दोष छु भनी लिएको प्रमाण खण्डित भएको देखिन आउने।

मृतक र पुनरावेदक प्रतिवादी हर्कमान राईबीच मिति २०६३।१०।२१ मा भेट हुँदा २२ गते इलामबाट अन्यत्र जाने भनी मृतकले प्रतिवादी हर्कमान राईसँग भनेको भन्ने तथा मृतकको कोट पुनरावेदक प्रतिवादीसँग रहेको भनी पुनरावेदक प्रतिवादीले बयानमा खुलाएको कुरा र मृतककी आमाले २२ गते नै मृतक देउकुमार राई प्रतिवादी हर्कमान राईको घरमा कोट लिन भनी गएकोमा घर नआएको हुँदा प्रतिवादीको घरमा गई हेर्दा प्रतिवादीको कोठामा छोरा देउकुमार राई लडिरहेको देखेको भनी खुलाएको कुराबाट मृतक २२ गते बिहान पुनरावेदक प्रतिवादीको घरमा गएको भन्ने देखियो। मिति २०६३।१०।२६ मा देउकुमार राईको लास पुनरावेदक प्रतिवादीले गोलिया काठ कटान गर्ने गरेको स्थानभन्दा करिब ५ मिनेटको दूरीमा भेटिएको

जस्ता परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट पुनरावेदक प्रतिवादीले मृतक देउकुमार राईलाई कर्तव्य गरी मारेका तथ्य पुष्टि हुन आयो । पुनरावेदक प्रतिवादी र मृतकबीच बाल शिक्षासम्बन्धी विषयमा मनमुटाव भई पुनरावेदक प्रतिवादीले मृतकलाई बारम्बार मार्ने धम्की दिएको भन्ने देखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादी र मृतकबीच पूर्व रिसझवी रहेको पुष्टि हुन आउने ।

प्रतिवादी मङ्गलसिंह राईले मौकामा तथा अदालतसमक्ष बयान गर्दा कसुरमा पूर्ण इन्कार रहेको पाइन्छ भने निजको सो घटनामा संलग्नता रहेको भन्ने उक्त घटनालाई सिलसिलेवार रूपमा अध्ययन गर्दा कहींबाट खुल्न आउँदैन । केवल प्रतिवादी मङ्गलसिंह राई अर्का प्रतिवादी हर्कमान राईसँगै काम गर्ने व्यक्ति भएको हुँदा सो अपराधमा प्रतिवादी मङ्गलसिंह राईको समेत संलग्नता हुन सक्ने भन्ने अनुमानको आधारमा परेको जाहेरीलाई अन्य कुनै स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको देखिएन । कुनै पनि प्रमाणबाट दोषी हुनु भन्ने पुष्टि हुन नआएको अवस्थामा अनुमान र शङ्काको आधारमा मात्र कसुरदार ठहर गर्न नमिल्ने । अतः माथि विवेचित तथ्य, कानूनी व्यवस्था र आधार कारणबाट प्रतिवादी हर्कमान राईलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १३(३) नं. को कसुरमा ऐ १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने र अर्का प्रतिवादी सुदिप भन्ने मङ्गलसिंह राईलाई अभियोग दाबीबाट सफाई दिने ठहर्‍याई सुरु इलाम जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, इलामबाट मिति २०६७।२।२३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक वादी नेपाल सरकार तथा प्रतिवादी हर्कमान राईको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: इन्दिरा शर्मा

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७३ साल जेठ २ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०६६-CI-०७२२, निर्णय दर्ता दा.खा. लिखत बदर, हक कायम, दा.खा. समेत, श्रीमती मानकुमारी कुँवर वि. मीनबहादुर कुँवरसमेत

कित्ता नापी महाशाखा कास्कीको पत्रबाट कि.नं. १०४४ को जग्गालाई कि.का. गर्नुपर्नेमा कर्मचारीको भूलबाट कि.नं. १०४२ को जग्गाबाट कि.का. भएको र कि.नं. १०४४ को वास्तविक क्षेत्रफल १-१२-२-३ नै रहेको भन्ने उल्लेख भई आएको तर्फसमेत विचार नगरी वादीका पतिले दिएभन्दा बढी जग्गा कित्ताकाट हुने गरी क्षेत्रफल सुधार हुने भनी मालपोत कार्यालयले मान्यता दिएको देखिन्छ । साबिकको क्षेत्रफलभन्दा बढी वा घटी हुन आएमा बढी वा घटी भएको क्षेत्रफल सम्बन्धित जग्गा धनीको नाउँमा कायम गरिने भनी जग्गा नापजाँच ऐन, २०१९ को दफा ७ को कानूनी व्यवस्थालाई नजर अन्दाज गर्न मिल्ने नदेखिने ।

यस्तै प्रश्न समावेश भएको पुनरावेदक प्रतिवादी विद्या शमशेर ज.ब.रा. विरुद्ध विपक्षी वादी राजकुमार आचार्य भएको जग्गा हक कायम दर्ता बदरसमेत मुद्दामा जति जग्गा आफूले लिएको हो त्यति जग्गा पछिसम्म कायम हुन्छ । नरबढी भएको जग्गा लिनेको हुन्छ भन्न नमिल्ने भनी ने.का.प. २०५०, नि.नं.४७०२ मा प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतबाट आफूले प्राप्त गरेको जग्गालाई पछिबाट क्षेत्रफल सुधार गरी बढी जग्गा लिन मिल्ने अर्थ गर्न मिल्ने नदेखिने ।

यसरी कि.नं. १०४४ मा १-१२-२-३ क्षेत्रफल भएको, अरु नै व्यक्तिको कि.नं. १०४२ को ०-६-० क्षेत्रफल कि.नं. १०४४ मा कायम गरिएको,

कि.नं. १०४२ को क्षेत्रफल भूलवश कि.नं. १०४४ को क्षेत्रफल कायम भई सोहीबाट किताकाट हुन गएको व्यहोरा नापी र मालपोत कार्यालयको पत्र र टिप्पणी आदेशबाट समेत देखिएकोले हक हस्तान्तरण भएको व्यहोरा उल्लेख भएको, प्रतिवादीको लिखतमा उल्लेख भएको साबिकको क्षेत्रफलभन्दा बढी जग्गा सम्बन्धित दातालाई बुझ्दै नबुझी मालपोत कार्यालय, कास्कीले तत् तत् व्यक्तिहरूको नाममा कायम गरिदिएको देखिँदा मालपोत कार्यालयको उक्त मिति २०५३।१।२४ को निर्णय यथावत् कायम रहन सक्ने भन्न मिलेन । पुनरावेदन अदालत, पोखराबाट स्रोतर्फ समुचित विवेचना नगरी ती निर्णयहरू कायमै राखी दाबी नपुग्ने भनी सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत, पोखराबाट मिति २०६३।५।२१ मा भएको फैसला नमिलेकोले उक्त फैसला बदर गरिदिएको छ । अब जे जो बुझ्नु पर्ने हो बुझी मालपोत कार्यालयको निर्णयहरू कायम रहन सक्ने हो वा होइन ? त्यसतर्फ समेत विवेचना गरी पुनः निर्णय गर्नु भनी न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १४ बमोजिम सुरु मिसिल र प्रमाण मिसिलसमेत साथै राखी उपस्थित पक्षहरूलाई पुनरावेदन अदालत, पोखरामा हाजिर हुन जानु भनी तारेख तोकी पठाई दिने ।

इजलास अधिकृत: दिलीपराज पन्त

कम्प्युटर: रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७२ साल चैत २३ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ, ०६८-CR-०१००८, कर्तव्य ज्यान, प्रभन्स केवट वि. नेपाल सरकार

वारदात मितिमा प्रतिवादी सँगसाथ अरु व्यक्ति भएको भन्ने नदेखिएको, वारदातको बारेमा प्रतिवादीको नै फरक फरक बनाइ रहेको, सर्पले टोकी मृत्यु भएको भन्ने भान पार्ने नियतले मृतकको गोली

गाँठोमा फलामको किलाले घाउ बनाएको, मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरू प्रत्यक्षदर्शी नभएको, वारदातको बारेमा आफ्नो आमालाई समेत नभनी अनुसन्धानलाई नै शंकास्पद बनाउन खोजेको, झुन्डिई मरेको भए सोको लक्षण Postmortem Report बाट नखुलेको, मृतकको भिसेरा रिपोर्टमा किटनाशक औषधि नपाइएको भनी उल्लेख भएको, श्वास नली दबिई श्वासप्रश्वासमा कृत्रिम अवरोध आएपछि श्वासप्रश्वास अवरुद्ध भएको कारण मृत्यु भएको भनी शव परीक्षण गर्ने डाक्टर यमबहादुर बस्नेतले अदालतमा आई बकपत्र गरेको जस्ता परिस्थितिजन्य प्रमाणबाट पुनरावेदक प्रतिवादी निर्दोष भएको भन्न मिल्ने देखिन आएन । यस्तो अवस्थामा अभियोग दाबीबाट सफाई पाउँ भनी पुनरावेदक प्रतिवादीले लिएको निर्दोषिताको जिकिर कानूनसम्मत एवम् मनासिब भएको नदेखिएकोले प्रतिवादी प्रभन्स केवटको कर्तव्यबाट मृतक रीता सहानीको मृत्यु भएको ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, बुटवलबाट भएको फैसला अन्यथा नभई मिलेकै देखिन आएकोले पुनरावेदक प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: दिलीपराज पन्त

इति संवत् २०७२ साल माघ ४ गते रोज २ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री सुशीला कार्की र मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल, ०६९-CR-१०५८, कर्तव्य ज्यान, साङ्गे लामा वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत वारदातको सन्दर्भमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. को व्यवस्था पनि हेर्नुपर्ने सान्दर्भिक देखिन आयो । उक्त १४ नं मा ज्यान मार्नको मनसाय रहेनछ, ज्यान लिनुपर्ने सम्मको इवी पनि रहेनछ, लुकी चोरीकन हानेको पनि रहेनछ उसै मौकामा उठेको कुनै कुरामा रिस थाम्न नसकी

जोखिमी हतियारले हानेको वा विष खुवाएकोमा बाहेक साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात, मुक्का इत्यादि हान्दा सोही चोटपीरले ऐनका म्यादभित्र ज्यान मरेमा दश वर्ष कैद गर्नुपर्छ भन्ने देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीले जोखिमी हतियारले हानेको नभई मृतक र पुनरावेदक प्रतिवादीबीच तत्काल भएको झगडाको कारण रिस उठी ढुङ्गाले प्रहार गर्दा मृतकको मृत्यु हुन गएको देखिएको सन्दर्भमा प्रस्तुत वारदातमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. नै आकर्षित हुने हुँदा पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन। तसर्थ किटानी जाहेरी दरखास्त, प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतसमक्ष गरेको साबिती बयान, घटनास्थल मुचुल्का र लास जाँच प्रकृति मुचुल्कासमेत मिसिल संलग्न आधार प्रमाणबाट पुनरावेदन अदालत, पोखराले गरेको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

तथ्य, कानूनी व्यवस्था एवम् विवेचनासमेतको आधारमा पुनरावेदक प्रतिवादी साङ्गे लामाले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. बमोजिमको कसुर गरेको ठहर्याई १० वर्ष कैद गर्ने गरेको सुरु मनाङ जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१।१३ को फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, पोखराबाट मिति २०६९।१।१३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: अर्जुनप्रसाद कोइराला
कम्प्युटर अधिकृत: बिक्रम प्रधान
इति संवत् २०७२ साल माघ १४ गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं. २

१

मा.न्या.श्री बैद्यनाथ उपाध्याय र मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ, ०६८-CR-०१२७, गैँडा मारी खाग बिक्री

वितरण गरेको, वीरबहादुर प्रज्ञा वि. नेपाल सरकार

कानूनी प्रावधानअनुसार प्रतिवादीका नाममा जारी भएको समाह्वन म्याद मिति २०६२।१।११ मा तामेल हुँदा अ.बं.११० नं. को रीत नपुर्‍याई तामेल भएको भए सुरु फैसला भएको मितिले ६ महिनामा थाहापाएको ३५ दिनभित्र सुरु चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा उपस्थित भई अ.बं.२०८ नं. को प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्ने हुन्छ। उक्त ऐन, अनुरूपको हद म्यादभित्र निवेदक ऐनले देखाएको अदालतमा प्रवेश गरेको देखिन नआउने।

विधायिकाले मुलुकी ऐन, अ.बं.२०८ नं. र १९३ नं. को कानूनी व्यवस्था पृथक अवस्था र प्रयोजनका लागि गरेको देखिन्छ। अ.बं.२०८ नं. मुद्दामा अड्डाबाट जारी भएको समाह्वन इतलायनामाको म्याद तारेखमा प्रतिवादी नदिई सुरु म्यादै गुजारी बसेको अवस्थामा अड्डाले एकतर्फी प्रमाण बुझी फैसला गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यस फैसलाउपर पुनरावेदन नलाग्ने स्पष्ट कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। त्यस्तो अवस्थामा फैसला भएको ६ महिनामा थाहा पाएको ३५ दिनभित्र प्रतिवादीले सुरु अदालत वा कार्यालयमा उपस्थित भई सुरु म्याद बेरीतको भनी प्रतिवाद गर्नको लागि कारवाही प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पर्नेसम्मको कानूनी बाटो रहेको देखिन्छ। तथापि, म्याद रीत पुगी तामेल भएको देखिएमा यो उजुर लाग्न सक्ने भनी अड्डाले दरपीठ गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। तर, अ.बं. १९३ नं. अनुसार मुद्दामा अड्डाबाट जारी भएको सुरु म्यादमा प्रतिवादी हाजिर भई मुद्दाको कारवाहीमा सरिक भई अड्डाबाट मुद्दा फैसला हुँदा प्रतिवादी हाजिर भएमा वा फैसला हुँदा प्रतिवादी हाजिर नरहेमा मुद्दामा यो कुरा ठहरेको हुनाले तिमीलाई यो यति सजाय भएको छ भन्ने र पुनरावेदन लाग्ने भए पुनरावेदन लाग्ने अड्डाको नामसमेत खुलाई सो झगडियाको नाममा म्याद जारी गर्नुपर्ने देखिने।

प्रस्तुत मुद्दामा सुरु राष्ट्रिय निकुञ्ज

कार्यालयबाट मिति २०६५।२।२७ मा फैसला भएकोमा कानूनले निर्दिष्ट गरेको अवधिभित्र यी पुनरावेदकले अ.बं.२०८ नं. अनुरूप राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा उपस्थित भई म्याद बेरीतबाट तामेल भएको भनी प्रतिवाद गर्न गएको देखिएन । प्रतिवादीले अ.बं. २०८ नं. को कानूनी मार्गको अवलम्बन नै नगरेको अवस्थामा सुरुको फैसलाउपर पुनरावेदन लाग्न नसक्ने । कानूनले नै सुरु म्याद गुजार्नेले पुनरावेदन गर्न नपाउने भनी प्रस्ट व्यवस्था गरेको अवस्थामा प्रतिवादीले पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गरेकोमा पुनरावेदन जिकिर खारेज हुने ठहर्याएको फैसलामा कानूनी त्रुटि रहेको देखिएन । मुलुकी ऐन, अ.बं. १९३ नं. अनुरूप पुनरावेदनको म्याद दिने कानूनी व्यवस्था तारेख गुजारी बस्ने मुद्दाको पक्षलाई मात्र हो, सुरु म्यादै गुजारी बस्नेलाई नहुने ।

अतः उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट प्रतिवादी पायमाराङ्ग प्रजा भनिएका वीरबहादुर प्रजालाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ५(क) र १९(१) को कसुर अपराधमा ऐ. ऐनको दफा २६(१) बमोजिम १५ (पन्ध्र) वर्ष कैद र रु. १,००,०००।- (एक लाख) जरिवाना हुने ठहर्याएको चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा चितवनको मिति २०६५।२।२७ को फैसलाउपर प्रतिवादीले पुनरावेदन गरेकोमा पुनरावेदन खारेज हुने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको मिति २०६८।१।६ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: प्रेमप्रसाद न्यौपाने
कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय
इति संवत् २०७३ साल भदौ १ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री बैद्यनाथ उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६७-CR-०६९९, जबरजस्ती करणी उद्योग, नेपाल सरकार वि. चन्द्र नारायण यादव
प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको भन्ने

जाहेरवालीको कथनबाहेक अन्य सबुद प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको देखिँदैन । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले फौजदारी मुद्दामा अभियोग प्रमाणित गर्ने प्रमाणको भार वादी पक्षमा रहने हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीउपरको अभियोग स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट शङ्कारहित तवरबाट पुष्टि भएको नदेखिँदा प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको ठहर गरी निजलाई ३ वर्ष कैद हुने ठहर्याएको सुरु सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०६६।२।५ को फैसला उल्टी भई प्रतिवादीले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०६६।१।२।४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौडेल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७३ साल साउन २४ गते रोज २ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री बैद्यनाथ उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६७-CR-०६७३, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. लक्ष्मण सिंह साउद

कसैले अपराध नै नगरी कुनै डर, त्रास वा बहकाईमा आई कसुरमा साबित हुन गएको देखिएको स्थितिमा पनि कसुरदार ठहर गरी सजाय हुन गयो भने न्याय र कानून दुवैको मर्म मर्म जान्छ । कसुर ठहर सबुत प्रमाणबाट कायम गरिने हो, फगत साबितीबाट होइन । साबिती बयान भएको अवस्थामा त्यो अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पनि पुष्टि हुनु पर्ने ।

फौजदारी मुद्दामा कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादी पक्षमा निहित रहने हुन्छ । प्रेमसिंह महताको मृत्यु प्रतिवादी लक्ष्मण सिंह साउदको कुटाइको कारणबाट भएको भन्ने कुरा शङ्कारहित तवरबाट

प्रमाणित नभएको तथा प्रेमसिंह महताको मृत्यु सुरक्षा फौजको कारवाहीमा परी भएको भनी आधिकारिक लिखतहरू तयार भएको अवस्था छ । फगत कुटपिट सम्ममा साबिती भएकै आधारमा मात्र सुरक्षा फौजको कारवाहीमा परी मरेको व्यक्तिलाई प्रतिवादी लक्ष्मणसिंह साउदले कर्तव्य गरी मारेको भन्न मिल्न नआउने ।

तसर्थ, प्रतिवादी लक्ष्मण सिंह साउदलाई कसुरदार ठहर्याई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्ने गरेको सुरु डडेलधुरा जिल्ला अदालतको मिति २०६६।१२।२४ को फैसला उल्टी भई प्रतिवादी लक्ष्मणसिंह साउदले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, महेन्द्रनगरबाट मिति २०६७।७।२९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७३ साल साउन २४ गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री बैद्यनाथ उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६७-CR-०५१३, ०६७-CR-०७६३, मानव ओसारपसार तथा मानव बेचबिखन र जबरजस्ती करणी, मधु बोहरा वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. मधु बोहरासमेत

पीडितलाई रातिको समयमा मादक पदार्थ सेवन गरेका ग्राहकसँग होटल मालिक मधु बोहराले पठाएको भन्ने पीडितको मौकाको कागजबाट देखिएको छ । वारदातको मौकामा तँलाई रातभरीको लागि साहुलाई रु.२,०००।- तिरी ल्याएको हो भनी प्रतिवादीहरूले भनेका तथा आफ्नो स्टाफमाथि भएको वारदातको सम्बन्धमा प्रतिवादीहरूको विरुद्धमा यी प्रतिवादी मधु बोहराबाट कुनै प्रयाससमेत भएको नदेखिँदा निजको समेत प्रस्तुत वारदातमा संलग्नता रहेको देखिन आउँछ । जबरजस्ती करणीको वारदातमा प्रतिवादी मधु बोहराले प्रतिवादीहरू विष्णु कुँवर र सूर्य

कुँवरको मतियार मद्धतीको देखिन आएकाले निजलाई सो हदसम्मको आपराधिक दायित्व कायम हुने ।

प्रतिवादी लक्ष्मी बोहरा र मधु बोहराले सञ्चालन गरेको अन्जु रेस्टुरेन्टमा दीपा भन्ने कमला श्रेष्ठ काम गर्ने गरेकी र मधु बोहराले कमला श्रेष्ठलाई ग्राहकहरूसँग पठाएको भन्ने जाहेरी तथा पीडितको कागजबाट देखिन्छ । प्रतिवादी लक्ष्मी बोहराले आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरेकी र अन्य प्रतिवादीहरूले पनि निजलाई पोल गरेको अवस्थासमेत नहुँदा जबरजस्ती करणी अङ्गभङ्ग वारदातमा निजको संलग्नता रहेको देखिन आएन । यसै गरी अर्का प्रतिवादी नारायणप्रसाद भण्डारीले पनि आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको तथा निजको होटलमा जबरजस्ती करणी वारदात गरे भएको भन्ने अभियोग दाबी अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको छैन । यी प्रतिवादीउपर मौकामा जाहेरीमा उल्लेख नभएको र पीडितको बयानबाट समेत निजको आपराधिक कार्यमा संलग्नता रहेको देखिन आएन । प्रतिवादीहरू लक्ष्मी बोहरा र नारायणप्रसाद भण्डारीलाई सफाइ दिने गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला अन्यथा देखिन नआउने ।

प्रतिवादीहरूलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार ऐन, २०६४ बमोजिम समेत सजाय हुन अभियोग माग दाबी रहेको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा जबरजस्ती करणी र कुटपिटमा अनुसन्धान प्रारम्भ भएकोमा पीडितको बयान कागजबाट खुल्न आएको भनी मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारमा समेत अनुसन्धान गरिपाउँ भन्ने प्र.नि. नवीन क्षेत्रीको प्रतिवेदनबाट मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारको कसुरमा समेत सजाय हुन माग गरेको पाइयो । अनुसन्धानबाट मानव बेचबिखनको कसुरलाई स्थापित गराउने आधार प्रमाण सङ्कलन भएको देखिँदैन । अन्जु रेस्टुरेन्ट र पाल्पाली होटलमा वेश्यावृत्ति सञ्चालनका लागि पूर्वाधारहरू रहे भएको पुष्टि हुन नसकेको

तथा प्रतिवादीहरूका बीच यौन सम्पर्कका कारोबार निरन्तररूपमा हुँदै आएको कुरा वादी पक्षबाट पुष्टि हुन सकेको छैन। अतः प्रतिवादीहरूउपर जबरजस्ती करणीको र अङ्गभङ्गको कसुर स्थापित भई सजाय भएको अवस्थामा पीडितसँग वेश्यागमन गरे गराएको भनी मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार ऐन, २०६४ अन्तर्गतको कसुरमा समेत सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी नारायणप्रसाद भण्डारी र प्रतिवादी लक्ष्मी बोहरालाई अभियोग माग दाबीबाट सफाइ दिने, प्रतिवादीहरू सुर्य कुँवर क्षेत्री, विष्णु कुँवरलाई जबरजस्ती करणीको महलको ३(५) नं. बमोजिम जनही ६ वर्ष कैद सजाय हुने र प्रतिवादीहरू सुर्य कुँवर क्षेत्री र विष्णु कुँवरबाट जबरजस्ती करणीको १० नं. बमोजिम क्षतिपूर्तिबापत पीडित दिपा भन्ने कमला श्रेष्ठले रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) भराई लिन पाउने र अर्का प्रतिवादी मधु बोहरालाई जबरजस्ती करणीको महलको ४ नं. बमोजिम ३ (तीन) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, बुटवलबाट मिति २०६७।३।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७३ साल साउन २४ गते रोज २ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री बैद्यनाथ उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६७-CR-०७८९, ठगी, नेपाल सरकार वि. रामेश्वर भट्टराईसमेत

मिसिल संलग्न जाहेरी दरखास्त, जाहेरवालाहरूले अदालतमा गरेको बकपत्र र इन्स्टिच्युटले भर्नालगायतका अन्य शुल्कहरू बुझेको बिल भरपाईको आधारमा जाहेरवालाहरू सगुन थापा, कुमारी राई, अशोक थापा, विक्रम सुनुवार,

वविप विक्रम राणा, राजेन्द्र लिम्बू, सुनिता राई, दिप थापा, सृजना खड्गी, सरीता लिम्बू र राजु विक्रम राणासमेतबाट प्रति व्यक्ति रु.२०,०००।- (बीस हजार) का दरले रु.२,२०,०००।- तथा विन्दु महर्जनबाट रु.२३,०००।- र सविना खतिवडाबाट रु.१४,५००।- थप गरी १३ जना जाहेरवालाको जम्मा हुने बिगो रु.२,५७,५००।- (दुई लाख सन्ताउन्न हजार पाँच सय) प्रतिवादी रामेश्वर भट्टराईले ठगी गरेको ठहर गरी ठगीको ४ नं. बमोजिम प्रतिवादी रामेश्वर भट्टराईलाई जरिवाना हुने र जाहेरवालाहरूले आफ्नो बिगोबमोजिमको रकम भराई पाउने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला अन्यथा देखिन नआउने।

प्रतिवादीहरू आकाश भन्ने मुरारी रिजाल, माधव गिरी तथा याम तिवारीले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष तथा अदालतमा बयान गर्दासमेत कसुरमा इन्कार रही बयान गरेका छन्। निजहरूले अध्यापन गराएबापत निश्चित रकम लिने गरेकोसम्म देखिन आयो। निजहरूले आफ्नो पारिश्रमिकसम्म प्राप्त गरेको अवस्था छ। जाहेरवालाहरूबाट रकम असुल गरेको भन्ने देखिँदैन। इन्स्टिच्युटको सञ्चालक वा आधिकारिक व्यक्ति रामेश्वर भट्टराईबाहेकका यी प्रतिवादीहरू देखिँदैनन्। सो इन्स्टिच्युट दर्ता गराई ठगी गर्ने कार्यमा निजहरूको संलग्नता भएको पुष्टि नभएको अवस्थामा निजहरूलाई इन्स्टिच्युटको माध्यमबाट ठगी गरेको भन्न मिल्ने हुँदैन। फौजदारी कसुर कायम गर्न कसुरजन्य कार्यसँग स्पष्ट र प्रत्यक्ष सम्बन्ध रहेको देखिनुपर्दछ। तसर्थ, प्रतिवादीहरू आकाश भन्ने मुरारी रिजाल, माधव गिरी तथा याम तिवारीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेकै देखिन आउने।

पीडित जाहेरवालाहरू जम्मा २८ जना देखिन्छन्। अदालतबाट जम्मा १३ जना जाहेरवालाहरूको सम्म बिगो ठहर भएको देखिन्छ।

बिगो के कति ठहर हुने हो भन्ने यकिन सबुद प्रमाणबाट हुने हो । जाहेरवालाको सङ्ख्या वा मौखिक भनाइको आधारमा मात्र बिगो कायम हुने होइन । जाहेरवाला अदालतमा आई बकपत्र गरी आफ्नो भनाइलाई कागज प्रमाण देखाई पुष्टि गर्नुपर्ने हुन्छ । तर, अदालतमा उपस्थित हुन नै नआई आफ्नो ठगी भएको रकमको अड्क र सोको प्रमाण देखाउन नसक्ने जाहेरवालाको हकमा अदालतले आफैँले बिगो कायम गरी दिन मिल्ने नहुने ।

तसर्थ, प्रतिवादी आकाश भन्ने मुरारी रिजाल, माधव गिरी तथा याम तिवारीले सफाइ पाउने र जाहेरवालाहरूलाई प्रतिवादी रामेश्वर भट्टराईले ठगी गरेको ठहर्याई ललितपुर जिल्ला अदालतबाट भएको मिति ०६३।८।२४ को फैसला सो हदसम्म सदर हुने तथा जाहेरवाली विन्दु महर्जन र सविना खतिवडाको हकमा केही उल्टी गरी निजहरूको समेत जम्मा १३ जना जाहेरवालाहरूबाट ठगी भएको जम्मा रकम रु.२,५७,५००।- (दुई लाख सन्ताउन्न हजार पाँच सय रूपैयाँ) बिगो कायम गरी निज प्रतिवादी रामेश्वरलाई बिगोबमोजिम जरिवाना हुने र जाहेरवालीद्वय समेतले बिगो भराई पाउने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०६६।१०।२४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७३ साल साउन २४ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ३

१

मा.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७२-RC-०११४, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. सुरेन्द्र साह

घटनास्थल लास जाँच मुचुल्कामा २"/२"

को सुनिएको डाम देखिएकोमा प्रतिवादीको मौका र अदालतको बयानबाट समेत मृतकको शरीरमा चोटपटक लागेको देखिएकोमा मेडिकल अधिकृतले शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृतकको शरीरमा Injury अर्थात् चोटपटक नदेखिएको भनी बकपत्र गरेको कुरालाई तथ्यहरूको रोहमा प्रमाणमा लिन नमिल्ने भनी पुनरावेदन अदालत, जनकपुरले मेडिकल अधिकृत डा. गौराङ्ग मिश्रलाई रु. ५०।- जरिवाना गरेको अवस्थालाई हृदयंगम गर्दा निजको बकपत्र प्रमाणमा लिन मिल्ने नदेखिने ।

प्रतिवादीले मौकामा श्रीमती ललितादेवीलाई दहेजको विषयमा आफूले मुक्काले कुटपिट गरेको कारण घाइते भई उपचारको पर्खाइमा रहेकी श्रीमतीलाई वारदातको ३/४ दिनसम्म पनि उपचार नगराई बेहोस हालतमा सिरहास्थित माइती घरमा पुर्याएको देखिन्छ । मौकामा गरेको बयानले आफू कसुरदार हुने मनोभावनाले अदालतमा मृतक पहिलेदेखि नै टि.वी., दमसमेतबाट पीडित थिइन् र त्यसैका कारणसमेत मृत्यु भएको भन्ने देखाउन खोजेको भए तापनि आफूले अदालतको बयानमा दम, टि.बी. र मानसिक रोगकी बिरामी हुन् भनेकोमा प्रतिवादीले मृतक श्रीमतीलाई उल्लिखित रोगहरूको उपचार गराएको प्रमाण मिसिलमा देखिँदैन । यसबाट प्रतिवादीले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउन मात्र इन्कारी बयान गरेको पुष्टि हुने ।

माथि गरिएको विवेचनाबाट पुनरावेदन अदालत, जनकपुरबाट मिति २०६७।११।३० मा भएको सुरु जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर्याई गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

प्रतिवादी सुरेन्द्र साहलाई मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम १० वर्षमात्र कैद सजाय गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, जनकपुरले राय व्यक्त गरेको सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रतिवादीले दाइजोको

विषयमा झगडा हुँदा आफ्नी श्रीमतीलाई हातको मुक्काले टाउकोमा प्रहार गरेको देखिन्छ । मारौं भन्नेसमेतको कुनै योजना बनाई पूर्वरिसइवी राखी जोखिमी हतियारको प्रयोग गरेको देखिँदैन । हातको मुक्काले टाउकोसमेतमा प्रहार गरेको ३/४ दिनपछि मृत्यु भएको अवस्था र प्रकृतिसमेतलाई दृष्टिगत गर्दा सर्वस्वसहितको जन्मकैद गर्दा चर्को पर्ने देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम प्रतिवादीलाई १० वर्ष कैद सजाय गर्न मनासिब नै हुने हुँदा पुनरावेदन अदालत, जनकपुरले १० वर्ष कैद सजाय गर्न व्यक्त गरेको राय पनि मनासिब देखिँदा सो पनि सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: भीमबहादुर निरौला
कम्प्युटर: रमेश आचार्य
इति संवत् २०७२ साल चैत ५ गते रोज ६ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७२-RC-०१२०, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. रामबाबु ठाकुर

शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृतकको मृत्युको कारण excessive bleeding from heart / lung and liver due to gunshot injury भन्ने देखिन्छ । घटनास्थल लासजाँच प्रकृति मुचुल्कामा मृतकको दाहिने छातीको स्तनमा प्वाल परेको देखिन्छ । मौका र अदालतमा प्रतिवादीले मृतक आमाको घटनास्थल मुचुल्कामा उल्लिखित स्थानमा गोली लागेको कुरा स्वीकार गरी बयान गरेको देखिन्छ । यसरी प्रतिवादीले आफ्नो घरबाट कटुवा पेस्तोल, सोको ३ राउन्ड गोली बरामद भएको कुरालाई अन्यथा भन्न नसकेको साथै मृतकको मृत्यु प्रतिवादीसँग भएको बन्दुकबाट भएको तथ्य प्रतिवादीको मौकाको साबिती बयान, घटनास्थल लासजाँच प्रकृति मुचुल्का र शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट समर्थित भएबाट प्रतिवादीको बयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९ बमोजिम निज विरुद्ध प्रमाण ग्राह्य

देखिन आउने ।

प्रतिवादीलाई पुनरावेदन अदालत, जनकपुरले सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको फैसलाउपर पुनरावेदन गर्न दिएको म्याद प्रतिवादीले कारागार कार्यालय, महोत्तरीमार्फत मिति २०७२।२।१० मा आफैँले बुझेर पनि ऐनका म्यादभित्र पुनरावेदन नगरेबाट कसुर स्वीकार गरेको देखिएबाट समेत प्रतिवादीलाई पुनरावेदन अदालत, जनकपुरबाट मिति २०७१।११।२० मा सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहरी भएको फैसला साधकको रोहमा मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: भीमबहादुर निरौला
कम्प्युटर: रमेश आचार्य
इति संवत् २०७२ साल चैत ५ गते रोज ६ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७२-RC-०१२१, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. कुमार माझी

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ बमोजिम मानसिक असन्तुलनको अवस्था पुष्टि गर्ने दायित्व प्रतिवादीको हो । मौकाको बयानमा हालसम्म रोग लागेको छैन । कहीं कतै उपचार गराएको छैन भनी बयान गर्ने प्रतिवादीले अदालतमा मानसिक असन्तुलनको कारणले वारदात घटेको भनी गरेको बयान औचित्यपूर्ण देखिएन । मानसिक असन्तुलनको कारण अपराध भएको भए मौकाको बयानमा मानसिक असन्तुलनको अवस्था भन्न र सोको प्रमाण देखाउन सक्नुपर्नेमा भन्न र प्रमाण देखाउनसमेत सकेको नदेखिँदा मानसिक असन्तुलनको कारण अपराध भएको तथ्य पुष्टि हुन नसक्ने ।

मौकामा हरिमायाले मृतक मेरो दाजुलाई प्रतिवादी कुमार माझीले टाउकोमा फलामको कोदालोले प्रहार गरी कर्तव्य गरी मृत्यु गराएको भन्ने व्यहोराले जाहेरी दरखास्त दिएको देखिन्छ ।

त्यसै गरी मौकामा घटना विवरण कागज गर्ने सन्जु माझीले म आफैँले प्रतिवादीले मृतकलाई कोदालो प्रहार गरी कर्तव्य गरेको देखेको भनी लेखाएको देखिन्छ । निजहरूले अदालतमा साक्षीसरह उपस्थित भई मौकामा लेखाएको आआफ्नो व्यहोरा समर्थन गरी बकपत्र गरेको देखिँदा जाहेरवालीको बकपत्र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ र प्रत्यक्षदर्शी सन्जु माझीको बकपत्र ऐ. दफा १० (१) बमोजिम प्रतिवादी विरुद्ध ठोस र विश्वसनीय प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने ।

प्रतिवादीले कोदालोले टाउकोमा प्रहार गर्दा टाउकोमा घाउ खत र शरीरका अन्य भागमा चोटपटक लागी मृत्यु भएको कुरा घटनास्थल मुचुल्का, मौकाको घटना विवरण कागज र शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट पुष्टि भएको अतिरिक्त सो कुरालाई प्रतिवादीले आफ्नो बयानमा स्वीकार गरेबाट निजले गरेको बयान पनि प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९ बमोजिम निजकै विरुद्ध प्रमाण लाग्ने देखिँदासमेत प्रतिवादीकै कर्तव्यबाट वारदात भएको स्थापित हुन आउने ।

प्रतिवादीलाई हुने सजायतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादीले जोखिमी हतियार कोदालोले टाउकोमा प्रहार गरेको कुरा घटनास्थल मुचुल्का, कोदालो बरामद भएको मुचुल्काबाट देखिएकोमा शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट मृतकको टाउकोमा चोट लागी मृत्यु भएको भन्ने उल्लेख भएको र कोदालो मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३ नं. को देहाय १ बमोजिम जोखिमी धारिलो हतियारअन्तर्गत पर्ने हुँदा प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत, जनकपुरको फैसला मिलेकै देखिँदा साधकको रोहमा सदर हुने ।

पुनरावेदन अदालतले उक्त सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्दा प्रतिवादीलाई चर्को पर्ने भनी १४ वर्ष सजाय गर्न राय व्यक्त गरेको देखिन्छ । उक्त रायसम्बन्धमा विचार गर्दा प्रतिवादीले मौका र अदालतमा मृतकले आफ्नी माइजू नाताकी

सन्जु माझीलाई सेक्ससम्बन्धी चुटकिला सुनाएको कारण आवेगमा आउँदा आफ्नो कारणले अपराध गरेको स्वीकार गरी न्यायिक प्रक्रियामा सहयोग गरेको देखिन्छ । वारदातको अवस्था र परिस्थिति अवलोकन गर्दा मृतक र प्रतिवादीबीच रिसझवी भएको नदेखिएको एवम् प्रतिवादीले मार्ने योजना बनाई मृतकलाई कोदालोले टाउकोमा प्रहार गरेको देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम प्रतिवादीलाई १४ वर्ष कैद सजाय गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, जनकपुरबाट व्यक्त राय पनि सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: भीमबहादुर निरौला

कम्प्युटर: रमेश आचार्य

इति संवत् २०७२ साल चैत ५ गते रोज ६ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री गोपाल पराजुली र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७२-RC-०११६, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. राजेश राय

जाहेरवाला बिलट रायले सुनिल रायलाई राजेश रायले कर्तव्य गरेको भनी किटानी जाहेरी दिएको देखिन्छ । मौकामा घटना विवरण कागज गर्ने जितु राय, रामप्रताप राय, दुखा राय र रामपृत रायले पनि जाहेरी व्यहोरा समर्थन गरी लेखाएको देखिन्छ । निजहरूले अदालतमा साक्षीसरह उपस्थित भई प्रतिवादीले नै बञ्चरो प्रहार गरी कर्तव्य गरेको भनी मौकाको आआफ्नो व्यहोरा समर्थन गरी बकपत्र गरेको देखिन्छ । निज जाहेरवाला घटना विवरण कागज गर्ने बिलट राय, जितु राय, रामप्रताप राय, दुखा राय र रामपृत रायले गरेको बकपत्र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ बमोजिम र प्रतिवादीले गरेको बयान ऐ. दफा ९ बमोजिम निज प्रतिवादी विरुद्ध प्रमाण ग्राह्य हुने हुँदा अब को कसको कर्तव्यबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्ने सम्बन्धमा प्रमाणहरूको थप विवेचना गरिरहन परेन । प्रतिवादीले प्रहार गरेको बञ्चरोको चोट पीडाबाट सुनिल रायको मृत्यु भएको देखिन आउने ।

प्रतिवादीलाई हुने सजायतर्फ विचार गर्दा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३ नं. को देहाय १ मा “धार भएको वा नभएको जोखिमी हतियार गैह्रले हानी रोपी घोची ज्यान मरेमा जति जना भई हतियार छाडेको छ, उति जना ज्यानमारा ठहर्छन् । सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्नुपर्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको देखिन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थामा धार भएको वा नभएको जोखिमी हतियारले हानी रोपी घोची कसैको ज्यान मरेमा ज्यान मार्नेलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्नुपर्ने व्यवस्था समावेश भएको र प्रतिवादीले जोखिमी हतियार बञ्चरो प्रहार गर्दा मृतकको मृत्यु भएको हुँदा प्रतिवादीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत, जनकपुरको मिति २०६६।१०।२७ को फैसला मिलेकै देखिँदा साधकको रोहमा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: भीमबहादुर निरौला
कम्प्युटर: रमेश आचार्य

इति संवत् २०७२ साल चैत ५ गते रोज ६ शुभम् ।

इजलास नं. ४

१

मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७१-सी-०४२१, निषेधाज्ञा / परमादेश, विश्वविक्रम जोशी वि. रिनाउन मल्टपल को-अपरेटिभ लिमिटेड

पुनरावेदककै जिकिरअनुसार पनि प्रत्यर्थी रिनाउन कोअपरेटिभले पेस गरेका तमसुकसमेतका कागजातहरूका सम्बन्धमा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा किर्ते मुद्दा दायर भई विचाराधीन रहेको भन्ने देखिन आएको छ । यसरी अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको विषयमा प्रभाव पर्ने गरी निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्न नमिल्ने अवस्था एकातर्फ देखिन्छ भने अर्कोतर्फ निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्नलाई जुन

विषयमा आदेश जारी गरिने हो सो विषय निवेदकको निर्विवाद हकको देखिनु पर्ने ।

पुनरावेदक / निवेदक र विपक्षी रिनाउन को-अपरेटिभ लि. का बीच ऋण लेनदेन भएको हो होइन वा ऋण चुक्ता भइसकेको छ छैन, पुनरावेदकको भनाइबमोजिम किर्ते कागज तयार भएको हो, होइन भन्ने विषयमै विवाद रहेको देखियो । यी विवादहरूको निराकरण दुवै पक्षबाट पेस भएका सबुद प्रमाणको मूल्याङ्कन गरेर मात्र गर्नुपर्ने हुन्छ । यसरी सबुद प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी निर्णय गर्नुपर्ने विषय समावेश भएको हुँदा प्रस्तुत विषयमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने अवस्था देखिएन । तसर्थ, निवेदन खारेज हुने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०७१।१।३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सुमनकुमार न्यौपाने
कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७३ साल असोज ३० गते रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७२-सी-०४२०, निषेधाज्ञा, विश्वविक्रम जोशी वि. रिनाउन मल्टपल को-अपरेटिभ लिमिटेडसमेत भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार भएको फैसला भएको छ ।

२

मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७२-सी-००६२, उत्प्रेषण / परमादेश, बलराम श्रेष्ठ वि. श्रीमान् कार्कीसमेत

बिमा समितिले गरेको निर्णयउपर चित्त नबुझ्ने पक्षले पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्नुपर्ने गरी प्रस्ट कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ । तत्सम्बन्धमा बिमा ऐन, २०४९ को दफा ३७ को कानूनी व्यवस्था हेर्दा “यस ऐनबमोजिम समितिले गरेको निर्णयउपर चित्त नबुझ्ने व्यक्ति वा संगठित संस्थाले सो निर्णय भएको ३५ दिनभित्र सम्बन्धित पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ” भन्ने व्यवस्था गरेको

देखिन्छ । प्रस्तुत परिप्रेक्ष्यमा बीमा समितिको निर्णयउपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्ने वैकल्पिक उपचारको मार्ग रहेकै देखियो । यसरी उपचारको वैकल्पिक मार्ग रहेकै अवस्थामा रिट क्षेत्रमा प्रवेश गरेको देखिएकोले निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको आदेश जारी गर्न नमिल्ने अवस्था भएकोले नै रिट निवेदन खारेज गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०७१।१२।१८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सुमनकुमार न्यौपाने

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७३ असोज ३० गते रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७२-CR-००२६, अदालतको अवहेलना, बलराम श्रेष्ठ वि. श्रीमान् कार्कीसमेत भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार फैसला भएको छ ।

३

मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७१-CI-०१७७, टहरा भत्काउने निर्णय बदर, चिनिया पाण्डे वि. प्रमुख, काठमाडौं महानगरपालिका सुन्धारा, काठमाडौंसमेत

निर्णयकर्ताले कुनै पनि व्यक्तिको सम्पत्ति सम्बन्धमा निजका विरुद्ध निर्णय गर्नुपर्दा सम्पत्तिको सम्बन्धित धनी वा प्रत्यक्ष सरोकार भएको हकवालालाई बुझी निजलाई सुनुवाइको मौका प्रदान गरेर मात्र निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ । यसरी जो व्यक्तिको विरुद्धमा निर्णय गरिने हो सो व्यक्तिलाई जानकारी गराई निजलाई प्रतिवाद गर्ने मौका दिनुपर्ने अर्थात् सुनुवाइको मौका प्रदान गर्नुपर्ने प्राकृतिक न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्त रहेकोमा यी पुनरावेदकलाई विपक्षी नबनाई निजलाई बुझ्दै नबुझी निजको भोगमा रहेको टहरा भत्काउने गरी काठमाडौं महानगरपालिकाबाट भएको निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तसमेतको विपरीत हुने ।

पुनरावेदक चिनियाँ पाण्डेले दिएको मिति

२०६९।५।१७ को निवेदन मागबमोजिम निजले उपचार पाउने हो वा होइन, निजले बनाएको घर टहरा भत्काउने नभत्काउने सम्बन्धमा निजको माग के हुने हो सो कुरा निजको सोही उजुरी निवेदनबाट टुङ्गो लगाउनु पर्नेमा सो नगरी अन्य मुद्दामा भएको फैसलाको सन्दर्भ देखाई पुनरावेदकको निवेदन तामेलीमा राख्ने गरी भएको निर्णयले यी पुनरावेदक / निवेदनको हकमा यकिन, स्पष्ट र रीतपूर्वकको निकास दिनसकेको पाइँदैन । यसरी आफू समक्षको निवेदनमा बुझ्न पर्ने प्रमाण बुझी आधार कारण खुलाई स्पष्ट निर्णय नगरेको कारणले त्यस्तो निर्णयलाई न्यायिक र कानूनसम्मत मान्न नमिल्ने अवस्था भएकोले काठमाडौं महानगरपालिकाको मिति २०७०।१।५ को निर्णय बदर गरी अब जे जो बुझ्नुपर्छ बुझी कानूनबमोजिम पुनः निर्णय गर्नु भनी मिसिल काठमाडौं महानगरपालिकामा पठाउने गरी भएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०७१।३।११ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: सुमनकुमार न्यौपाने

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७३ साल असोज ३० गते रोज १ शुभम् ।

- यस लगाउको ०७१-CI-०१७६, निषेधाज्ञा / परमादेश / उत्प्रेषण, चिनिया पाण्डे वि. काठमाडौं महानगरपालिका सुन्धारा, काठमाडौंसमेत भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार फैसला भएको छ ।

४

मा.न्या.श्री दीपकराज जोशी र मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ, ०७०-CI-०४९०, अ.आ. सहितको निषेधाज्ञा, मोहनमाया महर्जन वि. मिरा चित्रकारसमेत

पहिले यी पुनरावेदिकाको पतिकोतर्फबाट मुद्दा परेको विषयवस्तु र यो मुद्दाको विषयवस्तु सम्पूर्णरूपमा एउटै रहन आएको देखियो । यसरी एउटै विषयवस्तुमा सोही पक्षउपर पटकपटक नयाँ मुद्दा दायर भएको खण्डमा त्यसले एकपटक निर्णय भई अन्तिम भएर

बसेको मुद्दाको फैसला कार्यान्वयनमा गम्भीर असर पर्ने देखिन्छ । यसरी अन्तिम भएको फैसला कार्यान्वयन हुन नदिई त्यसको मूल मर्म नै निष्प्रयोजित हुने गरी एउटै पक्षले पटकपटक सोही विषयमा नयाँ मुद्दा दर्ता गर्न नपाउने गरी मुलुकी ऐन, अ.बं. ८५ नं. मा कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएको र फैसला अन्तिमताको सिद्धान्तले समेत तहतह निर्णय भई माथिल्लो तहबाट मुद्दामा अन्तिम भई बसेको अवस्थामा फैसलाबमोजिम भएन भन्नेबाहेक नयाँ मुद्दा दायर गर्न रोक लगाएको देखिन्छ । सोही परिप्रेक्ष्यमा पुनरावेदिकाको पतिले यसै विषयमा सक्षम निकायमा मुद्दा दायर गरी तहतह भई मिति २०६८।१।१६ मा यस अदालतबाट अन्तिम फैसला भएको देखिएको अवस्थामा पुनरावेदिकाको दाबीबमोजिम आदेश जारी नगरी निवेदन खारेज हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला न्यायका मूलभूत मान्यताको रोहमा मिलेकै देखिन आउने ।

तसर्थ माथि विवेचित आधार र कारणबाट एकपटक सोही विषयमा तहतह भई यस अदालतबाट अन्तिम निर्णय भई बसेको फैसलाको सहज कार्यान्वयन रोकने मनसायले दायर भएको निषेधाज्ञाको निवेदन खारेज गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०६९।१।१३० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक निवेदिकाको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: चन्द्रप्रकाश तिवारी

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७३ साल जेठ २७ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. ५

१

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७१-CR-०२५७ र ०७१-RC-

००२१, कर्तव्य ज्यान, टिकाराम वि.क. वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. टिकाराम वि.क.

प्रतिवादीले प्रहार गरेको हँसिया बरामद भई सनाखतसमेत भएको र सोही हतियारको चोटबाट केमानसिंह वि.क. को मृत्यु भएको भन्ने प्रतिवादीका दाजु तिलकबहादुर वि.क.ले मौकामा दिएको जाहेरी तथा अदालतमा गरेको बकपत्र, विष्णुमाया थापा, वीरमाया थापा, हर्कबहादुर थापा, गंगाबहादुर थापा र जसबहादुर थापासमेतले अनुसन्धानको क्रममा तथा अदालतमा गरेको बकपत्रसमेतबाट प्रतिवादी टिकाराम वि.क. ले टाउकोमा प्रहार गरेको हँसियाको चोटबाट मृतकको मृत्यु भएको भन्ने पुष्टि भइरहेको अवस्था विद्यमान छ । बुबाले रक्सीले मात्तिएर नाबालक छोरीलाई हँसिया देखाई काट्म् भनी उराइ राखेको भन्ने प्रतिवादीको बयान हेर्दा केन्द्रीय प्रहरी विधिविज्ञान प्रयोगशालाको मिति २०६८।३।२२ को मृतक केमानसिंहको भिसेरा परीक्षण प्रतिवेदनले रक्सी खाएको कुरा पुष्टि भएको नपाइने ।

पुनरावेदकले जिकिर लिएको भवितव्य सम्बन्धमा मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोवस्तको महलको ५ नं. ले “ज्यान लिने इवीलाग वा मनसाय नभई कसैले आफूले गरेको कुटपिटले मानिस मर्ला भन्ने जस्तो नदेखिएको कुनै काम कुरा गर्दा त्यसैबाट केही भई कुनै मानिस मर्न गएको भवितव्य ठहर्छ” । भन्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । यी प्रतिवादी टिकाराम वि.क.ले आफ्नो बाबुको हातबाट हँसिया खोसिसकेपश्चात् मृतकको टाउको जस्तो संवेदनशील स्थानमा प्रहार गरी ५-६cm. ठूलो र हड्डीसम्म गहिरो घाउ पारेको र सो कुरा थाहा पाउँदा पाउँदै घाइते र रगताम्य भएको आफ्नो बुबालाई त्यत्तिकै छोडी आफू सुत्न गएको क्रियाबाट मार्ने नियत र योजना थिएन, हँसिया खोस्दाखेरी लाग्न गएको भनी सजायबाट उन्मुक्ति पाउने झुट्टा दाबी लिएको पुष्टि हुन्छ । आफ्नै बुबालाई विवाद भनाभन भई सामान्य चोट लाग्न गएको

अवस्थामा पनि तत्काल उपचार हेरविचार गर्नुपर्नेमा आफैँले धारिलो हतियार हाँसियाले टाउकोजस्तो संवेदनशील स्थानमा प्रहार गरी तत्पश्चात् रक्तश्राव भई रगतपच्छे भएको र घाइतेको उद्धारसमेत नगरी रातभरि पीडाले छटपटिएर मृत्यु भएको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दा प्रस्तुत वारदातलाई भवितव्य नभई क्रूर हत्याको संज्ञा दिनुपर्ने।

उपर्युक्त आधार कारणहरूबाट प्रतिवादी टिकाराम वि.क.लाई अभियोग माग दाबीअनुसार मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको तनहुँ जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने र तनहुँ जिल्ला अदालतबाट मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोवस्तको महलको १८८ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद हुनुपर्ने राय समर्थन नहुने भनी गरेको पुनरावेदन अदालत, पोखराको मिति २०७१।१।९ को फैसला मिलेको हुँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: आत्मदेव जोशी

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७३ साल वैशाख १० गते रोज ६ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र, ०७०-CR-१२९६, लागु औषध खैरो हेरोइन, राजदेवराम चमार वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले ९८ ग्राम ३१० मिलिग्राम परिमाणको लागु औषध खैरो हेरोइन वीरगञ्जबाट काठमाडौँ कलंकीसम्म पुर्याउन आफूले जिम्मा लिएको र त्यसरी पुर्याई दिएबापत आफूले नगद रु.१५००।- लाभ प्राप्त गर्ने कुरामा साबित रहेका छन्। यसरी आफैँ प्रत्यक्षरूपमा कसुरजन्य क्रियाकलापमा संलग्न भई गरेको कार्य मतियारको परिभाषाअन्तर्गत पर्ने देखिँदैन। योजनाबद्ध रूपमा उक्त प्रकृति र परिमाणको लागु औषध आफ्नो शरीरको

गोप्य स्थान पेन्टीभिन्न लुकाई छिपाई ल्याएको कार्य तथ्य वा कानूनको भूल रहेछ भनी भन्न र मान्न मिल्दैन। अनुसन्धान अधिकारी तथा अदालतसमक्ष यी पुनरावेदकले आफूबाट बरामद भएको लागु औषध सम्बन्धमा बरामदीको व्यहोरासम्ममा साबित भई बयान गरेको कारणले निजमाथि लागेको अभियोग पुष्टि भइरहेको परिप्रेक्षमा अभियोगदाबी नै नलिइएको लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १७ बमोजिम कसुर ठहर गर्न मिल्ने देखिँदैन। लागु औषध मुद्दा निरपेक्ष दायित्वअन्तर्गत पर्ने मुद्दा रहेको र लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १२ बमोजिम निर्दोषिताको प्रमाण पुर्याउने भार प्रतिवादीमै निहित रहेको परिप्रेक्षमा अभियोग दाबीबमोजिमको सजाय हुनुपर्ने होइन, आफूले गरेको कसुरमा मतियारसम्मको भूमिकाको लागि सजाय हुनुपर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

उल्लिखित आधार र प्रमाणबाट यी प्रतिवादी राजदेवराम चमारलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ को (घ)(ङ) र (च) बमोजिम कसुर गरेको ठहर्‍याई सोही ऐनको दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम कैद वर्ष १२ (बाह्र) र रु. १,५०,०००।- जरिवाना हुने भनी मकवानपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।१२।८ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको मिति २०६९।१२।६ को फैसला मिलेकै हुँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: आत्मदेव जोशी

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७३ साल वैशाख १० गते रोज ६ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६९-CR-०८८९, कर्तव्य ज्यान, भविन्द्र राई वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीउपरको किटानी जाहेरी निजले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको साबिती बयान, निजले सुरु अदालतसमक्षको आफ्नो बयानमा कर्तव्य गरी मारेकोमा अस्वीकार गरेपनि उक्त वारदातको समयमा आफूहरू बीच वादविवाद भएको आफूले मृतकउपर हातले प्रहार गरेको र सोही कारण निज श्रीमतीको मृत्यु भएको उक्त कुरालाई यी प्रतिवादीले स्वीकार गरेको र बुझिएका व्यक्तिहरूको भनाइ, लास एवम् घटनास्थल मुचुल्कासमेतका मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादीको कारणबाट नै मृतक टुकमाया राईको मृत्यु हुन पुगेको भन्ने कुरा सिद्ध हुन आउँदछ । यस्तो अवस्थामा श्रीमतीको तत्काल मृत्यु भएको देखेर आफू मानसिकरूपमा विक्षप्त र बिचलित भएकोले निजको उपचारभन्दा पनि आफू घृणा पश्चातापको भुमरीमा डुबेको हुँदा श्रीमतीको उपचारतर्फ कुनै प्रयास गर्न नसेकेको, श्रीमतीलाई मार्ने कुनै पूर्वयोजना नहुँदा र तथ्यमा साबित भई बयान गरेको अवस्थामा आफूलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरी भएको काठमाडौं जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । यी पुनरावेदकउपर मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. को कसुरमा सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

मृतक टुकमाया राई र प्रतिवादी भविन्द्र राईबीच मायाप्रेमका आधारमा सम्बन्ध रहन गई २०६६ साल आश्विनदेखि सँगै श्रीमान् श्रीमतीका रूपमा रही बसी आएकोमा बेलाबखतमा झै-झगडा भइरहने गरेको कुरामा विवाद देखिँदैन । वारदातका दिन पनि मृतक टुकमाया र यी प्रतिवादीबीच सामान्य

झै-झगडा भएको र सोही रिसका कारणले प्रतिवादीले श्रीमतीलाई हत्केलाले घाँटीमा अर्थाई कर्तव्य गरी मारेको देखिन्छ । सँगै रहे बसेका श्रीमान् श्रीमतीबीच बेलाबखत टकराव भइरहने र उक्त दिन पनि एकापसमा भएको भनाभनका कारणबाट उक्त घटना घट्न पुगेको अवस्थालाई विचार गरी सजाय निर्धारण गर्नुपर्ने ।

विधायिकाले आवश्यकताअनुसार दण्ड निर्धारणमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सहजताको लागि मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको १८८ नं. को कानूनी व्यवस्था गरी न्यायकर्तालाई न्यायिक स्वविवेक दिएको अवस्थामा पूर्णयोजना र रिसइवी मुताविक नभई तत्कालीन परिस्थितिका कारणबाट उपर्युक्त गम्भीर आपराधिक घटना घट्न गएको अवस्थालाई मध्यनजर गरी १८८ नं. को प्रयोग सजायमा कमी गर्नु दण्ड निर्धारणको न्यायिक पद्धतिअनुरूप हुने ।

प्रस्तुत पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने गरी भएको फैसला सदर भइसकेको अवस्थामा यी पुनरावेदक प्रतिवादीले श्रीमतीको मृत्यु आफ्ना कारणबाट भएको र आफूबाट गल्ती भएको महसुस गरी आफैँ विष सेवन तथा पेटमा छुरी प्रहार गरी बेहोस भएको अवस्था देखिँदा ऐनबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्नजाने देखिँदा अ.बं. १८८ नं. अनुसार निजलाई १४ (चौध) वर्षको सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: मुकुन्द आचार्य

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७३ साल वैशाख ७ गते रोज ३ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७१-CI-१२८९, लेनदेन, मौजीदास तत्मा वि. वदरदास तत्मा

मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट यी वादी प्रतिवादीहरूबीच जिल्ला बारा जयनगर च्युटाहा वडा नं. ४ को कि.नं. ४२३/१ ज.वि. ०-०-३॥

सोमा भएको घर जग्गा लिने दिने सहमति भई कागज भएको र तोकिएको भाखामा घरजग्गाको रजिस्ट्रेसन पारित नभएपछि, वादी पक्ष बाध्य भई अदालतसमक्ष आएको देखियो । बैनापट्टाको कागज र सोमा भएका सहिष्णुसमेत विशेषज्ञबाट जाँच भई आउँदा सद्धे भनी उल्लेख भएको अवस्थामा यी प्रतिवादी बदरी दास तत्माबाट वादीले मिति २०६६।४।५ को बैनापट्टाको कागजमा उल्लेख भएबमोजिम भराई लिन पाउने नै देखियो । जहाँसम्म बैनापट्टाको कागजको प्रकरण १ मा रजिस्ट्रेसन पारित नगरेसम्म उक्त घरजग्गा दोस्रो पक्षले बहालको रूपमा बसी भोगचलन गर्नुहोला भनी उल्लेख भएको पाइँदा तोकिएको मितिसम्म रजिस्ट्रेसन पास नभएकोले बैनापट्टाको कागजअनुरूप कपालीसरह असुलीको लागि दाबी लिएको अवस्थामा रजिस्ट्रेसन पारित हुन नसकेको अवस्थामा रजिस्ट्रेसन पास गर्ने भनी तोकिएको मितिभन्दा अगाडिबाट नै ब्याज भरी लिन पाउने भन्ने मनासिब देखिन नआउने ।

बैनापट्टाको कागज किर्ते हो भनी प्रतिउत्तर जिकिर लिएकोमा उक्त कागजको सहिष्णुप र कागज रीतपूर्वकको देखिए पनि, मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको १८ नं. को कानूनी व्यवस्था हेर्दा "पोल उजुर गर्दाको अवस्थामा रिसइवी रहनेछ भन्ने वा पोल उजुर गर्नुपर्ने मनासिब माफिकको तथ्य भई गरेको हो भन्ने मुद्दा हेर्ने अड्डालाई विश्वास भएमा सजाय गर्नु नपर्ने वा कम गर्नुपर्ने कारण खोली त्यस्तो पोल उजुर गर्ने व्यक्तिलाई सो लेखिएको सजायमध्ये सबै वा केही सजाय नगर्न सक्नेछ" भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा त्यस्तो अवस्था नदेखिएकोले प्रतिवादीलाई दण्ड सजायको १८ नं. बमोजिम जरिवाना नहुने र प्रतिवादीबाट वादीले रजिस्ट्रेसन पास गर्न तोकिएको मितिपश्चात् कपालीसरहको सावाँ ब्याज भराई लिन पाउने ठहरी पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाबाट मिति २०७१।५।१५ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न

नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: मुकुन्द आचार्य
कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना
इति संवत् २०७३ साल वैशाख ९ गते रोज ५ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६८-CR-०२८४, कर्तव्य ज्यान, भक्तबहादुर सुनार वि. नेपाल सरकार

सुनसान जंगलको बीच भागमा ४ फिट ६ इञ्च उचाइ भएको काली लहरा (राहरोइनी) मा झुन्डिएको अवस्थामा लास रहेको भन्ने लासजाँच प्रकृति मुचुल्का रहेको छ भने मिसिल संलग्न मृतकको फोटोहरू हेर्दा लासको खुट्टाले भुइँमा छोएको तथा खुट्टा पछाडि फर्केको अवस्था देखिन्छ । मृतकको उचाई १४५ से.मी. अग्लो रहेको शव परीक्षण प्रतिवेदन देखिन्छ । यस्तो अवस्थामा १४५ से.मी. अग्लो मानिस ४ फिट ६ इञ्च उचाइको करिब आफू बराबरको रूखको हाँगामा झुन्डिएर आत्महत्या गर्न सक्ने अवस्था हुँदैन । आफू बराबरको रूखको हाँगामा सल झुन्डिएको भागसमेत जोड्दा मानिस झुन्डिन नसक्ने र खुट्टा भुइँमा टेकिने हुँदा मानिसले आत्महत्या गरी मर्नसक्ने अवस्था रहँदैन । त्यसैगरी दुवै खुट्टाको जाङ्गमा नीलो रगतको डाम रहेको भन्ने घटनास्थल लास जाँच मुचुल्का रहेको देखिन्छ भने मृत्युको कारण Asphyxia भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । जसबाट मृतक स्वाभाविकरूपमा झुन्डिएर मरेको नभई कसैको कर्तव्यबाटै मृत्यु भएको पुष्टि हुन आउने ।

प्रतिवादी भक्तबहादुर सुनारले आफ्नी भान्जी यसोदा सुनारमार्फत सपना सुनारलाई स्कुलबाट बोलाई सँगै गई चिनजानका व्यक्ति मनकुमारी चौधरीको घरमा रात बिताई मृतकको सहमति नहुँदा नहुँदै विवाह गर्ने भनी प्रभावमा पारी मृतकको सहमति बिना करणी गरेको र निजहरू राति बसेको घरबाट सँगै निस्की मनकापुरको काठे पुलसम्म आएको तथ्यलाई

स्वीकार गरेकै देखिन्छ। जसबाट यी मृतक र प्रतिवादी वारदातको समयमा सँगसाथै रहेको देखिन आयो। यदि सँगै रहेको मानिसको सोही समयमा मृत्यु हुन्छ भने अन्यथा प्रमाणित हुन नसकेको अवस्थामा त्यसको दायित्वसँगै रहेको व्यक्तिले नै लिनुपर्ने हुन्छ। जाहेरी दरखास्तमा बिहान ९.३० बजे सपना सुनारको लास फेला परेको भनी लेखिएको देखिन्छ भने प्रतिवादीले मनकुमारीको घरबाट आफूहरू १०.०० बजे निस्केको भनी बयान गरेको देखिन्छ। मनकुमारीले घटना विवरण कागजमा आफू ८.०० बजे घरमा आएको र सोही समयमा मृतक सपना र प्रतिवादी भक्तबहादुर घरबाट निस्किएका हुन् भनी लेखाएको अवस्था देखिन्छ। यसरी प्रतिवादीले मृतकसँगै रहेको भनेको समय नै फरक परेको देखियो। जसबाट यी प्रतिवादीको कथन विश्वासयोग्य मान्न नसकिने।

यदि यी प्रतिवादीले सपनाको हत्या नगरेको भए निजउपर नै कर्तव्य ज्यानको किटानी अभियोग लगाउनु पर्ने कुनै कारण रहेको पनि देखिँदैन। प्रतिवादी कै साक्षी बलबहादुर सुनारले अदालतसमक्ष बकपत्र गर्दा सपना सुनार भक्तबहादुरसँग गई दिन रात साथै बसी करणी लिनुदिनु गरेका र भोलिपल्ट त्यसै जाउँ मैले बाबु आमा दाजु भाइसँग नसोधी विवाह गरी अहिले नै जान सकिन भनी भक्तबहादुरले भनेपछि केटाकेटी आआफना घरतर्फ गएका भनी लेखाएको देखिन्छ। जसबाट मृतक र यी प्रतिवादीबीच विवाह गर्ने कुरामा विवाद भएको र विवाह गर्ने कुरामा प्रतिवादीलाई इच्छा नभएकोले करणी गरेको कुरा मृतकले हल्ला गर्ने र आफूलाई अप्ठ्यारो पर्ने ठहर्याई प्रतिवादीले सपना सुनारलाई कर्तव्य गरी मारेको परिस्थितिजन्य अवस्था देखियो। घटनाको प्रत्यक्षदर्शीको अभावमा कसुरको यथार्थ पत्ता लगाउन परिस्थितिजन्य प्रमाणको सहायता लिनुपर्ने नै हुन्छ। त्यस्ता प्रमाणहरूको सहयोग नलिने हो भने कसुरदारले उन्मुक्ति पाई कानूनको शासनको बर्खिलाप हुन जान्छ। तसर्थ

उल्लिखित परिस्थितिजन्य घटनाहरूबाट प्रतिवादी भक्तबहादुर सुनारकै कर्तव्यबाट सपना सुनारको मृत्यु भएको तथ्य मालाकाररूपमा प्रमाणित हुन आएको देखिने।

अतः उल्लिखित परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट प्रतिवादी भक्तबहादुर सुनारले कसुर गरेकै देखिँदा अभियोग दाबीबमोजिम निजलाई ज्यानसम्बन्धीको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद र जबरजस्ती करणीको महलको ३(३) नं. बमोजिम ६ वर्ष कैद गर्ने ठहर्याएको सुरु बर्दिया जिल्ला अदालतको मिति २०६६।१।१८ को फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, नेपालगञ्जको मिति २०६७।१।१९ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्नसक्ने नदेखिने।

इजलास अधिकृत: गेहेन्द्रराज रेग्मी

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७२ साल पुस ६ गते रोज २ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या. श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६९-CR-०५७७, ०६८-RC-०००५, कर्तव्य ज्यान, राम दमाई वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. राम दमाई

विधायिकाले आवश्यकताअनुरूप दण्ड निर्धारणमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सहजताको लागि मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. को कानूनी व्यवस्था गरी न्यायकर्तालाई न्यायिक स्वविवेकको अधिकार दिएको अवस्थामा वारदातमा गम्भीर प्रकृतिको संलग्नता रहेको नदेखिएका यी प्रतिवादी राम दमाईलाई अ.बं. १८८ नं. को प्रयोग गरी सजायमा कमी गर्नु दण्ड निर्धारणको प्रचलित न्यायिक पद्धतिअनुरूप नै हुने।

प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत, महेन्द्रनगरबाट सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने गरी भएको फैसला सदर भइसकेको अवस्थामा यी प्रतिवादी

र मृतकबीच रक्सीको नशामा सामान्य विवाद भई तत्काल उठेको रिसको कारण झगडा हुँदा भिरबाट खसी मृत्यु भएको हुन सक्ने अवस्थालाई विचार गर्दा भवितव्य हो कि भन्ने अवस्थासमेत भएकोले यी प्रतिवादी राम दमाईलाई ऐनबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्नजाने देखिँदा अ.बं. १८८ नं. अनुसार निजको हकमा १२(बाह्र) वर्ष कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: गेहेन्द्रराज रेग्मी

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७२ साल पुस ६ गते रोज २ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६८-CR-०१६५, कर्तव्य ज्यान, तपसी महतो कहार वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी तपसी महतो कहारले अदालतमा गरेको इन्कारी बयान खण्डन हुन्छ। प्रतिवादीले मौकामा “मैले पानी टंकीको ठीक अगाडि बकुलिया जाने बाटोमा पुगिसकेको सचिव रामबाबु शर्मालाई टाउकोमा गोली हान्दा गोली लागी लडेपछि गाउँलेहरू आउँछन् भनी हामी तीनैजना भागी आयौं” भनी गरेको बयानको तादात्म्यता In our opinion, the cause of death is due to shock and result of head injury by bullet भनी नारायणी उपक्षेत्रीय अस्पतालमा गरेको मृतक रामबाबु शर्माको शवपरीक्षण प्रतिवेदनसँग मालाकाररूपमा ऐक्यबद्धता रहेको देखिन्छ। प्रतिवादीले आरोपित कसुर आफूले गरेको होइन भनी इन्कार भएपनि सोको पुष्टिको लागि साक्षी सबुद निजले गुजार्न सकेको नदेखिने।

साक्षी उपस्थित गराउने, जिरह गर्ने मौका दिइएन भनी लिएको जिकिरका सम्बन्धमा मिति २०६६।४।२६ मा प्रतिवादीको साक्षीसमेतलाई बुझ्ने गरी आदेश भएको देखिन्छ। मिसिल संलग्न कारागार कार्यालय, पर्सा वीरगञ्जको मिति २०६६।५।११ चन ४२९ को पत्रबाट सोको जानकारी प्रतिवादी

तपसी महतोलाई गराएकोसमेत देखिन्छ। प्रतिवादीले आफ्ना साक्षी उपस्थित गराउन पुनः अवसर पाउँ भन्ने व्यहोराको जिकिर सुरु अदालतमा उठाउन सकेको पाइँदैन। यसरी प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यलाई सबुद प्रमाणबाट यी प्रतिवादी तपसी महतो कहारले कसुर गरी मारेको पुष्टि भइरहेको यस स्थितिमा अदालतमा गरेको इन्कारी बयानले मान्यता पाउनु पर्ने, अमुक मुद्दामा प्रतिपादित नजिर आकृष्ट हुने भनी प्रतिवादीले लिनुभएको जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः यी प्रतिवादी तपसी महतोको हकमा अभियोग दाबीअनुसार मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ नं. को कसुरमा ऐ. को १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्याई भएको सुरु बारा जिल्ला अदालतको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने भनी मिति २०६७।१२।८ मा भएको पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७२ साल पुस ७ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. ६

१

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७१-CI-१५१७, निषेधाज्ञा, हिरा धामी वि. भानी चन्द

विवादित कि.नं. २६३० को जग्गा बाटो भई नेपाल सरकारको कायम रहेको तथ्यमा विवाद छैन। उक्त कुरा मिसिल संलग्न पेस भएको फिल्डबुक उतारको फोटोकपी र मिति २०७१।७।४ मा भई आएको स्थलगत नाप नक्सा मुचुल्काबाट समेत स्पष्ट भइरहेको देखिन्छ। जग्गा (नाप जाँच) ऐन, २०१९ को दफा २(ड) मा “सरकारी जग्गा” भन्नाले सडक,

बाटो, रेल्वे तथा सरकारी घर, भवन वा कार्यालय रहेको जग्गा सम्झनु पर्छ... भनी परिभाषित भएको पाइन्छ। सार्वजनिक प्रयोगमा रहेको बाटोको संरक्षण गरी सम्बन्धित सबैले निर्वाधरूपमा प्रयोग गर्न पाउने गरी व्यवस्थित गर्नुपर्ने हुनाले उक्त बाटोको सरकारी जग्गामा अनधिकृतरूपमा विपक्षीहरूले पर्खाल निर्माण गर्ने, सो पर्खाल निर्माण गर्न जग खन्ने, सोलिङ गर्ने, बाटो अवरुद्ध गर्ने, निकास बन्द गर्ने र सरकारी बाटोको जग्गा कब्जा गर्ने कार्यलाई कानून र न्यायको रोहमा स्वीकारयोग्य कार्य हो भनी मान्न नसकिने।

अदालतको आदेशानुसार मिति २०७१।७।१४ मा भई आएको स्थलगत नाप नक्सा मुचुल्कामा स्थानीय मानिसहरू, निवेदक र विपक्षीहरू तथा भिमदत्त नगरपालिका वडा नं. १८ का सचिवसमेतको सही रहेको साथै कानूनको रीत ढाँचा मिलेको सोउपर उजुरीसमेत नपरी कायमै रहेको देखिन्छ। उक्त मुचुल्कामा कि.नं. २६३० न.नं. १० को जग्गा पुरानो बाटो भई हाल रवि सिंह धामीको भोगमा रहेको क्षेत्रफल ०,०६२५.०० वर्ग मिटर रहेको विवादित जग्गा हो भनी खुलाइको छ। यसरी खुली आएको मुचुल्कामा विपक्षी पुनरावेदकहरूको सही रहेको र चित्त बुझाई बसेबाट उक्त मुचुल्काले यथार्थता चित्रण गरेको छ भन्ने नै मान्नु पर्ने।

उपर्युक्त आधार र कारणसमेतबाट कि.नं. २६३० को बाटो सिद्धान्ततः तथा व्यवहारगत कुनै पनि दृष्टिकोणबाट कुनै व्यक्ति विशेषको भोगमा नरहनु पर्नेमा कानूनप्रतिकूल प्रत्यर्थी रवि सिंह धामीको भोगमा रहेको विषयमा विवाद देखिएन। बाटोको जग्गा कुनै व्यक्ति विशेषको भोग कब्जा, नियन्त्रण र प्रयोगमा आउन सक्ने र प्रयोगमा लिन सक्ने प्रकृतिको जग्गा नै होइन। तसर्थ उक्त बाटोको जग्गामा पर्खाल निर्माण कार्य नगर्नु नगराउनु बाटो अवरुद्ध नगर्नु नगराउनु भनी प्रत्यर्थीहरूको नाममा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्याई मिति २०७१।७।१९ मा भएको पुनरावेदन

अदालत, महेन्द्रनगरको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल साउन १६ गते रोज १ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७१-सी-०६२०, निषेधाज्ञा, सर्रो देवी चौधरी वि. रक्सु चौधरी थारू

सप्तरी जिल्ला अदालतबाट मिति २०४२।९।२५ मा भएको मिलापत्रबमोजिमकै संयुक्त दर्ताका स्वामीहरूको स्वामित्व यथावत् रहेको अर्थात् एक हिस्साको धनी दुलारी देवीको मृत्युपश्चात् सोको स्वामित्व परिवर्तन भइनसकेको र निवेदकको भाग हिस्सा खरिद गरेको प्रमाणित हुने कागज प्रमाणको अभाव रहेको अवस्थामा विपक्षीहरूको हक अधिकार स्थापित भइनसकेकोले निजहरूको भोग चलनको वैधतासमेत स्पष्ट हुन सकेको देखिएन। दाबीको जग्गामा यसपूर्व पनि पटकपटक विवाद खडा भई अदालतमा मुद्दासमेत चलेको मिसिल संलग्न कागजातबाट पुष्टि भइरहेको र प्रस्तुत मुद्दाका पुनरावेदकहरूले आमा तथा सासूको अपुताली र घरसारको लेनदेनका आधारमा जग्गा भोग गरेको तथ्य स्वीकार गरेको भए पनि सोको वैधता पुष्टि गर्न नसकेको हुँदा दाबीको जग्गामा निजहरूले अनधिकृत हस्तक्षेप गर्न सक्ने आशङ्काको विद्यमानता देखिँदा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७०।६।१३ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रबहादुर कठायत

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल असोज ४ गते रोज ३ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७१-सी-०२४०, निषेधाज्ञा, खट्टर

यादवसमेत वि. मुनुरकुमारी साह

४

प्रस्तुत मुद्दाका विपक्षी पिताम्बर यादवले सप्तरी जिल्ला अदालतमा मिति २०७०।१०।२ मा उल्लिखित बकसपत्र बदर मुद्दामा दायर गरेको मिसिल संलग्न फिरादपत्रको प्रतिलिपिबाट देखिए पनि सप्तरी जिल्ला अदालतबाट उक्त मितिमा अ.बं. १७१ नं. बमोजिम जग्गा रोक्का राख्ने गरी भएको आदेशको प्रतिलिपि पेस गर्न सकेको देखिँदैन। यसैगरी उक्त मुद्दा फैसला भई उक्त बकसपत्रको लिखत बदर भइसकेको अवस्था पनि देखिँदैन। यस्तो अवस्थामा विपक्षीहरूले अर्काको हकभोग स्वामित्व कायम भइसकेको जग्गामा घर बनाउनेलगायतका कार्य रोक्ने खालका गतिविधि सञ्चालन गर्नु कानून र न्यायसम्मत हुँदैन। विपक्षीको लिखित जवाफ व्यहोराबाट नै निजले उक्त जग्गा लिनेदिने गरी खडा भएको बकसपत्रको लिखत बदर गराई मान्न नालेस दिएको र सप्तरी जिल्ला अदालतबाट सो जग्गा रोक्का राख्ने आदेश भएको भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दा पनि निवेदकहरूले उक्त जग्गामा घर निर्माण गर्ने कार्यमा विपक्षीले रोकटोक गर्ने आशङ्काको विद्यमानता रहेको कुराको पुष्टि गर्ने।

सप्तरी जिल्ला अदालतबाट बकसपत्र बदर मुद्दामा अन्तिम किनारा भई विवादको न्याय निरूपण नै भई नसकेको अवस्थामा निवेदकको हकभोगको जग्गा उपभोग गरी घर बनाउनेलगायतका कार्य सञ्चालन गर्ने कुरामा अवरोध पुर्याउन मिल्ने देखिँदैन। तसर्थ प्रस्तुत मुद्दामा उल्लिखित कि.नं. २३० र २३१ को जग्गामा जबरजस्ती प्रवेश नगर्नु नगराउनु र निवेदकको हकभोगमा अवरोध नगर्नु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहरी भएको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको मिति २०७१।१।१४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रबहादुर कठायत

इति संवत् २०७३ साल असोज ४ गते रोज ३ शुभम्।

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, ०७१-CR-१५८७, वैदेशिक रोगजार कसुर, नेपाल सरकार वि. गंगाप्रसाद सेढाई

वैदेशिक रोजगारीमा जानको लागि पासपोर्ट अनिवार्य हुन्छ। पासपोर्ट नै नभएको व्यक्तिलाई अमेरिका वैदेशिक रोजगारमा लिखत हुँदाको मितिले १ महिनाभित्र पठाइदिने सर्तमा प्रतिवादीले स्वइच्छाले उल्लिखित लिखत गरिदिएका होलान् भन्ने कुरामा शङ्का उत्पन्न हुने अवस्था छ। “कागज मेरो स्वइच्छाले गरेको होइन, उक्त रकमहरू वैदेशिक रोजगारीको लागि लिएको नभई घरजग्गा कारोबारको लागि ऋण लिएको हो, लिखत करकापमा पारी मलाई नै लेख्न बाध्य गराएका हुन्, सहिछापसमेत मेरो हो” भनी प्रतिवादीले बयान गरेको सन्दर्भमा विचार गर्दा जाहेरवाला सुवेश रानाभाटले यी प्रतिवादीबाट जग्गा पास गर्न भनी मिति २०६८।२।३ मा बैनापट्टाको कागज गरेको देखिँदा उक्त बैनापट्टाको कागजपछि मात्र अमेरिकामा पठाउने भनी रकम बुझलिएको कागज मिति २०६९।३।२६ मा भएको देखिन्छ। जग्गा कारोबार सम्बन्धमा लिखत भएकोमा त्यसपछि भएको लिखतमा वैदेशिक रोजगारबापत रकम लिनुदिनु गरेको भनी उल्लेख भएको तथ्यलाई पत्यारिलो मान्न नसकिने।

उपर्युक्त विवेचित आधार कारणबाट प्रस्तुत मुद्दामा प्रेषित प्रमाणलाई हेर्दा जाहेरवालाहरूसँग यी प्रतिवादी पूर्वपरिचित भई जग्गासम्बन्धी कारोबार भएको कुरा जाहेरवाला सुवेश राना भाटले प्रतिवादीबाट जग्गा पास गर्न मिति २०६८।२।३ मा गरेको जग्गाको बैनाबट्टा को कागज र २०६७ सालमा चेक बुझेको देखिएबाट, जाहेरवालाहरू जानेबुझेको घर जग्गाको व्यवसायको कारोबार गर्ने समूहभित्रकै व्यक्ति देखिएको र वैदेशिक रोजगारको लागि चाहिने अपरिहार्य पासपोर्टसमेत नरहेको जाहेरवालाहरूबाट वैदेशिक रोजगारका लागि प्रतिवादीले रकम बुझलिएको रहेछ

भनी सम्झनु न्यायसङ्गत नभएकोले वादी नेपाल सरकारले यी प्रतिवादी गंगाप्रसाद सेढाईउपर लिएको अभियोग मागदाबी समर्थित हुन नसकेकोले मागदाबी नपुग्ने भनी ठहर्याई मिति २०७१।१।१८ मा भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला मिलेकै देखिँदा उक्त फैसला सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल साउन १९ गते रोज ४ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, ०७२-CR-०३९१, वैदेशिक रोगजार कसुर, नेपाल सरकार वि. छुल्डिम लामासमेत

प्रतिवादीहरूले गरिदिएको भनिएको कागजात पेस भएको फोटोकपी हेर्दा (१) पासाङ र ज्यापयाङ अमेरिकामा नपुगेमा सम्पूर्ण लागेको खर्चहरू छुल्डिम र करजङ्ग लामाले बेहोर्नेछ। (२) पासाङ र ज्यापयाङले दिन बाँकी रकम भिसा लागेपछि जम्मा गर्ने (सबैलाई सुरक्षा हुने ठाउँमा जम्मा गरिनेछ)। (३) सो रकम अमेरिकामा पुगेपछि दिने। (४) पासाङ र ज्यापयाङले लापरवाही कुनै गल्ती गरी घटना भएमा छुल्डिम र करजङ्ग जिम्मेवारी हुने छैन। (५) अमेरिकासम्म पासाङ र ज्यापयाङ आफैँले रूपैयाँ खर्च गर्ने र सो रकम पछि कट्टी हुने भन्ने सर्त रहेको देखिन्छ। तर समय लिखतमा रकम लिएको वा बुझेको विषय अथवा कसले कति रकम बुझेको भन्ने कुनै यकिन कुरा उक्त लिखतबाट खुल्दैन। फेरि उक्त प्रेषित फोटोकपीको सक्कलप्रतिसमेत “प्रतिवादीपक्षले लुटी लगेकाले कागजात पेस गर्न नसक्ने” भनी मिति २०६९।४।२३ मा जाहेरवालाहरूले निवेदन दिएको पाइन्छ। यस तथ्यबाट उक्त लिखतको अस्तित्व र रकम लिएको यकिनताजस्ता दुवै कुराबाट शङ्काको घेरामा रहेको पाइँदा यस्तो लिखतका आधारमा बिगो ठहर गर्ने भन्ने कुरा कानूनको रोहमा उपयुक्त हुन नसक्ने।

उपर्युक्त विवेचित आधार कारणबाट वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ अनुसार कसैले दफा १० विपरीत इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा वा कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा लगाइ दिन्छु भनी झुठो आश्वासन दिई वा प्रलोभन देखाई वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले कुनै रकम लिएमा वा विदेश पठाएमा उक्त कार्यलाई कसुर मानी सजाय हुने व्यवस्था गरेको पाइन्छ। उपर्युक्त व्यवस्थाअनुसार वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले रकम लिएको हुनुपर्ने देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा जाहेरवालाहरूले प्रतिवादीहरूलाई रकम बुझाएको भन्ने देखिँदैन। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार फौजदारी मुद्दामा अभियोग प्रमाणित गर्ने भार वादी पक्षमा रहने भएबाट प्रस्तुत मुद्दामा वादीले प्रतिवादीहरू उपर लगाएको अभियोग शङ्कारहित तवरबाट प्रमाणित गर्न सकेको नदेखिँदा प्रतिवादीहरू छुल्डिम लामा र करजङ्ग लामाले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्याई मिति २०७१।७।२३ मा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेकै देखिँदा उक्त फैसला सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल साउन १९ गते रोज ४ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की, ०७०-CR-१११२, वैदेशिक रोगजार ठगी, नेपाल सरकार वि. पुरुषोत्तम लामा

जाहेरवालाहरू अनुपस्थित र बेखबर रहेका छन् भने निजहरूले जाहेरीका साथ पेस गरेका प्रतिवादीले रकम बुझेको भनिएका नगदी रसिदका सक्कल प्रतिहरूसमेत अड्डामा पेस भएका छैनन्। प्रतिवादीले रकम बुझेको नगदी भर्पाई आफूहरूसँग रहेको तर सर्तअनुसार वैदेशिक रोजगारमा गन्तव्यमा नपुर्याई भारतको दिल्लीसम्म लगी अलपत्र पारी ठगी

गरेको भन्ने जाहेरवालाहरूको जाहेरी दरखास्तका आधारमा प्रस्तुत मुद्दाको उठान भएको छ । जाहेरी व्यहोरालाई अदालतमा बकपत्र गरी खम्बिर गराउन नसकेको र सक्कल लिखतसमेत पेस नभएको यस अवस्थामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको प्रतिवादीलाई सफाइ दिने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न सकिने अवस्था नहुने ।

उपर्युक्त विवेचित आधार कारणबाट प्रतिवादी पुरुषोत्तम लामा आरोपित कसुरमा मौकामा अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष बयान गर्दासमेत आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको र जाहेरवालाहरू आफ्नो जाहेरी समर्थन गर्न सक्कल नगदी रसिदसहित उपस्थित नभएको अवस्थामा यी प्रतिवादीले बिना इजाजत वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेको भन्न सक्ने अवस्था देखिएन । फौजदारी मुद्दामा प्रतिवादीलाई सजाय गर्न निजका विरुद्धको अभियोग शङ्कारहितरूपले पुष्टि हुनुपर्ने हुन आउँछ । प्रस्तुत मुद्दामा वादीले प्रतिवादीको कसुर प्रमाणित गर्न सकेको अवस्था नदेखिँदा निजलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोगदाबी पुग्न सक्दैन भन्ने मिति २०६९।१२।१९ को वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, काठमाडौंको फैसला मिलेकै देखिँदा उक्त फैसला सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल साउन १९ गते रोज ४ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०७१-CI-१२१०, दूषित नामसारी दर्ता बदर हक कायमसमेत, कान्छा महर्जन वि. तरी भई महर्जनसमेत

काजिमान बाजे भएको भन्ने कुरा वादीबाट पेस भएको कागजातबाट ठोसरूपमा प्रमाणित नभएको र गाउँ विकास समितिको सिफारिसको आधारमा मात्र प्रस्तुत मुद्दा दायर भएकोले सम्बन्धित गाउँ विकास

समितिको सिफारिस व्यहोरालाई नाता कायमदर्फको प्रमाणमा लिन मिल्ने देखिन आएन । मिसिल संलग्न कागजातहरूसमेत हेर्दा उक्त मितिमा समानस्तरका अन्य जग्गाहरू पनि नामसारी भएको देखिन्छ । हालैको बकसपत्रको लिखतकै आधारमा सबै जग्गाहरू नामसारी भएकोले सोसमेतलाई मध्यनजर राख्दा कि.न. २८ को हकमा मात्र भएको दाबी प्रमाणित हुन आउने स्थितिसमेत नदेखिँदा उक्त विवादित जग्गा काजिमान ज्यापू दाता भई सन्तमान महर्जनका नाउँमा मिति २०२३।१०।३० मा र.न. ३५८ हा.व. बाट प्राप्त जग्गा दा.खा. नामसारी गर्ने गरेको मालपोत कार्यालयको मिति २०४१।१२।१४ को निर्णय र प्रतिवादीहरूका नाउँमा संयुक्त दा.खा नामसारी गर्ने गरेको मिति २०६२।११।१० को निर्णय मनासिब नै देखिँदा उक्त विवादित जग्गा वादीका नाउँमा हक कायम हुने अवस्था मिसिल प्रमाणबाट नदेखिने ।

माथि उल्लिखित विवेचित आधार, कारण र अवस्थाबाट सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतले वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्याई मिति २०६६।११।२३ मा गरेको फैसला सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०६८।८।१५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा यस अदालतबाट मिति २०७१।११।२९ मा प्रदान गरिएको निस्सासँग सहमत हुन सकिएन । पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६८।८।१५ को फैसला सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कोशलेश्वर ज्ञवाली

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल भदौ १३ गते रोज २ शुभम् ।

यसै लगाउका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्:

- ०७१-CI-१२०९, जग्गा खिचोला, कान्छा महर्जन वि. पुन डंगोल
- ०७१-CR-११००, जालसाजी, कान्छा महर्जन वि. तरी मै महर्जनसमेत

- ०७१-CR-११०१, जालसाजी, कान्छा महर्जन वि. तरी मै महर्जनसमेत

८

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०७१-CI-१२११, लिखत बदर, कान्छा महर्जन वि. तरीमै महर्जनसमेत

विवादित कि.नं.२८ को क्षेत्रफल ०-९-२-० जग्गा मुलुकी ऐन, जग्गा पजनीको २ नं. बमोजिम सन्तमानबाट निजका छोरा श्रीमतीका नाउँमा नामसारी दाखिल खारेज दर्ता भई जग्गाधनी प्रमाण पुर्जासमेत प्राप्त गरी तिरोभरोसमेत गरी आएको हुँदा उक्त जग्गा तरीमै महर्जन दिने सुर्जमाया महर्जन लिने गरी र.नं.३००५(ड) २०६५।९।१७ गते पारित भएको र सोही जग्गालाई सुर्जमाया महर्जन दिने र पुन डंगोल लिने गरी र.नं.४४६४ २०६५।१।१२१ मा पारित गरी हक हस्तान्तरण भएको देखियो । पति पिता सन्तमानबाट कानूनबमोजिम प्राप्त भएको उक्त जग्गा यी विपक्षीले आफूखुस गर्न पाउने भई आफ्नो हकभोगको सम्पत्ति बेचबिखन हकहस्तान्तरण गर्नमा कुनै कानूनले बाधा रहेको नपाइने ।

पुनरावेदक वादीले मेरो हकको जग्गा हक हस्तान्तरण गरेकोले उक्त लिखतलाई बदर गरिपाउँ भनी माग दाबी लिई फिराद दायर गरेको देखिन्छ । यी पुनरावेदक र विपक्षी भई चलेको ०७१-CI-१२१० को यसै लगाउको दूषित नामसारी दर्ता बदर हक कायमसमेत मुद्दामा आजै यसै इजलासबाट फैसला हुँदा उक्त मुद्दामा लिएको आधार, कारण र प्रमाणसमेतबाट दाबीको जग्गामा पुनरावेदक वादीको दाबीबमोजिम लिखत बदर हुनसक्ने नदेखिने ।

माथि उल्लिखित विवेचित आधार, कारण र अवस्थाबाट सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतले वादी दाबी पुन नसक्ने ठहर्याई मिति २०६६।१।१२३ मा गरेको फैसला सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०६८।८।५ मा भएको फैसला मिलेकै

देखिँदा यस अदालतबाट मिति २०७१।१।२९ मा प्रदान गरिएको निस्सासँग सहमत हुन सकिएन । पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६८।८।५ को फैसला सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कोशलेश्वर ज्ञवाली

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल भदौ १३ गते रोज २ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०७१-CI-००३९, अंश चलन, जमिल जटमियाँ वि. रसुल जटमियाँसमेत

अबन्डा जग्गा बन्डाको लिखतबाट पुनरावेदक वादीका पिता तथा काकाहरू बीचमा २०१५ सालमा वैशाखमा छुट्टिभिन्न भइसकेको भन्ने देखिएको छ । सो लिखतबाट अबन्डा राखिएको केही जग्गाहरू मात्र बन्डा भएको पाइएको र वादीका पिता र काकाहरूबीच अंश लिन बाँकी नरहेको भन्ने देखिन्छ । अबन्डा जग्गा बन्डा लगाएको विषयको लिखतबाट बादीको पिताका भागमा कुनै जग्गा नपरेको भन्ने आधारमा मात्र वादीका पिता र काकाहरू छुट्टिभिन्न नभएको भनी अर्थ गर्न मिल्ने नदेखिने ।

पुनरावेदक वादीले आफ्ना पिता रसुलजट जीवितै रहेको अवस्थामा पिता र काकाहरूसमेतलाई विपक्षी बनाई निजहरूसमेतबाट अंश माग गरी फिराद गरेको देखिन्छ । तर निजका पिता रसुलजटले प्रतिउत्तर गर्दा आफ्नो हाँगाका ३ जना दाजुभाइहरू बीच २०१५ सालमा नै छुट्टी भिन्न भएको भनी जिकिर लिएको अवस्था छ । मिति २०५२।९।२१ को अबन्डा जग्गाको बन्डा गरी भएको लिखत व्यहोराबाट सो कुरा समर्थित भएको देखिन्छ । सो लिखतको वैधानिक अस्तित्व यथावत् कायम रही रहेको अवस्था र यिनै पुनरावेदक वादीले प्रतिवादीमध्येका जहुरजट मियाँ उपरको अंशको दाबी छाडी मिलापत्र गरिसकेको अवस्थासमेतका मिसिल संलग्न तथ्य प्रमाणबाट यी

पुनरावेदकले प्रतिवादी काकाहरूसमेतबाट अंश पाउने अवस्था देखिन नआउँदा पुनरावेदक वादीले निजका पिता रसुलजट मियाँले तायदातीमा उल्लेख गरेको सम्पत्तिबाट मात्र चार भागको एक भाग अंश पाउने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, विराटनगरबाट भएको मिति २०५४।८।५ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: आनन्दराज पन्त

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल असोज १२ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. ७

१

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७१-CR-००५६, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. रिन्जी शेर्पा

वारदात मिति २०४७।६।१३ देखि हालसम्म प्रतिवादी रिन्जी शेर्पा फरार रहेको देखिएको र निज प्रतिरक्षाका लागि सुरुदेखि यस अदालतसमक्ष समेत उपस्थित नभई आफूउपरको आरोपित कसुरको प्रतिरक्षासमेत नगरी बसेको तथा शव परीक्षण प्रतिवेदन, घटनास्थल तथा लास प्रकृति मुचुल्कासमेतबाट प्रत्यक्षदर्शी मृतककी श्रीमती फुर्वा शेर्पानीको भनाइलाई समर्थन गरिरहेको र जाहेरवाला पेमरेन्जी शेर्पाको बकपत्रबाट समेत प्रतिवादीउपरको कसुर स्थापित भएको देखियो। अतः मृतकउपर संवेदनशील अड्गहरूमा धारिलो हतियारको प्रयोग तथा मृतकको घटनास्थलमा तत्काल मृत्यु भएको भन्ने प्रत्यक्षदर्शीको भनाइसमेतबाट आपराधिक कार्य र त्यसको गाम्भीर्यतासमेत विचार गरी प्रतिवादी रिन्जी शेर्पालाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्याएको सुरु इलाम

जिल्ला अदालतको फैसला साधक सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, इलामको मिति २०७१।३।२ गतेको फैसला मनासिब नै देखिँदा साधक सदर हुने।

इजलास अधिकृत: गीता श्रेष्ठ

कम्प्युटर: सुदर्शनप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७२ साल माघ १५ गते रोज ६ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०६८-CR-०३७१, संरक्षित वन्यजन्तु गैंडा मारी खाग बिक्री व्यवसाय, सुकराम कुमाल वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी सुकराम कुमालले मुद्दा हेर्ने अधिकारीसमक्ष आफ्नो अनुसन्धानको बयान व्यहोरालाई स्वीकार गर्दै बयान गरी उक्त बयान व्यहोरासमेत आफूले भनेबमोजिम लेखिएको ठीक साँचो हो भनी लेखाइदिएको र सुरु कारवाहीको सिलसिलामा कानून व्यवसायी राखी बहससमेत गराएको मिसिलबाट देखिएको अवस्थामा यी प्रतिवादीले सुनुवाइको मौका नै नपाएको भनी *Miranda Vs Arozona* को मुद्दामा समेत प्रतिपादित स्वच्छ सुनुवाइको सिद्धान्तसमेतको पालना नभएको भन्न मिल्ने नदेखिने।

प्रतिवादी सुकराम कुमाल अदालतमा समेत आफूहरू गैंडा मार्न गएकोमा साबित रहेको अवस्थामा दशी बरामद नभएको भन्ने मात्र आधारमा कसुर गरेको होइन भन्न सकिने देखिँदैन। कसुर गरेको सम्बन्धमा तत्काल थाहा नभएको अवस्थामा दशी बरामद हुन नसक्नु स्वाभाविक नै हुनजाने हुन्छ। साथै सँगै गैंडा मार्न भनी गएको अवस्थामा आफूले गोली हानी गैंडा नमारेको तथा गोली अर्कोले हानेको हो भन्ने कुरामात्र पनि सफाइको आधार बन्न सक्ने नदेखिने।

पुनरावेदक प्रतिवादीले आफू गैंडा मार्न साथीहरूसँगै गएको भनी घटनाक्रमलाई सिलसिलेवार उल्लेख गरी अनुसन्धानमा र अदालतमा लेखाई दिई

न्यायिक प्रक्रियालाई सहयोग गरेको पाइन्छ । त्यस्तै यी प्रतिवादीले आफू लहलहैमा लागेर गएको भनी कसुर गर्न पुगेकोमा पश्चातापको भावनासमेत व्यक्त गर्न खोजेको देखिएको छ । साथै मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादी कसुरमा संलग्न रहे भएको देखिए पनि प्रत्यक्षरूपमा यी पुनरावेदकले गैँडा मार्ने कार्यमा मुख्य भई मत सल्लाह मिलाएको आफूले नै गोली हानी मारेको भन्नेसमेत मिसिलबाट देखिएको छैन । यसरी मिसिल हेर्दा एकातिर गैँडाजस्तो दुर्लभ संरक्षित जनावरलाई मार्ने कार्यमा यी प्रतिवादीको समेत संलग्नता देखिन्छ भने अर्कोतर्फ यी प्रतिवादीले भएको सत्य साँचो व्यहोरा बताई न्यायिक प्रक्रियालाई सहयोग गर्न र घटना लहलहैमा लागेर गएको भनी पश्चातापको भावना व्यक्त गर्न खोजेको साथै मुख्यरूपले संलग्नतासमेत नदेखिएको प्रस्तुत अवस्थामा सन्तुलन मिलाई सजाय निर्धारण गर्दा मात्र दण्ड सजायको तथा उल्लिखित दफा २६(१) ले दिएको न्यायिक स्वविवेकाधिकारको मक्सद पूरा हुने देखिन्छ । यस्तो दुवै खाले अवस्थाको सन्तुलन मिलाउँदा यी पुनरावेदक प्रतिवादीलाई हदैसम्मको सजाय गर्दा चर्को पर्ने देखिएकोले यी प्रतिवादीलाई १२ (बाह्र) वर्ष कैद र रु.५०,०००।- (पचास हजार) मात्र जरिवाना हुन उपयुक्त देखिन आउने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादी सुकराम कुमाललाई अभियोग माग दाबीअनुसार राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ५(क), १९(१) र २६(१) को कसुर अपराधमा कसुरदार ठहर गरी सोही ऐनको दफा २६(१) बमोजिम १५(पन्ध्र) वर्ष कैद र रु.१,००,०००।- (एकलाख) जरिवाना हुने ठहर्याई सुरु चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयले गरेको मिति २०६७/०५/०३ को फैसला सदर ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाबाट मिति २०६८/०१/१३ मा भएको फैसला कसुरदार कायम गरेको हदसम्म मिलेकै

देखिँदा सदर हुने र सजायको हकमा सम्म केही उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादीलाई १२ (बाह्र) वर्ष कैद र रु.५०,०००।- (पचास हजार) मात्र जरिवाना हुने ।

इजलास अधिकृत: यदुराज शर्मा

कम्प्युटर: सुदर्शनप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७३ साल साउन २५ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७०-CR-१४२०, जबरजस्ती करणी, टेकबहादुर वि.क. वि. नेपाल सरकार

पीडित "त" ४ लाई करणी गरेको र निज कडा मानसिक रोगी एवम् बोल्न नसक्ने अशक्त व्यक्तिसमेत रहेको तथ्य पुष्टि हुन आएकाले निजलाई सहमतिमा करणी भएको भन्ने तथ्य स्थापित हुनसक्ने नदेखिँदा निजलाई यी प्रतिवादीहरूले जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य स्थापित हुन आएकाले पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुनसक्ने अवस्थाको विद्यमान नहुँदा प्रत्यर्थी झिकाई रहनु पर्ने ।

विवेचित आधार कारणबाट पीडित "त" ४ लाई यी पुनरावेदकले जबरजस्ती करणीको वारदात गरेको पुष्टि हुन आएकाले निजलाई जबरजस्ती करणीको ३ नं. अनुसार ५ वर्ष कैद र ३क नं. अनुसार थप ५ वर्ष गरी जम्मा कैद वर्ष १० र क्षतिपूर्तिबापत रु.२५,०००।- भराउने ठहरेको सुरुको फैसला सदर ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, इलामको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: इन्द्रबहादुर कठायत

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर ३० गते रोज ५ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा., ०७०-CR-१३५१ र ०७३-RC-०००२, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. भेषबहादुर राना, नेपाल सरकार वि. गिरिजा पुनसमेत

प्रतिवादी भेषबहादुर रानाले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा आफ्नो उमेर १६ वर्ष उल्लेख गरे पनि अदालतसमक्ष बयान गर्दा आफ्नो उमेर १५ वर्ष उल्लेख गरेको पाइयो। निजले अध्ययन गरेको विद्यालय श्री गौ बम बस्त माध्यमिक विद्यालय देवीस्थानको उमेर खुलाएकोसम्बन्धी मिसिल सामेल रहेको पत्रमा निजको जन्ममिति २०५३।४।१४ रहेकोमा वारदातका बखतसम्म निजको उमेर १५ वर्ष रहेको देखियो। यसप्रकार निजको उमेर वारदातका मिति सम्म १६ वर्षमुनिकै नाबालक रहेको पाइयो। मिसिल संलग्न प्रमाणबाट नाबालक देखिएको अवस्थामा प्रतिवादीले कम सजायको जिकिर नलिएको कारण पूरा सजाय हुनुपर्छ भन्ने नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुनसक्ने अवस्था नहुँदा प्रत्यर्थी झिकाई रहनु नपर्ने।

प्रतिवादीको पुनरावेदन नपरेकोले साधक जाँचको रोहमा साधक जाँच गर्नुपर्ने भई पुनरावेदन अदालत, बागलुङले व्यक्त गरेको अ.बं. १८८ नं. को रायसमेतका सम्बन्धमा विचार गर्दा सबैजना प्रतिवादीलाई १० वर्षभन्दा बढी कैद सजाय ठहर भई प्रतिवादी मनप्रसाद बुढाथोकीलाई कैद वर्ष ७ (सात) र अन्य प्रतिवादीहरू नेत्र बुढाथोकी, गिरिजा पुन र फटबहादुर बुढाथोकीलाई कैद वर्ष ५(पाँच) एवम् नाबालक ठहर भएका भेषबहादुर रानालाई कैद वर्ष ३(तीन) सजाय गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत, बागलुङबाट अ.बं. १८८ नं. राय व्यक्त भएको देखियो। प्रस्तुत वारदातको तथ्यगत अवस्था हेर्दा यी सबैजना प्रतिवादीहरू कलिलो उमेरका देखिनुका अतिरिक्त, वारदातका बखत प्रतिवादीहरू रक्सी मासु खाइरहेको स्थानमा मृतक स्वयम् आई प्रतिवादीहरूले खाइरहेको रक्सी मासु फाली टर्च लाइटले समेत प्रहार गरी प्रतिवादीहरूलाई उत्तेजित बनाई आपराधिक मनोबेग बढाएको, यी मृतकसँग प्रतिवादीहरूले मार्नुपर्नेसम्मको पूर्वसिद्धि नरहेको एवम् कसुरमा

साबित रही बयान गरेकोसमेतका परिस्थिति र कागज प्रमाणलाई विचार गर्दा तोकिएको सजाय चर्को पर्ने भई कम सजाय गर्दा पनि ऐनको मकसद पूरा हुने भएकाले अ.बं. १८८ नं. बमोजिम यी प्रतिवादीहरूलाई घटी सजाय गर्ने गरी प्रस्ताव भएको पुनरावेदन अदालत, बागलुङको मिति २०७०।५।१९ को रायसहितको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रबहादुर कठायत

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर ३० गते रोज ५ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-८।-००१८, निषेधाज्ञा/परमादेश, जमुना देवी गौतम वि. ज्ञानु श्रेष्ठसमेत

घर भाडामा लगाई डेरामा बसी आएकोमा विविध कारण डेरामा बस्न असुविधा भएकोले घर खाली गरिदिनु भनी मिति २०७०।६।१० मै प्रथम पक्ष प्रचण्डमान श्रेष्ठले द्वितीय पक्ष रत्नकाजी बाडैलाई सूचना दिएको पाइन्छ। घर खाली गर्न करारका प्रथम पक्षले घर खाली गराई पाउँ भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंमा निवेदन दिएको मिति २०७०।१०।८ मा नै द्वितीय पक्षले घर खाली गर्न सहमति दिएको भन्ने व्यहोराको निवेदन दिएको तथ्य मिसिल संलग्न कागजातबाट पाइन्छ। यसरी पक्षहरू बीच नै स्वयम् करार गर्न, परिपालन गर्न र करार समाप्त गर्न क्रियाशील र सक्षम रहेको प्रस्तुत परिप्रेक्ष्यमा करारको पक्षभन्दा बाहिरकी यी निवेदिकाको भनाइ कानूनको दृष्टिमा विचारणीय हुने नदेखिने।

अतः विवेचित आधार, कारणसमेतबाट यी निवेदिकाको पति करारको पक्ष रहे भएको व्यक्तिलाई कानून र करारमा उल्लिखित तरिकाबाट घर खाली गर्नु भनी सूचना दिएको र घर खाली गर्न भाडामा लिने व्यक्तिले मन्जुर गरेको देखिँदा करारमा पक्ष नै नभएकी यी निवेदिकालाई गैरकानूनी तरिकाबाट

घरबाट निकाल्ने आशङ्काको स्थिति देखिएन। तसर्थ निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्न मिल्ने अवस्था विद्यमान नदेखिँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने भनी ठहर्याई भएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०७१।३।११ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।
इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का
कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा
इति संवत् २०७३ साल कात्तिक १८ गते रोज ५ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CI-०६८४, अंश चलन, नारायणप्रसाद आडदेम्बेसमेत वि. सन्तमाया लिम्बू (आडदेम्बे)

फैसलाको कार्यान्वयन हुन बाँकी रहेको र फैसलाको कार्यान्वयन नहुँदै कानूनमा भएको फेरबदलसमेतका कारण अविवाहित छोरीले समेत अंश पाउने प्रावधानसमेतले प्रस्तुत मुद्दामा २०५७ सालको सा.दे.नं. ६१/२२२ नं. को अंश मुद्दामा पेस भएको तायादाती फाँटवारीमा निर्दिष्ट श्रीसम्पत्तिबाट ५ भागको १ भाग सम्पत्तिमा वादीको अंशहक कायम गरी बन्डा छुट्याई पाउने भएको हुँदा यस मुद्दामा अन्य सम्पत्तिबाट अंशपाउने भन्ने नभई मिति २०५८।४।२४ को सोही फैसलामा उल्लिखित सम्पत्तिबाट मात्रै अंश पाउने भएको हुँदा एक पटक निजी आर्जनको सम्पत्ति होइन भनी फैसलाबाट टुङ्गो लागी अन्तिम भइसकेकोले अहिले आएर प्रस्तुत मुद्दामा घरसारमा अंशबन्डा गरेको दिन मिति २०३३।१।२ लाई मानो छुट्टिएको मिति कायम हुनु पर्ने र अमुक सम्पत्ति मेरो निजी आर्जनको हुँदा बन्डा नलाग्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिर मनासिब देखिन नआउने।

अतः उपर्युक्त विवेचित आधार कारणबाट वादी प्रतिवादीहरू अंशियार कायम हुन आई वादी प्रतिवादीबीच अंशबन्डा नभएको पुष्टि हुन आएकोले मुद्दाको रोहमा अंशियार देखिन आएको लक्ष्मीदेवीको

नैसर्गिक अंशहकलाई लोप गराई ५ अंशियार रहे भएकोमा ४ भागको १ भाग वादीले बन्डा छुट्याई लिन पाउने ठहर्याएको सुरु पाँचथर जिल्ला अदालतको फैसला मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई प्रमाणको २०५७ सालको सा.दे.नं. ६१/२२२ नं. को अंश मुद्दामा पेस भएको तायादाती फाँटवारीमा निर्दिष्ट श्रीसम्पत्तिबाट ५ भागको १ भाग सम्पत्तिमा वादीको अंशहक कायम गरी बन्डा छुट्याई दिने ठहर्याई भएको पुनरावेदन अदालत, इलामको मिति २०७०।३।४ मा भएको फैसलामा कानूनी र प्रतिपादित नजिरको कुनै त्रुटि भएको नपाइँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का
कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक १९ गते रोज ६ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CI-०६५४, उत्प्रेषण / परमादेश, राजदेवप्रसाद यादव वि. जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति, पर्सा वीरगञ्जसमेत

२०६७ सालतिर नै समितिको म्याद समाप्त भएको हुँदा तदर्थ समिति गठन गरिपाउँ भनी यी निवेदकसमेतले २०७०।२।२६ मा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयमा निवेदन दिएको र सो निवेदनलाई मन्त्रालयले वन विभागमा पठाएको र वन विभागबाट नियमानुसार कारवाही गरी सोको नतिजा विभागमा पेस गर्न लगाउने भनी जिल्ला वन कार्यालय, पर्सामा लेखी आएको जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको लिखित जवाफसमेतबाट देखिएको छ। जनतालाई दैनिक दाउरा तथा घर बनाउनको लागि काठ उपलब्ध गराउनु पर्ने, वन अतिक्रमण रोक्न र वन जोगाउन सरकारको नीति नै रहेको भनी खुलाई तदर्थ समिति गठन गर्न माग गर्ने तर आफूहरू गठन भएको समितिमा नपरेपछि कानूनबमोजिम गठन भएको समितिलाई चुनौती दिने कार्यलाई कानून र न्यायको रोहमा उपयुक्त भनी

मान्न मिलेन । यी सब सबुद, प्रमाण र तर्कसमेतबाट निवेदकको निवेदन जिकिरअनुसारको रिट आदेश जारी नहुने भनी भएको पुनरावेदन अदालत, हेटौंडाको आदेशलाई अन्यथा हो भनी भन्ने अवस्था नहुने ।

अतः आफूलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग गरी सबैया साझेदारी वन क्षेत्रको काठ / दाउरा बिक्री वितरण गर्नको लागि समिति गठन गर्ने गरी मिति २०७०।३।२३ मा भएको निर्णय कानूनविपरीत भएको भन्ने देखिन नआई निवेदनमा उल्लेख भएअनुसारको आशङ्काको स्थिति विद्यमान नरहेकोले निवेदन मागबमोजिमको उत्प्रेषणयुक्त परमादेशलगायत निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्न नमिल्ने देखिँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्याई भएको पुनरावेदन अदालत, हेटौंडाको मिति २०७०।४।१३ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: इन्द्रकुमार खड्का

कम्प्युटर : प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक १८ गते रोज ५ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CI-१५१२, जबरजस्ती करणी, पण्डित कुम्हार वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी वकिल पण्डितले अदालतमा बयान गर्ने क्रममा कसुरमा इन्कार रही बयान गरी अनुसन्धानका क्रममा आफूलाई कुटपिट गरी जबरजस्ती साबिती गराएको भनी उल्लेख गरी निजका साक्षीसमेतले सोको समर्थन गरेपनि कसरी कसले जबरजस्ती गराएर साबिती गराए कहाँ कहाँ कुटपिट गरे भनी केही खुलाउन नसकेको र कुटपिट गरेको प्रमाणसमेत केही दिन सकेको देखिँदैन । जाहेरीमा यी प्रतिवादीले आफ्नो छोरीलाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी किटानी जाहेरी दिने पीडितकी आमा के.डि.पी.ले र पीडित परिवर्तित नाम के. के.पी. ले अदालतमा गरेको बकपत्रमा प्रतिवादीले कसुर नगरेको छोरी दिशा गर्न बाँसघारीमा गएको अवस्थामा

लडी निजको योनिमा चोट लागि रगत आएको तथा जाहेरीमा अरुले लेखेर ल्याएकोमा मात्र सही गरेको हो भनी लेखाएको भए तापनि अनुसन्धानमा तयार भएका परीक्षण प्रतिवेदनलगायतका कागज प्रमाणहरू एकआपसमा सम्बद्धता रहेको र एकआपसमा समर्थित भइरहेको अवस्थामा निजहरूले पछि आई गरेको अदालतको प्रतिकूल (Hostile) बयानलाई सत्य भनी भन्न सकिँदैन । साथै एक अबोध बालिकाको जीवनमा जबरजस्ती करणीको अमिट छाप पर्ने गरी गाउँलेहरूले तथा अनुसन्धानका क्रममा लेखाई ल्याई सोमा जबरजस्ती सहिछाप गराए होलान् भन्न सकिने जस्तो कुनै कारण रहे भएको समेत मिसिलमा कहिँकतै रहे भएको नपाइने ।

प्रतिवादीलाई वारदातस्थलबाटै तत्काल गाउँलेहरूले पक्री प्रहरीलाई बुझाएको देखिन्छ । मौकामा पीडितको शारीरिक जाँच हुँदा Tenderness and Slight Swelling over Labia majora, Muroid and blood discharge present, Hymen reapture with tearing of labia minora भन्ने र पीडितको योनि वरपर चोटपटक एवम् लिविया मेजोरा सुन्निएको, कन्या जाली च्यातिको र रगत बगिरहेको भन्ने मिति २०६९।९।२० को पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिन आएको छ । उक्त वारदातको अनुसन्धानको क्रममा सङ्कलित हुन आएको नमुना जाँच गर्न पठाउँदा Human semen was detected भन्ने र पीडितको स्कर्ट र प्रतिवादीको अन्डर वयर (पेन्टी) मा वीर्य देखिएको अवस्था छ । साथै घटनास्थलबाट लिइएको रौं मानिसको हो भन्ने कुरासमेत केन्द्रीय प्रहरी विधिविज्ञान प्रयोगशालाबाट परीक्षण भई प्रमाणित हुन आएबाट जबरजस्ती करणीको वारदात भएको तथ्य निसन्देह सम्पूर्ण वस्तुगत प्रमाणबाट स्थापित हुन आएको छ । पीडित तथा जाहेरवालाले बाँसघारीमा लडी चोट लागेको भनी अदालतमा प्रतिकूल (Hostile) भई गरिदिएको

बकपत्रका आधारमा मात्र जबरजस्ती करणी भएको होइन भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरलाई सत्य मान्न नसकिने ।

पीडितले यी प्रतिवादीले नै आफूलाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी र अन्य मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरूले पनि सोही कुरालाई समर्थन हुने गरी लेखाई दिएको पाइन्छ । यी प्रतिवादीलाई पीडित पक्ष र गाउँलेहरूले तत्काल पक्राउ गरेको अवस्था छ । प्रतिवादीले आफू अन्यत्र रहेको (Alibi) लाई अन्य कुनै सबुत प्रमाणबाट प्रमाणित गर्न सकेको छैन । यसरी करणीको वारदात पुष्टि भएको र अनुसन्धानका क्रममा सङ्कलित प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादीले कसुर गरेको पुष्टि भइरहेको अवस्थामा जाहेरवाली तथा पीडितले अदालतमा प्रतिकूल (Hostile) भई बकपत्र गरेको मात्र आधारमा कसुर गरेको होइन भनी भन्न सकिने देखिँदैन । निजहरूले बाँसघारीमा लडेर योनिमा चोट लागेको भनी लेखाएपनि परीक्षण प्रतिवेदनबाट सो पुष्टि नभई जबरजस्ती करणी नै भएको देखिन्छ । लडेर चोट लागेको भए शरीरको अन्य अङ्गमा नलागी योनिमा मात्र लाग्ने कुरासमेत असम्भव हुन्छ । जाहेरी र पीडितको कागज अरूले लेखेर ल्याई सही गराएको भने पनि सोको आधार कारण नदेखिएबाट अदालतमा गरेको निजहरूको भनाइलाई तथ्यपरक मान्न सकिँदैन । यो केवल प्रतिवादीलाई बचाउन सकिन्छ कि भन्नेमात्र आसयले गरेको हुन सक्ने देखिन्छ । त्यस्तै यी प्रतिवादी पनि अनुसन्धानमा कसुरमा साबित रही पीडित र जाहेरवालाले उल्लेख गरेअनुसार नै वारदात भएको कुरा स्वीकारी बयान गरिदिएको अवस्थामा निजको सो कुरालाई असत्य मान्न सकिने कुनै आधार रहेको पनि नदेखिने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १० मा कुनै काम गर्ने वा सो काम, घटना वा अवस्था प्रत्यक्षरूपमा देख्ने वा थाहा पाउने व्यक्ति वा सो काम घटना वा अवस्थाबाट पीडित भएको व्यक्तिले मौकामा वा त्यसको

तत्काल अघि वा पछि व्यक्त गरेको कुरा प्रमाणमा लिन हुन्छ भन्ने व्यवस्था भएबाट र मौकाको भनाइहरू एक आपसमा समर्थित भई वस्तुगत प्रमाणले समेत जबरजस्ती करणी पुष्टि भइरहेको अवस्थामा मौकामा गरेको बयान कागजहरूको व्यहोरा अदालतमा लेखाई दिएको प्रतिवादीको बयान तथा पीडित र जाहेरवालाको बकपत्रबाट पुष्टि हुन नसकेकोले प्रमाणमा लिन मिल्दैन भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिँदैन । बकपत्र प्रतिकूल भएकै कारणले मिसिलमा रहेको अरू वस्तुनिष्ठ स्वतन्त्र प्रमाणको महत्त्व कम आँकलन गर्न मिल्ने नहुने ।

हाम्रो जस्तो समाजमा पीडित र जाहेरवाला सामाजिक इज्जत प्रतिष्ठा, लोक लज्जा, आर्थिक प्रलोभन, दबाब, डर, धाकधम्की जस्ता अनेकौं कारणले प्रतिकूल बकपत्र गरिदिन वा प्रतिकूल बकपत्रका लागि बाध्य पारिएको हुन सक्छन् । यस्तो अवस्थामा सोही प्रतिकूल बकपत्र (Hostile Statement) का आधारमा मात्र कसुरबाट उन्मुक्ति दिँदै जाने हो भने न्यायको मकसद पूरा नभई समाजमा आपराधिक गतिविधि गर्नेले राज्यकै तर्फबाट प्रोत्साहन पाउने अवस्था रहन्छ । यस्तो अवस्थामा प्रतिकूल बकपत्र दिन दुरुत्साहित गर्न कारक तत्त्वलाई निराकरण गर्न आवश्यक रहन्छ । आवश्यकता र डरबाट स्वतन्त्रता (Freedom for Fear) तथा सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्नु राज्यको दायित्व हुने ।

अनुसन्धान अधिकारी तथा अदालतले पनि के कस्तो कारणले पीडितले वा जाहेरवालाले प्रतिकूल बकपत्र दिइरहेको छ बुझ्न आवश्यक रहन्छ । यसको लागि जोखिममा रहेको साक्षीको संरक्षणको नीति तथा कार्यक्रम ल्याउन आवश्यक छ । अन्यथा एउटा सानी नाबालिका छोरीमाथि अकल्पनीय तरिकाबाट यौनजन्य हिंसा हुँदा आफ्नै छोरीमाथिको हिंसाको पक्षमा तथा अन्यायको पक्षमा र न्यायको विपक्षमा पक्ष वा जाहेरवाला स्वयम् किन उपस्थित भयो होला भनी

सोचन आवश्यक छ । तर Hostile भएकै कारणले कुनै पनि पीडित साक्षीले गरेको बकपत्र पूर्णरूपमा नै (ipso facto) इन्कार (reject) गर्न नसकिने र सुरुदेखि अन्त्यसम्म नै साक्षी गलत छ (fales in uno, falsos in omibus) भन्न नसकिने हुन्छ । अन्यथा हाम्रो देशमा जहाँ बहुसंख्यक महिला विरुद्ध हिंसामा साक्षीहरू प्रतिकूल (Hostile) हुन्छन् ।

जबसम्म बकपत्रले अन्य घटनाक्रम र अपराधको अवस्थालाई स्थापित गर्दछ सोसम्मको बकपत्रलाई प्रमाणमा लिन सकिन्छ । तर त्यस्तो बयान बकपत्र प्रमाणमा लिँदा अदालतले त्यस्तो बयान बकपत्रको सचेततापूर्वक परीक्षण (Careful Scrutiny) गर्न आवश्यक छ । बयान बकपत्र ग्रहण गर्दा अत्यन्त चनाखो र विवेकशील हुनुपर्छ । न्याय सम्पादन कसैले एउटा कुराभन्दा एउटा निष्कर्षमा पुग्न मिल्ने र सोही विषयमा अर्को कुराभन्दा अर्को निष्कर्ष निकाल्न मिल्ने अर्थात् दाउपेचको खेलको विषय कदापि हुन नसक्ने ।

अनुसन्धानका क्रममा सङ्कलित प्रमाण तथा भनेका तथा लेखाइदिएका कुराहरूको सत्यता रहे नरहेको आधारहरूको न्याय निरूपणका क्रममा वस्तुनिष्ठ तथा स्वतन्त्र मूल्याङ्कन गरिन्छ । मूल्याङ्कनबाट सत्य साबित भएका भनाइ तथा मिसिलमा रहेको स्वतन्त्र वस्तुनिष्ठ प्रमाणको आधारमा कसुर प्रमाणित हुन्छ वा हुँदैन भन्ने कुरा इन्साफको रोहमा हेरिनुपर्ने हुन्छ । कुनै कारणबाट प्रभावित भई प्रतिकूल बकपत्र भयो होला भन्ने अवस्थासमेतलाई सोको कारण र अवस्थासमेतलाई विश्लेषण गरिनु पर्ने ।

मुद्दामा अनुसन्धानमा जबरजस्ती करणी भएको भनिदिएको विशेषज्ञको राय, जाहेरी व्यहोरा, मौकामा बुझिएका पीडितलगायतका व्यक्तिहरूको भनाइ आदिको व्यहोरा एकआपसमा समर्थित रही कसुर तथा कसुरदारलाई पुष्टि गरिरहेको अवस्थामा ती प्रमाणहरूलाई अन्यथा भन्न सकिने देखिँदैन । त्यसैले

मिसिल संलग्न वस्तुगत ठोस प्रमाणहरूको आधारमा यी प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीअनुसार सजाय गर्ने गरी भएको सुरु फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न सकिने नदेखिने ।

अतः उपर्युक्त विवेचित आधार कारणहरूबाट प्रतिवादी वकिल पण्डित कुम्हारले जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. अनुसारको कसुर गरेको ठहर गरी निजलाई १० वर्ष कैद हुने र निज प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.२०,०००।- (बीस हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भराई दिने गरी सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।३।२७ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको मिति २०७०।१०।२८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: यदुराज शर्मा

कम्प्युटर: सुदर्शनप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७३ साल साउन २४ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ८

१

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा. र मा.न्या. श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०७०-CR-०८९५, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, हदिशा कुजनीसमेत वि. रोशन खातुन

आमाले आफैँसँग राखी पाल्न चाहँदा चाहँदै निजबाट बच्चा खोसेर लैजानु र निजलाई भेटघाट गर्नसमेत नदिने गरी राख्ने कार्य कानूनविपरीतको कार्य तथा नाबालक र आमाको हक हितविपरीतको कार्य नै हुनजान्छ । यहाँ बच्चालाई कुनै कोठामा बन्द गरी राखी थुनेकोलाई मात्र बन्दी बनाएको भनी अर्थ लगाई त्यस्तो अवस्थामा मात्र बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुन्छ भन्न मिल्दैन । कुनै व्यक्तिलाई कानून विपरीत

हुने गरी वा निजको हक हितमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी राखेको मात्रलाई पनि बन्दी वा थुनामा राखेको नै मान्नुपर्छ । यस्तो अवस्था देखिएमा अधिकार सम्पन्न अदालतबाट बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने नै हुन्छ । त्यसैले निवेदकको मागबमोजिम प्रत्यर्थीहरूको नाममा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ठहर्याई निज नाबालिकालाई अदालतबाटै आमा रोशन खातुनका जिम्मा लगाइदिने गरी भएको पुनरावेदन अदालत, राजविराजको फैसलालाई अन्यथा मानी नाबालक तवाना खातुनलाई बोर्डिङ स्कुल भर्ना गरेको, कोठामा थुनी नराखेकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिल्ने होइन भनी विपक्षीले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

नाबालकको हक हितको विषय र कानूनी व्यवस्थाका आधारमा नाबालकलाई आमाले आफूसँग राखी पाल्न चाहेमा जहिलेसुकै वा जस्तोसुकै परिस्थितिमा पनि आफूसँगै राखी पाल्न पाउने नै देखिन्छ । सो नभएमा नाबालकले आफ्नो हक हितबाट समेत वञ्चित हुनुपर्ने हुन्छ । यसरी हक हितबाट वञ्चित भएको अवस्थामा जस्तोसुकै अवस्था वा समय भए पनि तत्काल सक्षम निकायबाट हकाधिकारको प्रचलन गर्नुपर्ने नै हुन्छ । त्यसैले विपक्षी पुनरावेदकहरूले यी नाबालकको हकमा निवेदक रहेकी आमा रोशना खातुनसँग आफूहरूको धनमाल फिर्ता मुद्दा र मानाचामल मुद्दा अदालतमा विचाराधीन रहेकै आधारमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुनुपर्ने होइन भनी लिएको पुनरावेदन जिकिरलाई पनि न्यायोचित मान्न नसकिने ।

अतः माथि विवेचित आधार कारणबाट प्रत्यर्थीको मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी नाबालिका तवाना खातुनलाई अदालतबाटै निजको हकमा निवेदन गर्ने आमा रोशना खातुनको जिम्मा लगाई पठाइ दिनु भनी पुनरावेदन अदालत, राजविराजबाट मिति २०७०/०३/१६ मा भएको

आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: यदुराज शर्मा

कम्प्युटर: सिजन रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर २ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०७१-CI-१२२८, उत्प्रेषण / परमादेश, सिकन्दर गिरी वि. पर्सा जिल्ला अदालत, पर्सासमेत

उरा गरी बस्दै आएको ठाउँमा पनि म्याद तामिल गर्न सकिने भएकोले व्यक्तिको कुनै सम्पत्ति नदेखिने ठाउँ पनि म्याद तामेलको प्रयोजनार्थ निजको वतन मान्नुपर्ने नै हुन्छ । त्यसैले प्रस्तुत मुद्दामा म्याद तामेल भएको वतनमा मेरो कुनै सम्पत्ति नरहेको भनी अंश रोकका मुचुल्कामा पनि उल्लेख भई आएकोले उक्त वतन मेरो होइन भन्ने प्रस्ट हुन्छ भन्ने निज निवेदकको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

घरदैलोमा म्याद टाँस गर्नुको अर्थ नै सम्बन्धित व्यक्ति फेला नपरेको र एकाघरका मानिस फेला नपरेको वा फेला परे पनि बुझी नलिएको भन्ने हुन्छ । सो कुरा उल्लेख गर्नुपर्नेमा सो उल्लेख नगरेकोजस्तो सामान्य प्राविधिक त्रुटिका कारणले मात्र अन्य कुरामा रीत पुगेको म्यादलाई बेरीतको भनी बदर गर्नु उचित देखिँदैन । आफूसमेत बस्ने गरेको आफ्नै बुबाको नाममा रहेको घरको ढोकामा स्थानीय व्यक्ति तथा वडा सदस्य रोहवरमा राखी टाँस गरेको र वडा सदस्यले नगरपालिकाको सूचनापाटीमा टाँस गर्नसमेत बुझी लिएँ भनी दस्तखत गरिदिएको म्यादका बारेमा निजले केही थाहा पाउन नसकेको होला वा थाहा पाउन नसक्ने परिस्थिति रहेको थियो भनेर पनि भन्न नसकिने ।

सुरु म्यादै गुजारी प्राथमिक सुनुवाइको मौकाको समेत बेवास्ता गर्नेलाई कानून तथा अदालतले मात्र समय समयमा सुविधा दिनु पनि औचित्यपूर्ण

रहँदैन । त्यसैले सुरु म्याद गुजार्ने प्रतिवादीलाई पुनरावेदन म्याद तथा फैसलाको जानकारी दिनु नपर्ने गरी कानूनले व्यवस्था गरेको हो । तसर्थ निवेदनमा यी पुनरावेदक निवेदक सिकन्द्र गिरीले बेरीतको भनी जिकिर गरेको म्याद र सोको आधारमा पुनरावेदनको म्यादसमेत नदिई बेरीतको भएको भनिएको फैसला कानूनको रीतपूर्वकको नै देखिई निवेदन माग अनुसारको आदेश जारी गर्नुपर्ने नठहर्याई सुरु पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको आदेश मिलेकै देखिँदा अन्यथा भन्न नसकिने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट यी पुनरावेदक निवेदक सिकन्द्र गिरीसमेत प्रतिवादी भएको जबरजस्ती करणी मुद्दामा पर्सा जिल्ला अदालतबाट यी प्रतिवादीको नामको म्यादी पुर्जा पर्सा जिल्ला वीरगञ्ज उपमहानगरपालिका वडा नं. १६ राधेमाइमा रहेको निजको बुबा ब्रह्मानन्द गिरीको नाममा रहेको घरको घरदैलोमा टाँस भएको मिति २०५९।०२।२० को म्याद तामेली र सोका आधारमा निज पुनरावेदक निवेदकलाई पुनरावेदन म्यादसमेत नदिने गरी पर्सा जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६३।०७।०२ को फैसला बेरीतको नदेखिएको हुँदा निवेदक मागबमोजिम उत्प्रेषण र परमादेशको आदेश जारी नगरी रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्याई भएको पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको मिति २०७१/१०/२८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: यदुराज शर्मा

कम्प्युटर: सिजन रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर २ गते रोज ५ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०७०-WO-१२१६, ठगी, नेपाल सरकार वि. अर्जुनकुमार लम्सालसमेत

वस्तुनिष्ठ प्रमाणका अभावमा प्रतिवादीहरू पनि संस्थाको पदाधिकारी भएको भन्ने मात्र आधारमा

निजहरू पनि कसुरदार रहेको अनुमान गरी सजाय गर्नु न्यायोचित हुँदैन । संस्थागत निर्णयबाट सामूहिकरूपमा संस्था सञ्चालन गर्ने दायित्व सबै पदाधिकारीको भए पनि सोही आधारमा मात्र निजहरूको पनि ठगी जस्तो अपराधजन्य कार्यमा संलग्नता रहेको थियो भनी भन्न सकिँदैन । फौजदारी न्याय सम्पादनमा अनुमान र आशङ्काको भरमा मात्र कसैलाई कसुरदार ठहराउँदा निर्दोषसमेत पर्न गई निजलाई अपूरणीय क्षति हुन जान्छ । त्यसैले शङ्कारहित तथा निर्विवाद प्रमाणबाट कसुरदार कायम हुन गएमा मात्र कसुरदार ठहर्याउन मिल्ने हुन्छ । प्रस्तुत वारदातका सम्बन्धमा उल्लिखित प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार कायम गर्न त्यस्तो वस्तुनिष्ठ शङ्कारहित प्रमाणको अभाव देखिएकोले निज प्रतिवादीहरूलाई सुरु र पुनरावेदन अदालतबाट सफाई दिएको मिलेकै देखिन आउने ।

सहकारी संस्थामा आफैं वा एजेन्टमार्फत् रकम जम्मा गर्ने ग्राहकहरूले अनुसन्धानको क्रममा आफूबाट समयसमयमा सहकारीमा जम्मा गर्ने भनी उठाएको रकमको एकमुष्ठ हिसाब गर्दा रु.७,५५,९४२।- हुन आएको छ । सोबाहेक अन्य स्रोतबाट के कति सङ्कलन भयो भनी वादी पक्षले स्पष्ट आधार दिन सकेको पाइँदैन । त्यसैले सो रकमलाई नै जम्मा सङ्कलित रकम मान्नुपर्ने हुन्छ । सो जम्मा सङ्कलित रकम नै प्रतिवादीहरूले ठगी गरेको देखिँदा सो रु.७,५५,९४२।- नै ठगी गरेको बिगो कायम हुने ।

प्रतिवादीहरूले आफ्नो फर्मको नाममा रहेको खातामा फर्मको कारोबारको आफ्नो निजी पैसासमेत जम्मा गरेको हुनसक्छ । त्यसैले विना आधार प्रमाण फर्मको खातामा जम्मा भएको सम्पूर्ण रकम यी प्रतिवादीहरूले ठगी नै गरी जम्मा गरेको हो भन्न सकिँदैन । यसरी प्रतिवादीहरूको ठगीको कसुरबाट पीडित हुन पुगेका व्यक्तिहरू सबैले आफूबाट उठाएको रकमको विवरण खोली अनुसन्धानका क्रममा गरेको कागजमा लेखाइदिएको रकम नै तत् तत् व्यक्तिबाट

उठाई यी प्रतिवादीहरूले बैंकमा रहेको आफ्नो निजी फर्मको खातामा जम्मा गरेको देखिएकोले उक्त रकमको कूल जोड नै ठगी गरेको रकमको कूल बिगो हुने हुन्छ । खातामा जम्मा गरेको देखिएको सबै रकमलाई ठगी गरेको नै मानी बिगो कायम गर्नु न्यायसङ्गत हुँदैन । त्यसैले यी प्रतिवादीहरू प्राणनाथ कायस्थ, शारदादेवी कायस्थ र भोलानाथ कायस्थले ठगी गरेको बिगो रु.७,५५,९४२।- कायम गर्ने गरी भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नसकिने ।

कसले कति रकम ठगी गरेको भन्ने नखुली तीनैजना प्रतिवादी मिली कूल रु. ७,५५,९४२।- ठगी गरेको देखिएको अवस्थामा यी प्रतिवादीहरूबाट उक्त बिगो रकम दामासाहीका दरले असुलउपर गरी सोही दामासाहीको दरले नै तीनै जना प्रतिवादीहरूलाई सजाय गर्ने ठहर्याएको सुरु र पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेकै देखिन आएको छ । सबै प्रतिवादीहरूलाई कूल बिगोको आधारमा नै जरिवाना गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीहरू मध्येका अर्जुनकुमार लम्साल, प्रदिपनन्द वैद्य, प्रमानन्द वैद्य, प्रविननन्द वैद्य, उर्मिला वैद्य, सत्यनारायण राउत कुर्मी र धिरेन्द्रकुमार सिंहले सफाइ पाउने, प्रतिवादीहरू मध्येका प्राणनाथ कायस्थ, भोलानाथ कायस्थ र शारदा कायस्थलाई जम्मा रु. ७,५५,९४२।- मुलुकी ऐन, ठगीको महलको १ नं. अनुसार ठगी गरेको ठहर्याई सोही महलको ४ नं. अनुसार निजहरूबाट दामासाहीका दरले बिगो असुल गरी पीडितहरूलाई भराइ दिने र निज प्रतिवादीहरूलाई सोही दामासाहीका दरले बिगोबमोजिम जरिवाना गर्ने गरी सुरु बारा जिल्ला अदालतको मिति २०६७/०३/३१ को फैसला जरिवाना मात्र गरेको हदसम्म केही उल्टी गरी निज प्रतिवादीहरूबाट उपर्युक्तानुसार दामासाहीले हुन आउने बिगो भराइदिने, सो बिगोअनुसार जरिवानाका साथै जनही ठगीको ४

नं. अनुसार १ (एक) महिना कैदसमेत गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत, हेटौंडाको मिति २०७०/९/१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: यदुराज शर्मा

कम्प्युटर: सिजन रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर २ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. ९

१

मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल र मा.न्या.श्री मीरा खडका, ०७१-CR-०७५४, ०८५०, ०७०-RC-००४३, कर्तव्य ज्यान, रामानन्द पटेल वि. नेपाल सरकार, पोषण सहनी मलाह वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. रामानन्द पटेलसमेत

जाहेरवाली बासमतीया देवीको किटानी जाहेरी र जाहेरीको व्यहोरालाई पुष्टि हुनेगरी निजले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्र एवम् वस्तुस्थिति मुचुल्काका चन्देश्वर राय, रामविश्वास राय, राजकरण यादव, गोवर्धन रायसमेतको बकपत्रसमेतलाई हेर्दा घटनास्थल, लास प्रकृति मुचुल्का, जाहेरी दरखास्त तथा बुझिएका मानिसको बकपत्र र मृतक शम्भु राउत कुर्मीको मृत्यु छातीभन्दा माथिको भागमा कुनै गहकिलो वस्तुको चोटको कारणबाट हुन गएको भन्नेसमेत व्यहोराको पोष्टमार्टम रिपोर्टलगायतका प्रमाणहरूले यी प्रतिवादीहरूले नै मृतक शम्भु राउतलाई घरबाट निकाली बाँधछाँद गरी खेतमा लगी कुटपिटसमेतको कर्तव्य गरी मारेको भन्ने देखिने ।

मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. मा "लाठा ढुङ्गा र साधारण सानातिना हातहतियारले कुटी हानी रोपी घोची वा अरू ज्यान मर्ने गैह कुरा गरी ज्यान मरेमा एकैजनाले मात्र सो काम गरी ज्यान मारेमा सोही एक जना र धेरै जनाको हुल भई मारेमा यसैले मारेको वा यसको चोटले मारेको भन्ने

प्रमाणबाट देखिन ठहर्न आएमा सोही मानिस मुख्य ज्यानमारा ठहर्छ । त्यस्तालाई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्नुपर्छ । सोबाहेक अरूलाई र यसैले मारेको वा यसैका चोटले मरेको भन्ने कुरा सो हात हतियार छाड्ने कसैउपर कुनै प्रमाणबाट देखिन ठहर्न नआएमा सबैलाई जन्मकैद गर्नुपर्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्थाअनुरूप प्रतिवादीहरू गंगा राउत कुर्मी, रामानन्दन पटेल (राउत), पोषण सहनी मलाह, गंगा राय तथा सुरेन्द्र भन्ने भुपेन्द्र रायलाई सुरु अदालतले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सजाय गरेको देखियो । आरोपित कसुरबाट सफाइपाउँ भन्ने प्रतिवादीहरू रामानन्दन पटेल (राउत) र पोषण सहनी मलाहको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने नदेखिने ।

माथि विवेचित तथ्य, प्रमाण, कानूनसमेतबाट प्रतिवादीहरू गंगा राउत कुर्मी, रामानन्दन पटेल (राउत), पोषण सहनी मलाह, गंगा राय तथा सुरेन्द्र भन्ने भुपेन्द्र रायलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने गरी भएको पुनरावेदन अदालत, जनकपुरको मिति २०७०।३।५ को फैसला मिलेकै देखिँदा प्रतिवादीहरू गंगा राउत कुर्मी, गंगा राय र सुरेन्द्र भन्ने भुपेन्द्र रायको हकमा पेस भएको साधक सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीहरू रामानन्दन पटेल (राउत) र पोषण सहनी मलाहको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: यज्ञप्रसाद आचार्य

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७३ साल साउन २० गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-०४६६, ०७१-CR-०७४४, ज्यान मार्ने उद्योग, कृष्णबहादुर अधिकारी वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. गंगाबहादुर अधिकारी

पीडितको घाउ जाँच केस फारमबाट Multiple

major injury over Rt. Shoulder and scapular region. Injury over Rt. upper eye lid and head. Multiple injury over abdominal Region भन्नेसमेत उल्लेख गरेको देखिन्छ । मौकामा बुझिएका प्रत्यक्षदर्शी हरिबहादुर अधिकारी, मनिषा अधिकारी, बमबहादुर अधिकारीसमेतले अदालतमा उपस्थित भई प्रतिवादी कृष्णबहादुर अधिकारीले पीडितलाई खुकुरीले टाउकोसमेतमा प्रहार गरेको भनी उल्लेख गरेको र पीडित भिमबहादुर अधिकारीले मौकामा एवम् अदालतसमेतमा घटना वारदातमा यी प्रतिवादीहरूले खुकुरी प्रहार गरेका हुन् भनी किटानी साथ बकपत्र गरिदिएको मिसिलबाट देखिन्छ । यसर्थ प्रतिवादी कृष्णबहादुर अधिकारीले अदालत र अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयान, जाहेरवालाको किटानी जाहेरी तथा प्रतिवादी कृष्णबहादुरको मौकामा भएको साबिती बयानलाई पीडितको घाउ केस फाराममा उल्लिखित घा चोटको अवस्था र प्रकृति एवम् सो चोट पार्न प्रहार भएको जोखिमी हतियारसमेतका मिसिल संलग्न रहेका स्वतन्त्र वस्तुनिष्ठ प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादीले पीडितलाई जग्गाको साँध सिमानाको विषयमा भएको पुरानो रिसइवीको कारण ज्यानै मार्ने उद्देश्यले खुकुरी प्रहार गरी मरणासन्न अवस्थामा पुर्याएको भन्ने कुरामा विवाद नदेखिने ।

प्रतिवादी कृष्णबहादुरको मौकामा भएको साबिती बयानलाई पीडितको घाउ केस फाराममा उल्लिखित घा चोटको अवस्था र प्रकृति एवम् सो चोट पार्न प्रहार भएको जोखिमी हतियारसमेतका मिसिल संलग्न रहेका स्वतन्त्र वस्तुनिष्ठ प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादीले पीडितलाई जग्गाको साँध सिमानाको विषयमा भएको पुरानो रिसइवीको कारण ज्यानै मार्ने उद्देश्यले खुकुरी प्रहार गरी मरणासन्न अवस्थामा पुर्याएको भन्ने पुष्टि हुन आएको छ । यसर्थ पुनरावेदन अदालत, पोखराको फैसला मिलेकै देखिएकोले सो फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

छिमेकी दाजुभाइसँग जग्गासम्बन्धी विवाद भई मनमुटावको अवस्था देखिए पनि प्रतिवादी गंगाबहादुर अधिकारीले पीडितलाई ज्यानै मार्ने उद्देश्य एवम् मनसायका साथ हतियार लिई निजलाई प्रहार गर्ने योजना बनाई तयारीपूर्वक पीडितकै घरमा गएर निज पीडितलाई धारिलो जोखिमी हतियार प्रहार गरेको अवस्थासमेत देखिँदैन। यी प्रतिवादीउपर गाउले दाजुभाइहरूले लाठा, घोचा बोकी आई धम्कयाउने, धकेल्नेसमेतका कार्य गर्दा प्रतिवादी गंगाबहादुरका छोरा मुख्य अभियुक्त कृष्णबहादुर अधिकारीले मात्र पीडित भिमबहादुर अधिकारीलाई खुकुरी प्रहार गरी घाइते बनाई अभियोग मागदाबीको कसुर गरेको पुष्टि हुन आई निज प्रतिवादी गंगाबहादुर अधिकारीले पीडित भिमबहादुरलाई दाउराको चिरपटले प्रहार गरेको भन्ने स्वतन्त्र प्रमाणबाट समर्थन हुन आएको पाइएन। निज प्रतिवादी मौका तथा अदालतमा कसुरमा इन्कार रहेको, सह-प्रतिवादी कृष्णबहादुर अधिकारीले यी प्रतिवादीले पीडितलाई चिरपट दाउराले प्रहार गरेका होइनन् भनेको, पीडितको घाउ जाँच केस फारामबाट पीडितको घा चोट धारिलो हतियारबाट भएको भन्ने देखिएकोसमेतका आधार र कारणबाट यी प्रतिवादीले पीडित भीमबहादुर अधिकारीलाई दाउरा प्रहार गरी अभियोग मागदाबीको कसुर गरेको भन्ने पुष्टि हुन सकेको देखिएन। यसर्थ पुनरावेदन अदालतबाट निज प्रतिवादी गंगाबहादुर अधिकारीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिनेगरी भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न सकिएन। तसर्थ वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

प्रतिवादीहरू कृष्णबहादुर अधिकारी र गंगाबहादुर अधिकारीलाई ज्यानसम्बन्धीको महलको १५ नं. बमोजिम जनही कैद वर्ष ५(पाँच) हुने ठहर गरी सुरु लमजुङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।१२।५ मा भएको फैसलामा प्रतिवादी

कृष्णबहादुर अधिकारीलाई ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १५ नं. को कसुरमा सोही १५ नं. बमोजिम पाँच वर्ष कैद गरेको सुरु लमजुङ जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर्याई तथा अर्का प्रतिवादी गंगाबहादुर अधिकारीको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १५ नं. बमोजिम ५ (पाँच) वर्ष कैद सजाय गर्ने गरेको सुरु लमजुङ जिल्ला अदालतको फैसला मिलेको नदेखिएकोले सो हदसम्म केही उल्टी गरी अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत, पोखराबाट मिति २०७१।५।१६ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: यज्ञप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७३ साल भदौ २० गते रोज २ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-०८९०, कर्तव्य ज्यान, खड्गबहादुर तामाङ वि. नेपाल सरकार

मृतकका भतिजाको किटानी जाहेरी, लासजाँच एवम् घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदन, प्रतिवादीको मौकाको साबिती बयान, वारदातमा प्रयोग भएको भनिएको चक्कु बरामद भएको बरामदी मुचुल्का, मौकामा र अदालतमा बुझिएका मानिसहरूको कागज तथा बकपत्र र प्रतिवादी अदालतमा गरेको बयान एवम् विधि विज्ञान प्रयोगशालाको परीक्षण प्रतिवेदन तथा वारदात हुँदाको अवस्था र परिस्थितिसमेतबाट प्रतिवादी ताप भन्ने खड्कबहादुर तामाङले हानेको चक्कुको कारणबाट मृतक डम्बर पुनको मृत्यु भएको देखिन आएको हुँदा निजलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १३ नं. को कसुरमा सोही ऐनको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत, पोखराको फैसला मनासिब नै देखिने।

पुनरावेदक प्रतिवादी तापा भन्ने खड्कबहादुर तामाङलाई ठहरेबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्ने भनी मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम वर्ष दश (१०) कैद सजाय हुने भनी पुनरावेदन अदालत, पोखराले व्यक्त गरेको रायका सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रतिवादी खड्कबहादुर तामाङले घटना विवरणलाई अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतमा बयान गर्दासमेत यथार्थ कुरा लेखाई न्यायसम्पादन कार्यमा सहयोगसमेत गरेको देखिन्छ। अदालतमा आई सत्य साँचो कुरा बोल्ने र आफूले गरेको अपराधलाई लुकाई व्यहोरा लेखाउने प्रतिवादीलाई समानस्तरमा राख्ने हो भने साँचो बोली अदालतलाई न्याय सम्पादन गर्नमा सहयोग गरेको कार्यको कुनै अर्थ रहन नसक्ने हुन्छ। तसर्थ घटनाको तथा वारदातको अवस्था प्रतिवादीले बयानमा सत्य कुरा लेखाई दिएको स्थितिसमेतलाई हेर्दा प्रतिवादी खड्कबहादुर तामाङलाई घटी सजाय गर्दा पनि न्यायको मक्सद पूरा हुन जाने हुँदा मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. कैद वर्ष दश (१०) हुने गरी राय जाहेर गरेको पुनरावेदन अदालत, पोखराको राय मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: यज्ञप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७३ साल भदौ २० गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. १०

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या. श्री केदारप्रसाद चालिसे, ०७०-CR-०८०६, हातहतियार खरखजाना, नेपाल सरकार वि. शशि पंजियार

प्रतिवादी रविउल्ला अन्सारीलाई हातहतियार खरखजाना ऐन, २०१९ को दफा २०(२) बमोजिम

रु. ८०,०००/- (असी हजार) जरिवाना र ४ (चार) वर्ष कैद हुने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, जनकपुरबाट फैसला भएको र त्यसमा प्रतिवादीको तर्फबाट पुनरावेदन परेको नदेखिँदा सोतर्फ केही बोलिरहनुपर्ने नदेखिने।

प्रतिवादी शशी पंजियारले सुरु जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा बयान गर्दा कसुरमा इन्कारी भई बयान गरेका छन्। घटना विवरण कागज गर्ने मानिसहरू, घटना स्थिति मुचुल्कालगायत मिसिल संलग्न अन्य प्रमाण कागजहरूबाट यी प्रतिवादीको साथबाट कटुवा पेस्तोल बरामद भएको भन्ने देखिँदैन। हातहतियार खरखजाना ऐन, २०१९ ले अवैधरूपमा हातहतियार राख्ने, त्यस्तो हातहतियार लिई हिँड्ने र बिक्री वितरण गर्नेसमेतका कार्यलाई निषेध गरेको छ। कुनै हतियार नै बरामद नभएका प्रतिवादीले सो निषेधित कार्य गरेको भन्न मिलेन। एकातिर यी प्रतिवादीको कसुरमा संलग्नता रहेको भन्ने कुराको वादी नेपाल सरकारले प्रत्यक्ष साक्षी प्रस्तुत गर्न सकेको देखिँदैन भने अर्कोतिर घटनालाई पुष्टि गर्ने अन्य ठोस, वस्तुनिष्ठ एवम् विश्वसनीय प्रमाण प्रस्तुत गर्न सकेको छैन। यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको हो भनी कसुरदार ठहर गरी सजाय गर्न कानून एवम् न्यायसङ्गत देखिन नआउने।

अतः माथि विवेचित आधार एवम् प्रमाणहरूबाट प्रतिवादी शशी पंजियारले आरोपित कसुर गरेको भन्ने पुष्टि नभएको हुँदा सुरु जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धनुषाबाट निज प्रतिवादी शशी पंजियारलाई हातहतियार खरखजाना ऐन, २०१९ को दफा २०(२) बमोजिम रु. ८०,०००/- (असी हजार) जरिवाना र ४ (चार) वर्ष कैदसमेत हुने ठहर्याई मिति २०६८/९/१७ मा भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई निज प्रतिवादी शशी पंजियारले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने

ठहर्याई गरेको पुनरावेदन अदालत, जनकपुरको मिति २०६९/८/२० को फैसला मुनासिब नै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: उदविर नेपाली

कम्प्युटर: सविना अधिकारी

इति संवत् २०७३ साल असोज ६ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री मीरा खड्का, ०६९-WO-१३२९, उत्प्रेषण, सदिकमिया अन्सारी वि. जहिर मिया अन्सारीसमेत

मिसिल संलग्न प्रमाणहरूको अध्ययन गरी हेर्दा निवेदक र विपक्षी जहिर मिया अन्सारीबीचमा मिति २०५८।१।८ मा तमसुक भएको देखिन्छ भने विपक्षीहरूको बीचमा मिति २०६९।१।१४ मा मात्र बन्डापत्रको लिखत पारित भएको देखिन्छ । यसरी तमसुक भएको मितिभन्दा पछाडि मात्र बन्डापत्रको लिखत भएको अवस्थामा तमसुक हुँदाको समयमा विपक्षीहरू एकाघर सगोलमा नै भएको मान्नु पर्ने ।

मुलुकी ऐन, अंशबन्डाको १८ नं. ले लेनदेन व्यवहारको ८ नं. बमोजिम लगाएको ऋण सबै अंशियारलाई भाग लाग्ने व्यवस्था गरेको छ भने दण्ड सजायको २६ नं. ले दुनियाँको बिगोबापत जायजात गर्दा त्यो धन खाने बाह्र वर्षदेखि माथिका ऐनबमोजिम मानु नछुट्टी सँग बसेका वा त्यो धन खाँदा सँग बसेका पछि भिन्न हुनेको अंशसमेत जायजात गर्नुपर्छ भन्ने व्यवस्था गरेको छ । यस अवस्थामा निवेदक तथा विपक्षी जहिर मिया अन्सारीबीचमा भएको लेनदेनबापत सिर्जना भएको दायित्वमा तत्कालीन अवस्थामा एकाघर सगोलमा रहेका यी अन्य विपक्षीहरूको पनि जिम्मेवारी रहेको देखिन्छ । यसरी निवेदक र विपक्षी जहिर मिया अन्सारीबीचको लेनदेन विपक्षीहरू एकाघरको सगोलमा रहँदाकै समयमा भएको अवस्थामा निजहरूको समेत दायित्व हुने देखिन्छ । २०५३ सालमा नै मानो छुट्टिएको लिखत पारित नभएको, २०५८।१।८ मा कपाली

तमसुक खडा भएको मितिभन्दा पछि २०६९।१।१४ मा बन्डा हुनेगरी लिखत भएको र सो लिखतमा सम्म २०५३ सालमा मानो छुट्टिएको भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेकोमा सो व्यहोरा साहुको ऋण मार्ने उद्देश्यले मात्र अंशियारहरू मिली ऋणीको नाउँमा जग्गा नराखी कलुषितरूपमा २०५३ सालमा मानो छुट्टिएको भनी उल्लेख गरेको देखिँदा मानो छुट्टिएको मितिपछिको कारोबारमा अंशबन्डा भइसकेको अन्य अंशियारको सम्पतिमा दाबी गर्न नमिल्ने भन्ने आधारमा बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।५।१९ मा भएको आदेशलाई बदर गरी विपक्षीहरूको जग्गाको रोकका फुकुवा गरिदिनु भनी पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाबाट मिति २०६९।१०।११ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । सो हुनाले कानूनबमोजिम लेनदेन मुद्दाको फैसलाबमोजिम बिगो भराउने कार्य कार्यान्वयन गर्नु भनी विपक्षी बारा जिल्ला अदालत, बाराको नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: सन्देश श्रेष्ठ

कम्प्युटर: यामप्रसाद रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल असोज ४ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. ११

१

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०६८-CI-०३६२, जग्गा खिचोला मेटाई चलन चलाई पाउँ, शेरबहादुर परियार वि. मोतीबहादुर थापा

अ.बं. १७१ नं. बमोजिम गरिने नक्सा मुचुल्कामा मुद्दाका पक्षहरूको अतिरिक्त अन्य स्वतन्त्र व्यक्तिहरूको उपस्थितिको प्रबन्ध पनि यही कानूनी व्यवस्थाले गरेको छ । यतिमात्र नभई नक्सा मुचुल्कामा पक्षहरूले आफ्ना कुरा लेखाउन पनि सक्दछन् । यस्ता लेखाइएका कैफियत व्यहोरा न्यायिक निरूपण गरिँदा

विचारयोग्य हुन्छन् । कैफियत नलेखाइएको स्थितिमा समेत नक्सामा असहमति जनाई निवेदनमार्फत पक्षले आफ्नो कुरा राख्न पाउने व्यवस्थालाई पनि हाम्रो कानूनी प्रणालीले स्वीकारेको स्थितिमा जग्गाको हक स्वामित्वको निर्धारण दर्ता स्रेस्ता र नाप नक्साकै आधारमा गर्नुपर्ने ।

नक्सा मुचुल्का हेर्दा न.नं. ७ विवादित भन्ने जनिएको देखिन्छ भने न.नं. ५ कि.नं. १११६८ प्रतिवादी शेरबहादुर परियारको जग्गा भन्ने देखिन्छ । न.नं. ५ र ७ को नक्सा आकृति प्रकृति हेर्दा न.नं. ७ वादीको कि.नं. ८१९१ भित्रको जग्गा देखिन आउँछ । अदालतबाट भई आएको नक्सालाई तत्काल अन्यथा नगरेको, वादी दाबीअनुसारको जग्गा र भइआएको नक्सा कुण्डलीको ४ किल्ला, नाप नक्सा साँधियारसमेत मिले भिडेको देखिएको हुँदा वादीको जग्गा खिचोला गरेको छैन भन्ने पुनरावेदन जिकिर विश्वासलायक नदेखिने ।

अतः माथि विवेचित आधार, प्रमाणबाट मिति २०७३।३।१० मा भई आएको नक्सा मुचुल्कामा न.नं. ७ को झगडा जनिएको जग्गामा प्रतिवादीले आफ्नो भोगमा छैन भन्ने नक्सा मुचुल्काको जिरह खण्डमा उल्लेख गरेको तर वादीले सो न.नं. ७ को जग्गा प्रतिवादीले खिचोला गरी भोग गरिरहेको भनी उल्लेख गरेको र नक्सा कुण्डलीमा झगडासमेत जनिएको देखिएकोले सो जग्गामा प्रतिवादीको खिचोला मेटाई वादीले चलन पाउने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, पोखराको मिति २०६८।१।१९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर: उत्तरमान राई

इति संवत् २०७३ साल माघ २५ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०७१-RB-००२२, मूल्य

अभिवृद्धि कर, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान वि. श्रीकृष्ण आयल रिफाइनरी एण्ड भेजिटेबल घि इन्डस्ट्रिज प्रा.लि., काठमाडौं

मिसिल संलग्न बिजकहरू हेर्दा बिजकमा टि.पि.नं. एक एक अङ्क सच्याई सहिछाप गर्नुलाई सामान्य र स्वाभाविक प्रक्रियाकै रूपमा लिनुपर्ने हुन्छ । ती बिलमा सच्याइएको अङ्कले कारोबारमा तात्त्विक असर परेको पनि देखिँदैन । ती बिलहरू नै किर्ते गरी बनाइएको हो भन्नेसम्मको अवस्था पनि मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि हुँदैन । यसरी पेस गरिएका बिलहरू वास्तविक भएपछि कारोबारको सिलसिलामा भएको सामान्य अङ्कीय त्रुटिको मात्र आधार लिएर मूल्य अभिवृद्धिकर दाबीलाई अमान्य गर्नु कानूनसम्मत देखिँदैन । यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्दा लिएको आधार एवम् क्रेताको टि.पी.नं. नम्बर नमिलेपछि उक्त बिल बिजकबाट क्रेताले वस्तु वा सेवा खरिद गरेको भन्न नमिल्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग यो इजलास सहमत हुन नसक्ने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट करदाताको मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ २०६४ भाद्रको कर फिर्ता गर्दा नपाउने क्रेडिट दाबी गरेको भनी मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।१०।११ को निर्णय पर्चा र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजश्व विभागको मिति २०६५।३।३१ को निर्णय पर्चालाई उल्टी हुने ठहर्याएको राजश्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको मिति २०६७।२।१० को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर: यामप्रसाद रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल पुस २६ गते रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०७१-RB-००२३, आयकर,

ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान वि. श्रीकृष्ण आयल रिफाइनरी एण्ड भेजिटेबल धि इन्डस्ट्रिज प्रा.लि., ताहाचल, काठमाडौं

आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ ले कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधीनमा रही कारोबारसँग सम्बन्धित सो आय वर्षमा भएका, व्यक्तिबाट भएका र व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यमा भएका खर्चहरू कट्टी गर्न पाउने उल्लेख गरेको देखिन्छ। यी करदाताको कारोबार यी करदाताले तिर्ने गरेको कर र समग्र कारोबार हेर्दा अतिथि सत्कारमा गरिएको सो खर्च रु. ८१,८९९।२२ उपयुक्त नै देखिने।

करदाताले आफ्नो काम कारवाही कानूनसम्मत छ वा छैन? कम्पनीको कारोबारसँग सम्बन्धित भई त्यस शीर्षकअन्तर्गत खर्च गर्न पाउने कानूनी छुट करदातालाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ ले प्रदान गरेको देखिएपछि सोही शीर्षकअन्तर्गत रही यी करदातालाई आ.व. २०५७।०५८ मा सुरु कर कार्यालयले गरेको निर्णय होस् वा सोभन्दा माथिको निकायबाट भएका निर्णयहरूमा पुनरावेदन गर्न वा अन्य त्यस्तै कार्यको लागि कानून व्यवसायीले प्राप्त गरेको शुल्क वा यी कारोबारसँग नै सम्बन्धित खर्च हो भनी देखिई रहेको अवस्थामा यस शीर्षकअन्तर्गत खर्च गर्न नपाउने भन्न मिल्ने पनि देखिँदैन। कुनै पनि कम्पनीले कानूनी सल्लाहबापत खर्च गर्न पाउँदैन भन्नु पनि कानूनसम्मत नदेखिने।

बोनस ऐ. २०३० को दफा ५ ले मुनाफा गर्ने प्रत्येक प्रतिष्ठानले एक आ.व.मा गरेको खुद मुनाफाको १० प्रतिशत रकम कर्मचारीलाई बोनसबापत छुट्याउनु पर्छ। खुद मुनाफा निर्धारण गर्दा आयकर ऐनबमोजिम कायम हुन आउने खुद आयबाट श्रम ऐन, २०४८ को दफा ४१ को उपदफा १ बमोजिम कर्मचारीको

वासस्थानको व्यवस्था गर्न छुट्याइएको रकम बढी वितरित भएजति बोनस छुट्याउन सक्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। बोनस ऐनको परिधिभित्र रही बोनस रकमको व्यवस्था गरी कम्पनीले बोनस छुट्याउन सक्ने नै देखियो। कम्पनीले बोनस छुट्याइसकेको रकमलाई कम्पनीको खुद आयमा समावेश गर्न मिल्ने नदेखिने।

सम्झौता भएअनुरूप नेपाल बोर्डरसम्म मालसामानको डेलिभरी हामीले दिनुपर्ने हुँदा सोहीअनुरूप निकासीको लागि चाहिने भारतीय खाली ट्रकको लागि Custom entry fee पूर्णरूपमा मिनाहा पाउनु पर्ने करदाताको जिकिर देखियो। त्यस्तो खर्च करदाताले व्यहोर्ने सम्बन्धमा कुनै सम्झौता भएको मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिँदैन। त्यस्तो खर्च व्यवसायको सामान्य प्रकृतिअनुसार विक्रेताले व्यहोर्ने किसिमको देखिएन। त्यस्तो खर्च करदाताको व्यवसायको आय आर्जनसँग सम्बन्धित भएको भनी वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टिसमेत भएको नदेखिँदा भारतीय खाली ट्रकको लागि Custom entry fee पूर्णरूपमा मिनाहा पाउनु पर्ने करदाताको जिकिर कानूनसम्मत नदेखिने।

करदाताले आ.व. २०६२।०६३ मा लुम्बिनी चिनी कारखानामा रु.५०,००,०००।- लगानी गरेको र सोही कारखानालाई रु.२,३७,४३,५३०।०९ Advance दिएको देखियो। सोमध्ये Advance दिएको रकमको ब्याज भनी रु.९,३५,८१०।५९ लाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ अन्तर्गतको ब्याज खर्च दाबी गर्दा न्यून गरेको देखिएको तर लगानी गरेको रु.५०,००,०००।- बापतको प्रतिफल वा आय आर्जन नभएको अवस्थामा सोबापतको ब्याज खर्चलाई कूल ब्याज खर्चबाट घटाएको नदेखिँदा ब्याज रकम रु.१,५५,५५६।- आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ बमोजिम खर्च कट्टी गर्न पाउने नदेखिने।

आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ हेर्दा

कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा व्यवसायको लगानीबाट भएको आयको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिको ऋण दायित्वअन्तर्गत सो वर्षमा लागेको सबै ब्याज कट्टी गर्न पाउने सुविधा प्रदान गरेको देखिन्छ । करदाताले बैंकबाट लिएको TR कर्जा रकम यस आ.व. मा पुँजीकृत गरिसकेको र सोलाई बैंक ब्याज फाँटवारीमा सम्पत्ति खरिदको लागि लिएको ऋणमा लागेको ब्याज पुँजीकृत गरेको भनी घटाइसकेकोले पुनः सोबापत रु.२,२०,६९९।- आयतर्फ समावेश गर्दा दोहोरो भार पर्ने हुँदा मिन्हा पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको जिकिर देखिन्छ । सम्पत्ति खरिदको लागि लिएको ऋणमा लागेको ब्याज पुँजीकृत गरी घटाइसकेको बैंक ब्याज फाँटवारीमा देखिई सकेपछि रु.२,२०,६९९।- करदाताले मिनाहा पाउने नै देखिने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट करदाताको आ.व. २०६२।०६३ को संशोधित कर निर्धारण गर्दा, अतिथि सत्कार खर्च, Legal and advising expenses, बोनस खर्च, निर्यात खर्च, लगानीको ब्याज र Capital work in progress अन्तर्गतको ब्याज खर्चलाई अमान्य गरी आयतर्फ समावेश गर्ने गरेको ठूलो करदाता कार्यालयको मिति २०६४।४।१४ को निर्णय पर्चा न्याय र कानूनसम्मत नहुँदा उल्टी हुने ठहर्याएको राजश्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको मिति २०६७।२।१० को फैसला केही उल्टी भई Custom entry fee रु. ६,३९,०९५।- र ब्याज रकम रु.१,५५,५५६।- गरी जम्मा रु.७,९४,५७१।- मात्र श्रीकृष्ण आयल रिफाइनरी एण्ड भेजिटेबल घि इन्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले कर मिनाहा नपाउने ।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर: यामप्रसाद रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल पुस २६ गते रोज ३ शुभम् ।

- यसै प्रकृतिको ०७१-RB-००२४, आयकर, ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन,

ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान वि. श्रीकृष्ण आयल रिफाइनरी एण्ड भेजिटेबल घि इन्डष्ट्रिज प्रा.लि., काठमाडौं भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

इजलास नं. १२

१

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-WO-०७४९, उत्प्रेषण, चितवन जिल्ला भरतपुर नगरपालिका वडा नं. १० मा प्रधान कार्यालय रहेको कालिका इनर्जी प्रा.लि. का तर्फबाट अख्तियारप्राप्त ऐ. का सञ्चालक पदम गुरुङ वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

भ्रष्टाचारसम्बन्धी छानबिनको क्रममा बाहेक विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधि समाप्त भए नभएको वा दुई पक्षबीच भएको सम्झौताको सर्त पालना गरे नगरेकोजस्ता विषयमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई छानबिन गर्ने र निर्णय गर्ने अधिकार प्रदान भएको देखिँदैन । प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा हेर्दा भ्रष्टाचार वा अनुचित कार्य भएको भनी कुनै प्रकारको छानबिन वा कारवाही भएको पाइएन । कानूनबमोजिम सम्झौता गर्न र त्यसको कार्यान्वयन गर्न सक्षम निकाय र पक्षहरूले गरेको काम कारवाहीको औचित्यमा प्रवेश गरी आयोगले निर्णय गरेको देखियो । अनुमतिपत्र रद्द गर्ने विषय तोकिएको अधिकारीले कानूनअनुरूप आफ्नो स्वतन्त्र स्वःविवेक प्रयोग गरी निर्णय गरिनु पर्ने विषय हो । यस्तो विषयमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट निर्णय गरी आदेश र निर्देशनहरू जारी गर्नु उक्त आयोगको कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने देखिँदैन । यसलाई आयोगले आफ्नो क्षेत्राधिकारभन्दा बाहिरको काम कारवाहीको विषयमा

हस्तक्षेप गरेको भनी मान्नु पर्ने देखियो। कानूनबमोजिम निर्णय गर्न पाउने निकायको निर्णयलाई अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको निर्णयले प्रतिस्थापन गर्न सक्ने नदेखिने।

कानूनद्वारा तोकिएको कारण, अवस्था र परिस्थिति विद्यमान रहेको अवस्थामा कानूनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी अनुमतिपत्र रद्द गर्न सकिने नै हुन्छ। विद्युत् ऐन, २०४९ ले अनुमतिपत्र खारेज गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गरेकोसमेत देखिन्छ। यसरी अनुमतिपत्र खारेज गर्ने निर्णय गर्दा सम्बन्धित अधिकारीले सरोकारवाला व्यक्ति वा संस्थालाई प्रतिवादको मनासिब अवसर प्रदान गरी तथ्य, प्रमाण र सम्बद्ध कानूनका आधारमा आफ्नो सद्विवेक प्रयोग गरी स्वतन्त्ररूपमा मूल्याङ्कन गरेर निर्णय गर्नु आवश्यक हुन्छ। अन्य कुनै अधिकारविहीन निकाय वा पदाधिकारीको कानून प्रतिकूलको निर्णय, आदेश वा निर्देशनको आडमा निर्णय गरिएको कुराको औचित्य प्रमाणित हुन सक्तैन। निर्णय गर्ने अधिकारीले निर्णय गर्दा आफैँले कानून र प्रमाणको प्रयोग र मूल्याङ्कन सद्विवेक प्रयोग गरेर गर्नुपर्दछ र सो निर्णयप्रतिको उत्तरदायित्वसमेत निजमा नै रहन्छ। यो सार्वजनिक जवाफदेहिताको आधारभूत मान्यता पनि हो। तर, प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा ऊर्जा मन्त्रालयका सचिवले मिति २०७१।१०।१४ मा निर्णय गर्दा माथि उल्लिखित कुराहरूको पालना गरेको देखिन आएन। केवल अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०७१।५।१३ को कानून प्रतिकूलको निर्णय र सोअनुसार पठाएको पत्रलाई आधार बनाएर हचुवा र स्वेच्छाचारी तवरबाट निर्णय गरेको देखिन आयो। यस प्रकारको निर्णयलाई कानूनअनुकूलको निर्णय मान्न नमिल्ने।

अतः उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट निर्णय गर्ने अधिकारीले आफ्नो विवेक प्रयोग गरी निर्णय नगरेको, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले

कानूनप्रतिकूल निर्णय गरी पत्राचार गरेको आधारमा ऊर्जा मन्त्रालयबाट निर्णय भएको र यसरी निर्णय गर्दा विद्युत् ऐन, २०४९ को दफा ८ (३) बमोजिम सुनुवाइको अवसरसमेत अनुमति पत्रवालालाई दिएको नदेखिएको हुँदा विवादित निर्णयहरूलाई कानून अनुकूलको निर्णय मान्न मिलेन। अतः अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०७१।५।१३ को निर्णय, सोबमोजिम लेखिएको पत्र, सोबमोजिम ऊर्जा मन्त्रालयले मिति २०७१।१०।१४ मा निवेदकको विद्युत् उत्पादन सर्वेक्षण अनुमतिपत्र रद्द गर्ने भनी गरेको निर्णय र सो निर्णयका आधारमा विद्युत् विकास विभागले निवेदकलाई मिति २०७१।१०।१९ मा लेखेको पत्र कानूनसम्मत रहेको नदेखिँदा उक्त निर्णयसहितको पत्र उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने।

निजी क्षेत्रलाई विद्युत् उत्पादन, सर्वेक्षण आदिका लागि अनुमति प्रदान गरेपछि तोकिएको सर्तबमोजिम कार्य सम्पन्न गर्नु निजी क्षेत्रका उद्यमीहरूको समेत कर्तव्य र जिम्मेवारी बन्दछ। समयमा नै अनुमति पत्रबमोजिमका सर्तहरू पालना गरी निजी क्षेत्रको सहभागिताको औचित्य निजी क्षेत्र स्वयम्ले पनि प्रमाणित गर्नुपर्दछ। यदाकदा कार्य सञ्चालनको तहमा इमान्दारिताका साथ प्रयास गर्दा गर्दै पनि कतिपय अनपेक्षित काबुभन्दा बाहिरको परिस्थितिको कारणबाट परियोजनाको कार्य तोकिएकै समयमा पूर्वनिर्धारित सर्तअनुसार सम्पन्न गर्न नसकिने अवस्था पनि आई पर्दछ। यस्तो अवस्थामा परिस्थितिको वस्तुगत मूल्याङ्कन नगरी सम्बन्धित प्रवर्द्धक, लगानीकर्ता वा अनुमति पत्रवालालाई नै अनुचित तवरबाट हतोत्साही हुने गरी कार्य गर्नु कसैको पनि हितमा हुँदैन। तर, सम्पन्न गर्न सकिने कामसमेत नगरी सामान्यरूपमा परिवर्तित परिस्थितिको बहाना बनाएर समयमा कार्य सम्पन्न नगर्ने, परियोजनाको कार्यलाई अवाञ्छितरूपमा लम्ब्याउने, नदी, खोला नाला ओगटेर बस्ने र परिणामतः आफू पनि कार्य

सम्पन्न नगर्ने, अरूलाई पनि प्रवेश नदिने अवस्था पैदा हुन दिनु हुँदैन। त्यस प्रकारको प्रवृत्ति विकासको बाधक र आपत्तिजनक हुन जान्छ। यस्ता नकारात्मक प्रवृत्तिहरूलाई राज्यले कठोरताका साथ निरूत्साहित गर्ने पर्ने।

अतः माथि उल्लेख गरिएका कुराहरूतर्फ समुचितरूपमा दृष्टि दिई निवेदकबाट भए गरिएका काम कारवाहीको स्थिति, सम्बद्ध कानूनी प्रावधानहरू, अनुमतिपत्रमा तोकिएका सर्तबमोजिम समयमा कार्य सम्पन्न हुन नसकेका कारणको औचित्य, अब कार्य सम्पन्न गर्न लाग्ने समय र अनुमति पत्रवालाको कार्य क्षमतासमेतका सबै पक्षमा निर्णयकर्ता स्वयम्ले वस्तुनिष्ठ तवरबाट मूल्याङ्कन गरी साथै निवेदक अनुमति पत्रवालालाई प्रतिवादको उचित मौकासमेत प्रदान गरी अनुमति पत्र खारेज (रद्द) गर्नुपर्ने हो ? वा, पूर्व अनुमति पत्रको कार्यावधि थप गरी (अनुमतिपत्र नवीकरण गरी) कार्य सम्पन्न गराउनु पर्ने हो ? यो आदेश प्राप्त भएका मितिले १ (एक) महिनाभित्र अनुमतिपत्र खारेज गर्ने अथवा नवीकरण गर्ने भन्ने सम्बन्धमा कानूनबमोजिम आधार र कारण खुलाई निर्णय गर्नु भनी विपक्षीमध्येको ऊर्जा मन्त्रालयसमेतका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृतः प्रेमप्रसाद न्यौपाने

कम्प्युटरः अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक १ गते रोज २ शुभम्।

यसै प्रकृतिका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार आदेश भएका छन्ः

- ०७२-WO-०५२५, उत्प्रेषण, काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. २ बालुवाटारस्थित मोल्निया पावर लिमिटेडका अख्तियारप्राप्त व्यक्ति ऐ. का सञ्चालक अध्यक्ष रामेश्वर रिजाल वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत
- ०७२-WO-०२७३, उत्प्रेषण, काठमाडौं

जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. २ बालुवाटारस्थित मोल्निया पावर लिमिटेडका अख्तियारप्राप्त व्यक्ति ऐ. का सञ्चालक अध्यक्ष रामेश्वर रिजाल वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत

- ०७१-WO-०९५६, उत्प्रेषण, काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३ बालुवाटारस्थित एपोलो हाइड्रोपावर प्राइभेट लिमिटेडका अख्तियारप्राप्त व्यक्ति ऐ. का सञ्चालक अध्यक्ष विष्णुप्रसाद तिमिल्सिना वि. काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३१ स्थित नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, रत्नपार्क, काठमाडौंसमेत
- ०७१-WO-१०२९, उत्प्रेषण, काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० बुद्धनगरमा रजिस्टर्ड कार्यालय रहेको वेलकम इनर्जी डेभलपमेन्ट प्रा.लि.का अख्तियारप्राप्त कार्यकारी अध्यक्ष पुष्कर देवान वि. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, टङ्गाल, काठमाडौंसमेत

२

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या. श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-CI-०९२३, बैनाबापतको रकम दिलाई पाउँ, राजन श्रेष्ठ वि. प्रमिला राजभण्डारी

बैना लिखतबमोजिम पक्षहरूबीच जग्गा रजिस्ट्रेसन पारित गराइदिने लिने कार्य नभएको अवस्थामा बैनाबट्टामा उल्लिखित रकम फिर्ता गर्ने कुरा सो बैनाबट्टाको कागजमा नै उल्लेख गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीले बैनाबापत लिएको केही रकम फिर्ता गरेको र त्यसरी फिर्ता गरेको रकम बैनाकागजको पछाडीपट्टि लेखी वादीलाई बुझाएको देखिन्छ। बैनाबट्टाको सक्कल लिखत हेर्दा प्रतिवादीले पटकपटक गरी रु.६,२५,०००।- वादीलाई फिर्ता गरेको देखिएको

हुँदा साँवा रु.१४,००,०००।- मा वादीले फिर्ता पाएको रु.६,२५,०००।- कटाई बाँकी साँवा रु.७,७५,०००।- फिर्ता गर्न बाँकी रहेको देखिँदा सो रकमसम्म वादीले प्रतिवादीबाट पाउनुपर्ने देखिन आउने।

बैना लिखतबाट देखिन आएको रु.६,२५,०००।- बाहेकको रकम वादीलाई फिर्ता गरेको भन्ने प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको देखिँदैन। यसरी प्रतिवादीले रकम बुझाइसकेको भन्ने कानूनबमोजिमको प्रमाणको अभावमा बैनालिखतबमोजिमको बाँकी रूपैयाँ तिर्नु पर्ने दायित्वबाट प्रतिवादीले उन्मुक्ति पाउने भन्न मिलेन। उक्त आधारबाट आफूले पटकपटक गरी रु.११,२५,०००।- वादीलाई बुझाएको छु भनी प्रतिवादीले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ माथि विवेचित आधार कारणबाट प्रतिवादीले जग्गा बिक्रीबापत वादीसँगबाट चौधलाख (रु.१४,००,०००।-) लिई बैना कागज गरी दिएकोमा सर्तबमोजिम जग्गा रजिस्ट्रेसनपास गरी नदिएको, आफूले लिएको बैना रकममध्ये विभिन्न मितिमा गरी रु.६,२५,०००।- रकम वादीलाई फिर्ता दिएको देखिँदा बाँकी रु.७,७५,०००।- साँवा र सो साँवाको १० प्रतिशतका दरले हुने ब्याजसमेत विपक्षीबाट दिलाई भराइपाउने गरी भएको सुरुको फैसला केही उल्टी गरी साँवा रु.७,७५,०००।- मात्र प्रतिवादीबाट वादीले भराई पाउने ठहर्याई पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०७१।३।२२ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: सुरेशराज खनाल

कम्प्युटर: रमेश आचार्य

इति संवत् २०७३ साल असोज ६ गते रोज ५ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या. श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०७०-RB-००७९,

करारबमोजिम मार्जिन कमिसनलगायतको रकम दिलाई भराई पाउँ, विपिन हाडा वि. कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड प्रधान कार्यालय, टेकु

पुनरावेदक बैंक (Issuing Bank) र विदेशमा भएको सिटी बैंक इजरायल (Confirming Bank) को बीचमा यही L/C को रकमको लेनदेन सम्बन्धमा मिलापत्र भई विवाद समाधान भइसकेको देखियो। यसप्रकार L/C सम्बन्धी लेनदेनको विवाद मिलापत्रबाट समाधान भइसकेपछि प्रत्यर्थी कम्पनीले सो L/C बापत राखेको मार्जिन कमिसन करारबमोजिमको कार्य सम्पन्न नभएको L/C करार रद्द भएको स्थितिमा विपक्षी कम्पनीलाई फिर्ता गर्न नपर्ने भन्ने जिकिर न्यायसङ्गत नदेखिने।

प्रत्यर्थी कम्पनीले सम्झौताबमोजिम प्राप्त गर्नुपर्ने युरिया मल Shipment नै हुन सकेको छैन। L/C रद्द भएको जानकारी पुनरावेदक बैंकलाई प्रत्यर्थी कम्पनीले गराइसकेको देखिन्छ। करार सम्झौताअनुसार मल सप्लायर्सबाट मल नेपालमा ल्याउन Shipment नै नगरेको अवस्थामा निज सप्लायर्सले L/C को रकम भुक्तान दिइसकेको भन्ने पुनरावेदक बैंकको प्रतिउत्तर जिकिर उक्त प्रमाणमा उल्लिखित फैसलाहरूबाट खण्डित भइसकेको छ। करार रद्द भएमा करार ऐनको दफा ८४ बमोजिम दिएको नगद वा जिन्सी फिर्ता गर्नुपर्ने हुन्छ। सहज सरल तवरबाट प्रत्यर्थी कम्पनीलाई पुनरावेदक बैंकले फिर्ता पाउने रकम नदिएको हुँदा प्रत्यर्थी कम्पनी सो प्राप्त गर्न कानूनी कारवाहीमा आएकोले मनासिब खर्च क्षतिपूर्तिबापत भराई दिनपर्ने देखिने।

मिति २०५९।११।२९ मा प्रत्यर्थी कम्पनीले पुनरावेदक बैंकमा चेकमार्फत रु.७४,००,०००।- रकम भुक्तान दिएको देखिन्छ। सार्वजनिक संस्थाको रकम धेरै लामो अवधिसम्म बैंकमा जम्मा भइरहेको छ। बैंकले सो रकमबाट मुनाफा आर्जन गर्न अवसर प्राप्त गरिरहेको पाइन्छ। अर्कोतर्फ कृषि सामग्री संस्थान

जस्तो सार्वजनिक निकायले सो रकम अन्य स्थानमा लगानी गरी प्रतिफल प्राप्त गर्ने कार्यबाट वञ्चित हुन पर्ने स्थिति देखिन्छ । यस अवस्थामा मनासिब माफिकको क्षतिपूर्तिबापत बैंकले ऋण प्रवाह गर्दा तत्काल चलनचल्तीमा लिने ब्याजको अडकलाई आधार मानी क्षतिपूर्तिबापतको ब्याजसमेत भराई दिने गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

तसर्थ, माथि विवेचित तथ्य प्रमाण एवम् कानूनी व्यवस्थाबाट सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६४।८।२६ को फैसलालाई केही उल्टी गरी मार्जिन साँवा रकम रु. ७२,५४,३४२।- बैंकमा दाखिल भएको मितिदेखि भरिभराउ हुँदासम्मको १३% ले हुने क्षतिपूर्ति ब्याजसमेत प्रतिवादी बैंकबाट वादी कृषि सामग्री कम्पनीले भराई लिन पाउने ठहर गरेको हदसम्मको फैसला सदर हुने गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०७०।५।३१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शिवहरि पौड्याल

कम्प्युटर: चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर १६ गते रोज ५ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०६९-CR-०६१५, सम्पत्ति शुद्धीकरण, धर्मवीर पासवान वि. नेपाल सरकार

सम्पत्ति शुद्धीकरणको अपराधमा मूलतः आफ्नो गैरकानूनी सम्पत्तिलाई शुद्धीकरण गरी वैध बनाउने उद्देश्य रहेको हुन्छ । जबसम्म सो सम्पत्तिको मूल स्वामीको पहिचान हुँदैन तबसम्म बाहक वा माध्यमलाई मात्र अपराधिक संज्ञा दिन मिल्दैन । बाहक र माध्यम त केवल साधन मात्र हो, तर सो सम्पत्ति शुद्धीकरण गर्ने साध्य त मूलधनीकै मनसाय हुने ।

अभियोजन पक्षले प्रतिवादीले उल्लिखित कसुरजन्य कार्यमध्ये के, कुन कसुर गरेको हो भन्ने

कुरा किटानी नगरी ऐनको समुच्चा दफाविपरीतको कार्य भनी गोश्वारारूपमा अभियोग लगाएको देखियो । अभियोग लगाउँदा किटानीरूपमा दफा ४ को कुन पूर्वावस्था देखिएको भन्ने सम्बन्धमा केही उल्लेख गरेको देखिँदैन । आफूले गरेको कसुर र सो कसुर गरेबापत हुने सजायको बारेमा थाहा पाउनु प्रत्येक व्यक्तिको नैसर्गिक अधिकार हो । फौजदारी न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्तले पनि कसुर लगाइएका व्यक्तिले आफूले गरेको कसुर र सोको परिणामका बारेमा थाहा जानकारी पाउनुपर्ने कुराको ग्यारेन्टी गरेको पाइन्छ । दफा ४ र दफा २८ एक अर्कासँग अन्तरनिर्भर नभई छुट्टाछुट्टै स्वतन्त्र रहेका दफा हुन् । यी दुवै दफालाई एक अर्काको परिपूरक नभई स्वतन्त्र दफा भएकाले के कुन दफाको के कस्तो कसुर गरेको हो सो स्पष्टरूपमा खुलाउनु पर्ने ।

तसर्थ माथि विवेचित मुद्दाको तथ्यगत अवस्था, सम्बद्ध कानून र प्रमाणबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादी धर्मविर पासवान विरुद्धको अभियोग स्पष्ट खुल्न आई प्रमाणित हुने आधार र प्रमाण पेस हुन आएको नदेखिँदा निजलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम सजाय गर्ने गरेको विशेष अदालत, काठमाडौंको मिति २०६९।३।१९ को फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई निजले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ।

इजलास अधिकृत: इन्द्रबहादुर कठायत

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७३ साल पुस गते ३ रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. १३

मा.न्या.श्री मीरा खड्का र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०६८-CR-१२२३, जबरजस्ती करणी, दावा लामा शेर्पा वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी दावा लामा शेर्पाले मौका तथा अदालतमा समेत पीडित रचना तामाङ (परिवर्तित

नाम) लाई जबरजस्ती करणी गरेको होइन भनी आरोपित कसुरमा इन्कार रहे तापनि गाउँकै लुडुवा जन्तरेको छोरीको विवाहमा गएको, पीडितसँग राति नाचगान गरेको, पीडितको हात समाती निजलाई आलुबारीमा लगेको, यौन सम्पर्क गर्ने कुरा गरी करणी गर्न खोजेकोसम्म हो भनी आफू वारदातमा उपस्थित भई पीडितलाई चुम्बन गरेको तथ्यमा साबित भई बयान गरेको देखिन्छ। तथापि, सोही वारदातमा संलग्न रहेका अर्का प्रतिवादी पेम नुर्बु शेर्पाले मौकामा बयान गर्दा पीडितलाई विवाह घरभन्दा पर आलुबारीको डिलमा लगी म परै बसी मैले दावालाई करणी गर्न मौका दिएँ र पछि फर्की आउँदा पीडितको पेन्ट तल झरी अर्धनग्न अवस्थामा थिइन्। रचनालाई देखेपछि म पनि उत्तेजित भई मैले पनि निजलाई करणी गरेको हो भनी आफू आरोपित कसुरमा साबित भई प्रतिवादी सुमन भन्ने दावा लामा शेर्पालाई कसुर गरेकोमा किटानीसाथ पोल गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीहरूले मलाई पाले पालो जबरजस्ती करणी गरे भन्ने प्रतिवादीहरू उपर पीडितले दिएको किटानी जाहेरी व्यहोरालाई समर्थन हुने गरी जाहेरवाली रचना तामाडले अदालतमा समेत यी प्रतिवादीसमेतले मलाई जबरजस्ती करणी गरेका हुन् भनी बकपत्र गरेको देखिँदा सो बकपत्रलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ बमोजिम प्रमाणमा ग्रहण गर्नुपर्ने देखियो। जबरजस्ती करणीको वारदातको प्रमाणको पहिलो कडी भनेकै स्वयम् पीडित हो भने अर्को कडी पीडितको शारीरिक परीक्षणलाई मान्नु पर्ने भनी यस अदालतबाट कालुरामको जाहेरीले नेपाल सरकार विरुद्ध सरोज हिडमाडसमेत भएको जबरजस्ती करणी मुद्दा (ने.का.प. २०६७ अड्क ९ नि.नं. ८४६९ पृष्ठ १६१०) मा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ। प्रतिवादीका साक्षी नुर्बु शेर्पाले प्रतिवादी दावा लामा शेर्पा राति विवाहमा गएका थिए भनी प्रतिवादीको वारदातमा महजुद रहेको तथ्य पुष्टि हुने

गरी बकपत्र गरेको पाइने।

जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको च.नं. १३४ मिति २०६६।१।६ को पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा पीडितको hymen च्यातिएको र gloves मा रगत लागेको हुँदा hymen २४ घण्टाभित्र च्यातिएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। अनुसन्धानका क्रममा बुझिएका नुर्बु शेर्पा, दावा शेर्पा र फुर्वा शेर्पाले पीडितलाई विवाह भएको राति प्रतिवादीहरूले जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने सुनेको हो भनी कागज गरिदिएको देखियो। पीडितले यी प्रतिवादीउपर झुठा जाहेरी दिनु पर्नेसम्मको कुनै कारण मिसिलबाट देखिँदैन। जबरजस्ती करणी मुद्दामा सामान्यतया प्रत्यक्षदर्शी साक्षीको उपस्थिति हुँदैन। पीडित नै घटनाको आधारभूत गवाह हो। पीडितले अनुसन्धान अधिकारी तथा अदालतसमक्ष व्यक्त गरेको कुरालाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १०(१)(क)(ख) बमोजिम प्रत्यक्ष र निर्णायक प्रमाणको रूपमा लिनुपर्ने।

प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादीले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउँ भनी पुनरावेदन पत्रमा जिकिर लिएको र सुरु अदालतमा आरोपित कसुरमा इन्कारी बयानसमेत गरेको पाइन्छ। प्रतिवादीले कुन कानूनी आधारमा अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने हो सो कानूनी आधार र प्रमाण पुनरावेदनसाथ पेस गरेको देखिँदैन। साथै प्रतिवादीले आरोपित कसुरमा अदालतमा इन्कारी बयान गरेकै भरमा प्रतिवादी निर्दोष छन् र निजले आरोपित कसुर अपराध गरेको होइन भनी मान्न मिल्ने देखिँदैन। प्रतिवादीको इन्कारी बयानलाई मिसिल संलग्न स्वतन्त्र, वस्तुनिष्ठ र तथ्यगत प्रमाणद्वारा पुष्टि र समर्थन भएको देखिनु पर्दछ। तर, प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीको अदालतमा भएको इन्कारी बयानलाई मिसिल संलग्न स्वतन्त्र, तथ्यगत र वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्टि र समर्थन भएको नदेखिने।

सहअभियुक्त पेम नुर्बु शेर्पाले आफू कसुरमा साबित भई यी प्रतिवादी सुमन भन्ने दावा लामा शेर्पाले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको हो भनी पोल गरेको, पीडितको मौकाको कागज, जाहेरी दरखास्त, चिकित्सकको प्रतिवेदन, घटनास्थल मुचुल्का जस्ता मिसिल संलग्न स्वतन्त्र प्रमाणबाट प्रतिवादी वारदातमा संलग्न भई आरोपित कसुर गरेको तथ्य पुष्टि भइरहेको र ती प्रमाणहरू अन्यथा हुन् भनी प्रतिवादीले खण्डन गरी पुष्टि गर्न सकेको देखिएन । यस्तो अवस्थामा प्रतिवादी दावा लामा शेर्पालेसमेतले पीडित रचना तामाङ (परिवर्तित नाम) लाई जबरजस्ती करणी गरेको पुष्टि भइरहेको देखिँदा अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर र पुनरावेदकतर्फका विद्वान् कानून व्यवसायीको बहस बुँदामा सहमत हुन नसकिने ।

अतः माथि उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट प्रतिवादी दावा लामा शेर्पालाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(३) नं. बमोजिम ६ वर्ष र सामूहिक करणी गरेकोमा ऐ. ३क बमोजिम ५ वर्ष कैद सजाय गरी प्रतिवादीबाट पीडितले रु. १०,०००।- (दश हजार) क्षतिपूर्ति भरी पाउने ठहर्याएको सुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतको मिति २०६७।३।१४ को फैसला सदर हुने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, धनकुटाको मिति २०६८।६।३ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृतः प्रेमप्रसाद न्यौपाने

कम्प्युटरः मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक ३ गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं. १४

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री
अनिलकुमार सिन्हा, ०७१-WO-०८४९, उत्प्रेषण

/ परमादेश, विनोद चौधरी कलवार वि. सतो चौधरी
कलवारसमेत

निवेदकले देखाएको जग्गाबाट वादीको बिगो भरिभराउतर्फ पुनरावेदन अदालतबाट कुनै न्यायिक विचार नगरी निवेदकलाई थुनामा राख्नुपर्छ भन्दा वादीलाई आत्मसन्तुष्टि त होला, तर प्रचलित कानूनले मार्ग निर्देशन गरेको न्यायको मान्य सिद्धान्तअनुकूल हुने देखिँदैन । अदालतले कसैको आत्मसन्तुष्टिको लागि आदेश गर्ने होइन । मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको १९ नं. को उद्देश्य फैसलाले गरेको बिगो जेथाबाट असुलउपर गराउने हो । जेथा नभएमा वा देखाइएको जेथाबाट बिगो असुलउपर गर्दा नपुग भएमा मात्र थुनामा राख्नेतर्फ कारवाही गर्न मिल्ने हो । तर निवेदक प्रतिवादीले जग्गाबाट वादीको बिगो भराई पाउन निवेदन दिएको अवस्थामा जग्गाबाट वादीको बिगो भरिभराउतर्फ कुनै कारवाही नै नगरी थुनामा राख्नुपर्छ भन्दा निवेदकको कानूनी हकमा आघात पुग्ने हुँदा पुनरावेदन अदालत, जनकपुरको मिति २०७१।१२।२० को आदेश बदरयोग्य नै देखिन आउने ।

अतः निवेदक प्रतिवादीले बिगोबापतको जेथा देखाइसकेको अवस्थाको विद्यमानतामा सोही जेथाबाट पूरै बिगो आदि असुल हुन नसकेको बाँकी बक्यौताका लागि तत्कालै मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको १९ नं. बमोजिमको कारवाही र आदेश गर्न सकिने नै हुँदा पुनरावेदन अदालत, जनकपुरको मिति २०७१।१२।२० को आदेश नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा १०७ को उपधारा (२) र नेपालको संविधानको धारा १३३ को उपधारा (२) एवम् (३) बमोजिम उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ । अब धनुषा जिल्ला अदालतको मिति २०७१।११।१५ को आदेशबमोजिम वादीको बिगो भरिभराउ गराउनेतर्फ कारवाही अगाडि बढाउन धनुषा

जिल्ला अदालतको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: भीमबहादुर निरौला

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७३ साल असोज ६ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. १५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०६९-CI-०७०२ र ०७०-CI-००५४, अंश चलन, तिलकमान सिं प्रधानसमेत वि. रत्नकुमारी श्रेष्ठ प्रधान, गंगादेवी प्रधान वि. रत्नकुमारी प्रधान

पुर्ख्यौली सम्पत्तिमा अंशबाट हिस्सा पाउने नाताका व्यक्ति लामो समयदेखि अन्यत्र गई बसोबास गरेको वा ४ पुस्ता भइसकेको छ भन्ने आधारले त्यस्तो पुर्ख्यौली सम्पत्तिबाट हक हिस्सा जान सक्ने भनी अंशबन्डाको महलले बन्देज लगाएको पाइँदैन । वादीहरू जलेश्वर गई आफ्नो व्यवहार अलग गरी बसेको, कोही प्रतिवादी वीरगञ्ज गई व्यवहार अलग गरी बसेका र कोही प्रतिवादी काठमाडौँ बसी अलग व्यवहार गरी बसेको देखिन्छ । यस अवस्थामा लामो समयको अन्तरालमा वादी र प्रतिवादीहरूबाट आआफ्नो व्यवहार खरिद बिक्रीलगायतका कार्य हुन जानु स्वाभाविक नै हुन्छ । पुर्ख्यौली सम्पत्तिबाट पाउने हक हिस्साबाहेक वादी र प्रतिवादीको आआफ्नो खरिद बिक्रीलगायतका व्यवहारलाई खलबल्याउनु मनासिब र न्यायोचित पनि हुँदैन । तायदातीमा उल्लिखित सम्पत्तिमध्ये कि.नं. ८६७ र ८७१ को घर जग्गाबाटसम्म वादीले अंश पाउने र अन्य तायदातमा उल्लिखित सम्पत्तिलाई बन्डा नलगाउने गरी पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट भएको फैसलालाई वादीले चित्त बुझाई पुनरावेदन नगरेको हुँदा पुर्ख्यौली

हक हिस्साबाहेक अन्य व्यवहारलाई चलाउन नहुने भन्नेतर्फ वादीले पनि चित्त बुझाएकै देखिने ।

बाबु बाजेको पैतृक सम्पत्ति अंशियारलाई बन्डा लाग्ने अंशबन्डाको महलको १४ नं. मा कानूनी व्यवस्था रहेको छ । पैतृक सम्पत्तिबाट अंशियारलाई अंश हिस्सा छुट्याई दिने हाम्रो न्यायिक परिपाटी रहेकै छ । कतिपय अवस्थामा बाबु, बाजेसमेतका बीचमा पैतृक सम्पत्तिको हिस्सा नछुट्टिएको लामो अवधिसम्म पनि सगोलमै रहन गएको हुन्छ । यसमा विविध कारणहरू हुन सक्दछ । जस्तै प्रस्तुत मुद्दामा १९९८ सालमा नै वादीका ससुरा नोकरीको सिलसिलामा काठमाडौँबाहिर गई उतै बसोबास गरे, त्यस्तै प्रतिवादी माणिकलालतर्फ पनि वीरगञ्ज गई बसे यस अवस्थामा वादीतर्फका हाँगा उपत्यकाबाहिर गई बसेको हुँदा पैतृक हक हिस्सा छुट्टिन सकेन । प्रतिवादी तिलकमानको प्रतिउत्तरमा वादीको हिस्सा गंगामायासँग रहेको भनी उल्लेख गरेका छन् । यसबाट पनि वादीले पैतृक सम्पत्तिबाट हिस्सा भाग पाएको भन्ने नदेखिने ।

तसर्थ ४ पुस्तासम्म पनि केही जग्गा संयुक्त नाउँमा नै रहन गएको भन्ने प्रतिवादी तिलकमानले स्वीकार गरेको पाइयो । वादीतर्फका हाँगाले पैतृक थाकथलोको घर जग्गाबाट हक हिस्सा पाइसकेको भन्ने पुष्टि भएको पाइँदैन । वादी र प्रतिवादीहरूले अलगअलग बसोबास व्यवहार गरी आएको देखिए तापनि उक्त कि.नं. ८६७ र ८७१ को घर जग्गा पुर्ख्यौली सगोलकै अबन्डा गोश्वारा धनको रूपमा रहेको सम्पत्ति भन्ने देखिँदा सो कि.नं. ८६७ र ८७१ को घर जग्गाबाट वादीले आफ्नो हक हिस्सासम्म अंश पाउने ठहर्याएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६७।३।१४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । इजलास अधिकृत: यमप्रसाद बास्कोटा कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना इति संवत् २०७३ साल मङ्सिर २२ गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं. १६

१

मान्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मान्या.डा. आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CR-०३५८, राहत वितरणमा अनियमितता गरी सरकारी रकम हानि नोक्सानी पुर्याई भ्रष्टाचार गरेको, नेपाल सरकार वि. देवेन्द्रप्रसाद सिंहसमेत

प्रतिवादीहरूले मकैबाली पीडित किसानहरूको दोहोरो नामावली पेस गरी नेपाल सरकारलाई रु.१३,०८,४५८।९० बिगो हानि नोक्सानी पुर्याएको भनी आरोप पत्रमा दाबी लिएको देखिन्छ । हजरिया वडा नं. ७ का पहिलो पटकमा राहत बुझिलिने १७५ जना किसानहरूमध्ये दोहोरो गरी राहत बुझिलिएका किसानहरू जम्मा १४ जनाको नाम मात्र दोहोरिएको भन्ने इलाका प्रशासन कार्यालय, वरहथवाले गरेको छानबिनबाट देखिएको भन्ने मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिन्छ । उक्त राहत कसले कति पाए, कति लिए भन्ने यकिन विवरण खुलाई दाबी लिनुपर्नेमा पहिलो पटकमा रु.१३,०८,४५८।९० रकम बराबरको राहत वितरण भएको दोस्रो अनधिकृत लिस्टमा जम्मा १७२ जनाको नाम पेस भएकोमा सो बराबरकै राहत वितरण भयो भन्ने अनुमान गरी आरोप पत्रमा दाबी लिएको देखिन्छ । सो दोस्रो नामावलीको आधारमा राहत वितरण हुँदा विवाद भई कसैले राहत बुझ्न नपाएको अवस्था र त्यसमा १४ जनाको नाम मात्र दोहोरिएको भन्नेसमेत देखिँदा कसले कति रकम बराबरको राहत बुझे भन्ने प्रस्ट विवरणको अभाव रहेको र राहत वितरणको क्रममा रहेको राहत सामग्रीमध्ये वरहथवा केन्द्रको रु.८,२७,१०२/- रकम बराबरको राहत सामग्री बिक्री गरी बैंक दाखिला भएको भन्ने जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको च.नं. ३२७

मिति २०६८।१।३ को पत्रबाट देखिएको हुँदा दाबीको बिगोको राहत सामग्री हिनामिना भएको भन्ने तथ्ययुक्त आधार देखिन आएन । यसरी बिगोको यकिन विवरण उल्लेख गरी दाबी लिएको नदेखिँदा आरोप पत्रमा दाबी लिएको बिगो कायम नहुने ठहर्याई विशेष अदालत, काठमाडौँबाट मिति २०७१।३।१ मा भएको फैसला मनासिब देखिने ।

प्रतिवादीहरू विरेन्द्र महतो भन्ने विरेन्द्रप्रसाद सिंह र लखेन्द्र महतोमा मकैबाली पीडित किसानहरूको नामावली सङ्कलन गरी लगत विवरण तयार गर्ने कानूनी दायित्व वा कर्तव्य रहेको देखिँदैन ।

प्रतिवादीहरूले जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, सर्लाहीसँग मकैबाली पीडित किसानहरूलाई राहत वितरण गर्ने कार्यमा कुनै शपथ, कबुलियत, सम्झौता, ठेक्का, लाइसेन्स, परमिट, प्रतिज्ञापत्र वा डिलरसीपको प्रतिज्ञा गरेको पनि मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिँदैन । निज प्रतिवादीहरूले मकैबाली पीडित किसानहरूलाई राहत रकम वितरण गरेको भन्ने पनि मिसिलबाट देखिँदैन । प्रतिवादीहरू लखेन्द्र महतो र विरेन्द्र महतो भन्ने विरेन्द्रप्रसाद सिंहले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) मा उल्लिखित कसुर गरेको भन्ने आरोप पत्र अनुमान र शङ्काको भरमा दायर हुन आएको देखिन आयो । निजहरू उपरको आरोप प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएको नपाइने ।

अतः विवेचित आधार र कारणहरूसमेतबाट भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) अनुसारको कसुर गरेको तथ्य प्रमाणित हुन आएको नदेखिँदा प्रतिवादीहरू लखेन्द्र महतो र प्रतिवादी विरेन्द्र महतो भन्ने विरेन्द्रप्रसाद सिंहलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(४) बमोजिम जनही ६ महिनाका दरले कैद सजाय हुने ठहर्याई विशेष अदालत, काठमाडौँबाट मिति २०७१।३।१ मा भएको फैसला उल्टी भई पुनरावेदक / प्रतिवादीहरू लखेन्द्र

महतो र विरेन्द्र महतो भन्ने विरेन्द्रप्रसाद सिंहले आरोपित कसुरको आरोप पत्रबमोजिमको दाबीबाट सफाइ पाउने।

इजलास अधिकृत: लोकबहादुर हमाल

कम्प्युटर: सुदर्शनप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७३ साल भदौ २० गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.डा. आनन्दमोहन भट्टराई, ०६७-CR-१३००, भ्रष्टाचार (रिसवत), लक्ष्मण अर्याल वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी आत्मीय बचत तथा ऋण सहकारी संस्था दर्ता कार्यमा संलग्न देखिएको र सोही कार्यसँग सम्बद्ध व्यक्तिबाट रकम रहेको खाम बुझ्नेको पाइएबाट निज निर्दोष रहेछन् भन्न सकिएन। नभए नगरेको कुरा गरी यी प्रतिवादीको विरुद्ध अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग लाग्नुपर्ने कुनै कारण पनि देखिँदैन। बरामदी मुचुल्का र प्रतिवादीको पक्राउ एकै मिति २०६७।५।२४ मा भएको देखिन्छ। मिसिल संलग्न बरामदी मुचुल्का हेर्दा कानूनको रीत नपुगेको पनि देखिएन। मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादीले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३(१) मा उल्लेख भएबमोजिम काम गरिदिएबापत रिसवत लिएको रहेछ भन्ने नै देखिन आयो। यस स्थितिमा यी पुनरावेदकलाई कसुरदार ठहर्याएको सुरु विशेष अदालतको फैसलालाई अन्यथा मान्नुपर्ने नदेखिने।

अतः माथि विवेचित आधार र कारणहरू समेतबाट यी पुनरावेदक / प्रतिवादी लक्ष्मण अर्यालले आत्मीयता बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड दर्ता गरेबापत भनी जाहेरवालाबाट रु.३०,०००/- रिसवत लिएको तथ्य पुष्टि भएकाले निजले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३(१) अन्तर्गतको कसुर अपराध गरेको ठहर्याई सोही ऐनको दफा ३(१)

(ख) अनुसार बिगोबमोजिम रु.३०,०००/- जरिवाना र कैद महिना ३ (तीन) समेत हुने ठहर्याई सुरु विशेष अदालत, काठमाडौँबाट मिति २०६७।१।११ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: लोकबहादुर हमाल

कम्प्युटर: सुदर्शनप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७३ साल भदौ २० गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. १७

१

मा.न्या.डा. आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७१-WO-०६२०, उत्प्रेषण, नरेशजंग थापा वि. त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमेत

रिट निवेदक विद्यार्थी यस अदालतको मिति २०७१।१०।२२ को अन्तरिम आदेशबमोजिम परीक्षामा सामेल भई परीक्षाको नतिजासमेत प्रकाशित भएको र आफ्नो ट्रान्सक्रिप्टसमेत यी रिट निवेदकले प्राप्त गरिसकेको भनी निजको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् कानून व्यवसायीले बहसको क्रममा ट्रान्सक्रिप्टको प्रतिलिपि पेस गर्नुभएको देखिएको हुँदा निज रिट निवेदक विद्यार्थीलाई मर्का परेको वा हक हितमा असर परेको भन्ने देखिएन। प्रस्तुत निवेदनमा यस अदालतमा निवेदन दिनुपूर्व पुनरावेदन अदालत, पाटनमा निवेदन दिएको र त्यहाँबाट अन्तरिम आदेश जारी नभएपछि तथ्य लुकाई यस अदालतमा निवेदन दिएको भन्ने गम्भीर प्रश्न उठाइएको छ। अदालतलाई ढाँट्ने पक्षले अदालतको सहयोगको अपेक्षा गर्न सक्दैन तर यहाँ निवेदकले जुन परीक्षामा सम्मिलित गराइएन भनी रिट निवेदन दर्ता गरेको छ सो परीक्षामा निज सम्मिलित भई परीक्षाफल प्रकाशित भइसकेको भन्ने पाइयो। यसबाट समेत यो रिट निवेदनको औचित्य

समाप्त भइसकेको स्थिति भएबाट प्रस्तुत रिट निवेदन
खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: आत्मदेव जोशी

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७३ साल भदौ ३१ गते रोज २ शुभम् ।

२

**मा.न्या.डा. आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.
श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७१-WO-००७६,
उत्प्रेषण, रौतहट जिल्ला, गौर नगरपालिका वडा नं.
१ स्थित महादेवस्थान शिवलाल मठको हकमा पुजारी
दामोदर पाठक वि. रामसिंहाशन राय यादवसमेत**

बाटोको कारण शिवालयको जग्गा
खण्डीकरण गर्ने हक कसैलाई हुँदैन । साथै शिवालय
पक्ष नै नरहेको मुद्दामा कुनै कुरा लेखिँदैन शिवालयलाई
प्रतिकूल असर पर्ने हुँदैन शिवालय मन्दिरको जग्गा
अतिक्रमण गर्ने वा खाने मास्ने हक कसैलाई हुँदैन ।
शिवालय मन्दिरको जग्गा संरक्षण र योजनाबमोजिम
व्यवस्थापन गर्ने सबै सरोकारवाला र स्थानीय
जनताको कर्तव्य हुन्छ । कि.नं. २९९ को जग्गा संरक्षण
हुनेगरी कम्पाउन्ड वाल लगाउन कुनै बाधा अवरोध
भएको नदेखिएको र परापूर्वदेखि चलेको बाटो रोक्न
नमिल्नेसमेत हुँदा दुईदुई पटक अदालतमा मुद्दा परी
टुङ्गिसकेको विषयमा हस्तक्षेप गर्न आवश्यक र उचित
देखिन नआउने ।

अतः माथि विवेचित आधार कारणहरूबाट
पुनरावेदन अदालत, हेटौंडाबाट मिति २०७२।१।१६
मा भएको फैसला उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर
गरिपाउँ भन्ने निवेदकको निवेदन जिकिर स्वीकारयोग्य
नदेखिँदा र विपक्षीहरूले मन्दिरको जग्गा संरक्षण गर्ने
कार्यमा बाधा व्यवधान गरेको भन्नेसमेत नदेखिई
कानूनविपरीत काम भएको भन्ने स्थापित नहुँदा रिट
निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: जीवनकुमार भण्डारी

इति संवत् २०७३ साल माघ ६ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. १८

**मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री
प्रकाशमान सिंह राउत, ०७३-CR-०२६०, कर्तव्य
ज्यान, टिकामाया राई वि. नेपाल सरकार**

महिलालाई आफ्नो सतीत्व रक्षाका लागि
हिंस्रक तथा आततायी व्यवहार विरुद्ध आवश्यक
बल प्रयोग गर्नसक्ने अधिकार प्रदान गरेको
देखिन्छ । तर त्यस्तो बल प्रयोग उचित र न्यायसम्मत
हुनुपर्ने हुन्छ । अन्यथा कानूनले प्रदान गरेको
उन्मुक्तिको दुरुपयोग हुने सम्भावनासमेत रहने
हुन्छ । उक्त नम्बरको कानूनी मनसाय भनेको
महिलालाई करणी गर्ने मनसाय लिएको हुनुपर्ने, करणी
गर्ने मनसायले महिलामाथि जोरजुलुम गरेको हुनुपर्ने,
त्यस्तो अवस्थामा उक्त अवस्थाबाट उम्किन कराई
गुहार माग्दा भागी उम्किन नसक्ने स्थिति भई आफ्नो
सतीत्व, धर्म बचाउन नसक्ने स्थितिको सिर्जना
भएको हुनुपर्ने, उक्त परिस्थितिबाट बच्नको लागि
आफ्नो अक्कल वर्कतले सकेसम्म काम कुराहरू
गरेको हुनुपर्ने, उसैबखत आफ्नो जोडबल पुग्न नसकी
करणी लिन नपाउँदै उसैबखत हतियार, लाठी, ढुङ्गा
इत्यादि चलाउँदा ज्यान मर्न गएको हुनुपर्ने जस्ता
पूर्वाधारहरूको व्यवस्था गरेको देखिन्छ । यसरी यी
उल्लिखित सर्तहरूको विद्यमानता रहेको अवस्थामा
मात्र आत्मरक्षाको जिकिरबमोजिम उन्मुक्ति लिन
सकिने ।

मृतक धनबहादुर राईले प्रतिवादी टीकामाया
राईको चुल्ठो र ब्लाउजमा समाती लडाउन खोजेको
अवस्थामा काठको सोइलाले मृतकलाई टाउकोमा
अन्धाधुन्ध प्रहार गरेको भनी स्वयम् प्रतिवादीले नै
अनुसन्धान अधिकारी र अदालतसमक्ष गरेको बयानमा
भनेको अवस्था छ । मृतले प्रतिवादीको अस्मिता लुट्न
खोजेको अवस्थाबाट उम्किनको लागि आफ्नो बलबुता,

बुद्धि, अक्कल प्रयोग गरेको वा भरमग्दुर प्रयास गरेको भन्ने कुरा निजको बयानबाट समेत देखिँदैन । यी प्रतिवादीले आफ्नो सतीत्व रक्षाका लागि चिच्याउने, हार गुहार गर्ने, भाग्नेजस्ता अवसरहरूलाई प्रयोग नै नगरेको अवस्था विद्यमान देखिन्छ । एकपटक प्रहार गरेर भुइँमा ढलेपछि जुलुमीको पन्जाबाट भागी उम्कन सक्ने पर्याप्त अवसर हुँदाहुँदै पनि यी प्रतिवादीले मृतकको टाउकोमा सोइलाले प्रहार गर्दा मृतक ढलेपछि पनि प्रहार गरेको अवस्था विद्यमान रहेको हुँदा मानिस मर्ने नै गरी अधिकतम शक्तिको प्रयोग गरेको देखियो । आफ्नो रक्षाको लागि आफूले हारगुहार गरेको वा चिच्याएको भन्नेजस्तो कुनै पनि कार्य गरेको भनी प्रतिवादी टीकामाया राईले दाबी लिन सकेको छैन । यी प्रतिवादीसँग आफ्नो सतीत्व रक्षाको लागि जोगिन सक्ने प्रशस्त अवस्था हुँदाहुँदै पनि मृतकको टाउकोमा लगातार प्रहार गरेको देखिन्छ । घटनास्थलबाट भागी तत्काल छरछिमेकमा जानकारी दिएको अवस्था पनि नदेखिएको हुँदा मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको ८ नं. को कानूनी व्यवस्थामा पूर्वावस्था रहेको देखिएन । यस्तो अवस्थामा यी प्रतिवादीले धनबहादुर राईलाई कर्तव्य गरी मारेबापत हुने सजायबाट उन्मुक्ति पाउने अवस्था नदेखिने ।

तसर्थ सुरु सुनसरी जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादीहरू मध्ये टीकाराम राईले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १४ नं. बमोजिमको कसुर गरेको ठहर गरी निजलाई १० वर्ष कैदको सजाय गर्ने गरी र अर्का प्रतिवादी पूर्णसिंह राईलाई सफाइ दिने गरी मिति २०६९।७।२१ मा गरेको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत, विराटनगरबाट मिति २०७०।१।१।८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: उदवीर नेपाली

कम्प्युटर: सबिना अधिकारी

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक २४ गते रोज ४ शुभम् ।

एकल इजलास

मा.न्या.श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय, ०७३-
WO-०१६६, उत्प्रेषण / परमादेश, गगनदेव महतो
वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय,
सिंहदरबारसमेत

यथार्थमा शिक्षाको स्तर र स्वरूप सामाजिक आवश्यकताअनुरूप क्रमशः परिवर्तन हुँदै जाने कुरा हुन् । यससम्बन्धी उचित व्यवस्था गर्नको लागि नेपाल सरकारको शिक्षा मन्त्रालय नै खडा छ जसमा ठूलो मात्रामा विज्ञ र दक्ष जनशक्तिसहित अरबौंको वार्षिक बजेट विनियोजन हुने गरेको छ । उक्त मन्त्रालय र त्यस मातहतका निकायहरूले विशद अध्ययनपछि कक्षा ११ को पठन पाठनको विषयहरू र विद्यार्थी भर्ना सम्बन्धमा तोकेको योग्यता आदि कुरालाई यो इजलासले कसरी अनुपयुक्त भन्ने ? यो शुद्ध नीतिगत र एकेडेमिक (academic) विषय हो जसको न्यायिक छिनोफानो हुनै सक्तैन । यसमा कुनै कमी कमजोरी छ भने सोको उन्मूलन र सुधार अनुभव, विज्ञता र जनमतबाटै सम्भव हुन्छ । देवानी फौजदारी मुद्दा मामिलालाई पर्याप्त समय दिई सही न्याय दिनलाई समेत अत्यधिक चाप र दबाबमा परेको यो सर्वोच्च अदालतले थप प्राविधिक, सामाजिक र शैक्षिक विषयमा हात हाल्नु भनेको काम कुरो एकातिर कुम्लो बोकी ठिमीतिर अर्थात् jack of all but master of none सरह हुनेछ । यस्ता विषयवस्तुको निरूपणको लागि अदालत बनेको पनि होइन ।

उल्लिखित निर्णय र विज्ञप्तिले निवेदिकाको छोरीको शिक्षा पाउने हक, बालबालिकाको हक, सामाजिक न्यायको हक, समतामूलक राष्ट्र निर्माण वा विश्वव्यापी मानव अधिकार घोषणा पत्रलगायतको दस्तावेजको उल्लङ्घन गरेको कुरा मान्ने कुनै आधार छैन । अतः प्रस्तुत विषयमा प्रत्यर्थाहरूलाई झिकाउनु

स्रोत साधनको दुरुपयोग मात्र हुने देखिँदा निवेदकको रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: यमप्रसाद बास्कोटा

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७३ साल भदौ १३ गते रोज २ शुभम् ।

पूर्ण इजलासमा पेस हुने

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-WO-१०१०, (०७२-FN-०३४९), उत्प्रेषण, कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालय, त्रिपुरेश्वरमा लि.नं. ९७७४५ मा दर्ता भई सिरहा जिल्ला, चन्द्रउपयपुर गा.वि.स. वडानं. ९ स्थित मारुती सिमेन्ट लिमिटेडको तर्फबाट अख्तियारप्राप्त ऐ. कम्पनीको सञ्चालक शरद गोयल वि. जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, सिन्धुलीसमेत

स्थानीय निकाय सञ्चालनसम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको विद्यमान कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को दफा २१५(२) मा “जिल्ला विकास समितिले जिल्ला विकास क्षेत्रमा तोकिएको दरमा नबढ्ने गरी जिल्ला परिषद्बाट पारित दरमा ऊन, खोटो, जडिबुटी, वनकस (खर), कवाडी माल, ढुङ्गा, स्लेट, बालुवा तथा प्रचलित कानूनबमोजिम निषेधित जीवजन्तुबाहेक अन्य मृत जीवजन्तुको हाड, सिङ, प्वाँख, छाला आदि र तोकिएबमोजिमका अन्य वस्तुमा कर लगाउन सक्नेछ” भन्ने व्यवस्थाअनुसार स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ को नियम २०७(१)(ख) मा “आफ्नो जिल्लाभित्र उत्पादन भई निकासी हुने अनुसूची २३ को खण्ड (२) मा उल्लिखित वस्तुहरूमा सोही अनुसूचीमा तोकिएको दरको निकासी कर लगाई असुलउपर गर्न सक्ने उल्लेख रहेको देखियो । उक्त नियम २०७(१)(ख) संपठित अनुसूची २३ को प्रकरण २(ङ) अनुसार “ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल र रोडा

(निजी जग्गामा उत्पादितसमेत)” मा प्रतिक्युबिक फिट न्यूनतम रु.१।५० र अधिकतम रु.२।- का दरले जिल्ला परिषद्ले तोकेबमोजिम कर लगाउन सक्ने व्यवस्था रहेको पाइने ।

रिट निवेदनमा माग दाबी गरिएको खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ को दफा ३क ले यस ऐनको प्रयोजनको लागि खनिज पदार्थको प्रकृति एवम् महत्त्वको आधारमा वर्गीकरण गरी उक्त वर्गभित्र पर्ने गरी खानी तथा खनिज पदार्थ नियमावली, २०५६ को नियम ३ मा उल्लेख भएबमोजिम अनुसूची १ को १(ख) को अधातु खनिजअन्तर्गत क्र.सं. (१५) मा चुनढुङ्गा र क्र.सं. (३९) मा “साधारण निर्माण ढुङ्गा, बालुवा, गिट्टी तथा स्लेट” तथा सोही अनुसूचीको २(ग) को सामान्य खनिज वर्गको क्र.सं. (१९) मा “साधारण निर्माण ढुङ्गा, बालुवा, गिट्टी तथा स्लेट” को उल्लेख गरी त्यस्तो खनिज पदार्थको खनिज कार्य गर्ने अनुमति प्रदान गर्न फरकफरक निकायसहितको व्यवस्था गरेको देखिने ।

त्यसैगरी खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ को दफा १९ मा “अनुमति प्राप्त व्यक्तिले रोयल्टीको आधारमा तोकिएको दरमा तोकिएको निकायमा स्थानीय विकास शुल्क बुझाउनु पर्नेछ” भन्ने तथा खानी तथा खनिज पदार्थ नियमावली, २०५६ को नियम २२ मा “उत्खनन् कार्यको अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले खानीद्वाराबाट प्रत्येक पटक खनिज पदार्थ बाहिर निकाल्दा त्यसरी निकालिएको खनिज पदार्थको परिमाणको आधारमा नियम २१ बमोजिम तोकिएको रोयल्टीको दश प्रतिशतले हुने स्थानीय विकास शुल्क जिल्ला विकास समिति वा सो समितिले तोकेको निकायमा बुझाउनु पर्नेछ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिने ।

यही करको विषयमा परेको पुनरावेदक विपक्षी जिल्ला विकास समिति सिन्धुलीसमेत विरुद्ध प्रत्यर्थी निवेदक मारुती सिमेन्टस लिमिटेड भएको ०६६-CI-

०९७१ को निषेधाज्ञा परमादेशसम्बन्धी विवादको सन्दर्भमा “स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ को नियम २०७ ले आफ्नो जिल्लाभित्र उत्पादन भई निकासी हुने मालवस्तुमा जिल्ला परिषदले तोकेबमोजिम कर लगाउन सक्ने व्यवस्था रहे भएको र चुनढुङ्गा पनि ढुङ्गाअन्तर्गत पर्ने भनी व्याख्या गर्दै उक्त चुनढुङ्गामा समेत निकासी कर लगाउने गरी भएको जिल्ला विकास समिति सिन्धुलीको मिति २०६५।१।१।२९ को परिषदको निर्णयबमोजिम निकासी गर्दा लिइने करहरूको सम्बन्धमा ठेकेदार नियुक्ति गर्नेसम्बन्धी मिति २०६६/०१/२२ को सूचनासमेत कानूनसम्मत देखिन आएको हुँदा उक्त निर्णय र सोही सूचनासमेतका आधारमा जारी गरिएको सूचनासमेतलाई रोक्ने गरी निवेदकसँग चुनढुङ्गा निकासी कर नलिनु, खानी सञ्चालन र उत्खनन् कार्यमा गैरकानूनी हस्तक्षेप नगर्नु भनी पुनरावेदन अदालत, जनकपुरबाट यी पुनरावेदकका नाउँमा जारी भएको मिति २०६६।०९।२९ को निषेधाज्ञाको आदेश नमिलेकोले उल्टी हुने भनी मिति २०७०।१।२।४ मा यस अदालतबाट आदेश भएको देखिने।

यसैगरी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, मकवानपुरसमेत (पुनरावेदक / विपक्षी) विरुद्ध हेटौँडा सिमेन्ट उद्योग लिमिटेड (निवेदक) भएको ०६७-CI-०४८८ को निषेधाज्ञा परमादेशको रिट निवेदनका सन्दर्भमा यसै अदालतको संयुक्त इजलासबाट मिति २०६८।०४।२६ मा आदेश हुँदा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ ले जिल्ला विकास समितिलाई “ढुङ्गा” मा कर लगाउन दिएको अधिकारअन्तर्गत

चुनढुङ्गासमेतमा कर लगाउन पाउने भनी अर्थ गर्न तथा अधिकारक्षेत्रको विस्तार गर्न नमिल्ने देखिएको र प्रत्यर्थी निवेदक उद्योगले प्रचलित कानूनबमोजिम स्थानीय विकास शुल्कसमेत नियमितरूपमा बुझाइरहेको अवस्थामा प्रत्यर्थी निवेदक हेटौँडा सिमेन्ट उद्योगसँग चुनढुङ्गामा विपक्षीहरूले कर लिन पाउने प्रस्ट कानूनी व्यवस्था रहेको नदेखिँदा अनियमित कर वा शुल्क लिने कार्य नगर्नु, नगराउनु भनी परमादेशको आदेश जारी भएको पाइने।

अतः उपर्युक्तानुसारको यस अदालतमा परेका विभिन्न रिट निवेदनहरूमा मिति २०६८।४।२६ मा भएको आदेश र मिति २०७०।१।२।४ मा भएको आदेश परस्परमा बाझिई विरोधाभाषपूर्ण स्थिति पैदा भएको देखियो। स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन र नियमावलीले दिएको अधिकारअन्तर्गत जिल्ला विकास समितिले साधारण ढुङ्गासरह चुनढुङ्गामा समेत निकासी कर लगाउन पाउने वा नपाउने सम्बन्धमा एकरूपता कायम गरी स्पष्ट दृष्टिकोणसहितको न्यायिक निरूपण हुन आवश्यक भएको र सोका लागि प्रस्तुत कर असुल गर्नेसम्बन्धी कानूनी प्रश्नको निरूपण पूर्ण इजलासबाट हुन उपयुक्त हुने देखिएको हुँदा संयुक्त इजलासको दायरीको लगत कट्टा गरी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ३(१) को देहाय (ख) र (घ) बमोजिम प्रस्तुत निवेदन सुनुवाइका लागि पूर्ण इजलाससमक्ष पेश गर्ने।

इजलास अधिकृत: नगेन्द्रकेशरी पोखरेल

कम्प्युटर: सिजन रेग्मी

इति संवत् २०७३ साल कात्तिक १८ गते रोज ५ शुभम्।

“मेलमिलाप गरौं, विवाद ढाँढाऔं”

- सर्वोच्च अदालत, मेलमिलाप समिति